

KENTTÄPOSTIA

Nro 4/2019

Viesti sotiemme 1939-1945 veteraaneilta

Naiset rintamalla ja rintaman tukena

● Teemasivut 18–35

Kuka on ikonisen sotakuvan lotta?

● Sivut 23

Veteraanin harras toive: kaikki veteraanit samalle viivalle

● Sivut 5

Lempäälässä aloitettiin opastetut kävelykierrokset sankarihaudoilla

● Sivut 10

Mitä uusi veteraanilaki korvaa ja mitä ei?

● Sivut 28–29

Jatkosodan vaikea tie rauhaan

● Sivut 38

Liittojohdot yhteiskokouksessa

Sotaveteraaniliiton ja Rintamaveteraaniliiton kenttäjohto kokoontui tänä vuonna toista kertaa yhteisille neuvottelupäiville. Tuusulassa keskusteltiin veteraaniliit-tojen edunvalvonnan tulevista tavoitteista ja suunniteltiin edessä olevaa perinneaikaa.

● Sivut 4–5

KENTTÄPOSTIA

Julkaisija:
Suomen Sotaveteraaniliitto
ja Rintamaveteraaniliitto

Ilmestyy kuusi kertaa
vuodessa

Kustantaja:
Suomen Sotaveteraaniliitto
PL 600, 00521 Helsinki
Puhelin: (09) 6126 200

Päätoimittaja:
Sakari Martimo
Toimitussihteeri:
Ariela Säkkinen
toimitus@
sotaveteraaniliitto.fi

Toimitusneuvosto:
Jukka Halonen (pj)
Heikki Karhu
Markku E. Tuominen
Taina Mäkitalo

Ulkoasu: Mediataju Oy,
Matti Halonen

Lehtitilaukset ja
osoitteenmuutokset:
Riina Lillfors
Puhelin: (09) 6126 2015
riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi
Terttu Kettunen
Puhelin: (09) 6840 7712
terttu.kettunen@rintamaveteraaniliitto.fi

Ilmoitukset:
Isto Valkeapää
GSM 044 722 5926
Veli-Matti Wilska
GSM 050 441 4705

Painopaikka:
Lehtisepät Oy Tuusula

PÄÄKIRJOITUS 19.9.2019

Nainen sodassa ja turvallisuusstrategiamme

Kansallista turvallisuusstrategiaamme kutsutaan ”Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi”. Strategia kattaa valtionhallinnon kaikki sektorit sekä alueelliset ja paikalliset toimijat yksityissektori mukaan lukien. Laajaa turvallisuuttamme hoitavat niin miehet kuin naiset. Kansainvälisesti poikkeukselliselle järjestelylle luotiin pohjaa toisen maailmansodan aikana.

Maamme joutui 80 vuotta sitten hädän hetkellä mobilisoimaan käytännössä kaikki fyysiset ja henkiset voimavaransa. Palveluskuntoiset miehet kaskettiin rintamalle, mutta myös noin 100 000 naista palveli rintamaoloissa vaativissa ja tärkeissä tehtävissä. Suonenisku valtion talouteen ja toimintaan oli valtava, mutta ilman tuota ponnistusta emme olisi torjuntavoittojamme saavuttaneet. Tämä pätee myös sotien jälkeiseen maamme jälleenrakennukseen.

Yleinen mielikuva sota-ajasta perustuu usein elokuvaan, taistelukuvaan ja sotaromaaneihin, joissa naisten rooli on mitätön. Mielikuva on väärä. Rintamajoukkojen lisäksi varsinkin kotirintama ja sotateollisuus lepäsivät sotavuosina paljolti naispuolisen väestön varassa. Toki vanhusväestö ja nuoretkin tekivät osansa.

Lotta Svärdin toiminta on varmasti tunnetuin sota-ajan naisulottuvuutemme. Lottien lisäksi kokonaisturvallisuudestamme huolehti kuitenkin huomattavasti suurempi joukko naisia. Kun muistamme ja kunnioitamme naista sodassa, on hyvä tiedostaa kokonaisuus kotipellon kyntämisestä ammustehtaan kautta sotasairaaloihin, kanttiineihin, esikuntiin, ilma-valvontaan ja vaikka tiedusteluun. Kokonaisuus muodostui osista, joista pakon sanelemana muodostui jo tuolloin Suomen kokonaisuuspuolustus, sittemmin Yhteiskunnan turvallisuusstrategia.

Kyse ei ole tunneasiasta tai kohteliaasta ajattelusta. Tänä vuonna vaaka kallistuu siten, että rintamatunnuksen omaavista

sotiemme veteraaneista enemmistö on naisia. Tämäkin kertoo naisten laadullisesta ja määrällisestä osuudesta maamme puolustamiseen.

Kokonaisturvallisuutemme ei siis katso sukupuoleen. Tärkeä askel otettiin vuonna 1995, jolloin naisille avattiin mahdollisuus asepalvelukseen. Aseellisen koulutukseen saaneet naiset ja miehet hoitavat tarvittaessa taistelutehtävät, mutta ilman taustalla tukevaa yhteiskuntaa taistelu jää kovin lyhyeksi ja on tuomittu häviämään jo alusta lähtien.

Valmistaudumme turvaamaan kansakuntaamme hyvinkin samanlaisella konseptilla kuin 80 vuotta sitten. Järjestely toimi silloin, eikä asetelma ole vuosikymmenten saatossa muuksi muuttunut.

● *Svensk resume sidan 17*

TOIMINNANJOHTAJALTA

Kuka muistaisi veteraanin leskeä

Veteraanijärjestöt ovat omissa ohjelmissaan luvanneet huolehtia paitsi veteraaneista myös heidän puolisoistaan ja leskistään. Viime vuosina kentältä on tullut jatkuvasti kysymyksiä siitä mitä liitot asialle aikovat käytännössä tehdä. Kysymykseen ei ole helpoja vastauksia.

Marraskuun alussa voimaan tuleva Rintamaveteraanien kuntoutuslain muutos tuo vammautumattomille veteraaneille maksuttomat kotipalvelut. Laki ei kuitenkaan suoraan tuo edes veteraanien puolisoille, saati sitten leskille mitään palveluita.

Puoliso toki hyötyy veteraanin rinnalla joistain lain tuomista

eduista. Koti siivotaan, kotikuntoutukseen voi hyvin osallistua ja samaan kyytiin veteraanin kanssa voi lähteä kauppareisulle. Valtiokonttorista on korostettu, etteivät he tule myöskään tarkistamaan pyykkipussin sisältöä, eivätkä sitä kuinka paljon kotipalvelu ruokaa veteraanille tuo. Ateriathan voivat hyvin olla niin runsaita, että niistä riittää kahdellekin. Kunnan ei myöskään tarvitse lopettaa veteraanille tarkoitettuja kotipalveluita kuin seinään kun veteraani siirtyy ajasta ikuisuuteen. Niitä tulisi jatkaa siten, että lesken palvelutarpeen arviointi saadaan tehdyksi. Tämä ei tietenkään tarkoita kuukausia vaan pikemminkin viikkoja.

Lain myötä myös järjestöjen mahdollisuudet auttaa hivenen paranevat. Julkisen sektorin tarjotessa palvelut veteraaneille ei järjestöjen omia tai keräysvaroja tarvitse käyttää näihin. Jalkahoidot maksaa kunta. Oikeastaan vain silmälasit ja lääkkeet saattavat jäädä veteraanin kustannettavaksi; niihin toki apua edelleen tarvitaan. Muutoin varat voi suunnata puolisoiden ja leskien tukemiseen. Erityisesti tulee huomata, että liitojen kautta jaetaan eri säätiöiden varoja yksittäisten henkilöiden avustamiseen.

Vanhuspalvelulaki on ollut voimassa jo yli kuusi vuotta. Siinä taataan ikäihmiselle oikeus pal-

velutarpeen kartoitukseen ja sitä myötä kunnan tai kuntayhtymän palveluihin. Tämän lain nojalla palvelut eivät ole maksuttomia, mutta niitä on kuitenkin järjestettävä. Mielestäni tämän lain toteuttaminen veteraanien puolisoiden ja leskien hyväksi on jäänyt liian vähälle huomiolle. Olisi hyvä, jos liittojen kenttäväki muistaisi nostaa tämän esille ja suorastaan vaatia lain soveltamista.

Niin tärkeää kuin rahalla saatavat palvelut ovatkin, on myös paljon sellaista tehtävää, joka ei ainakaan suoranaisesti vaadi merkittäviä rahallisia panostuksia. Yksi merkittävä, niin veteraanien kuin heidän läheistensä ongelma on yksinäisyys. Tässä

on meille liitoille ja meidän kenttäorganisaatiolle suuri haaste. Löytää ihmisen rinnalle toinen ihminen, edes hetkeksi. Vaikka tunti silloin tällöin, myös sinne laitoksen tai tehostetun palveluasumisen sängyn vierelle. Ei jätetä veljeä, mutta ei jätetä siskokakaan.

HEIKKI KARHU

Kirjailija luovutti ensimmäisen kappaleen **Tuomas Gertdtille**

Heikki Lehtoselta ilmestyi uusi laaja teos Marskin ritareista

Mannerheim-ristin ritareihin erikoistunut tutkija pääsi luovuttamaan uusimman, 1941–1945 sodissa kuolleita ritareita käsittelevän kirjansa valiojoukon viimeiselle.

Vuosien 1941–1945 sodissa kuolleiden Mannerheim-ristin ritarien elämäkkaaret, sotatiet ja kuolinolosuhteet on nyt ensimmäistä kertaa koottu yksien kansien väliin. Suurteon takana on Mannerheim-ristin ritarien säätiön hallintoneuvoston jäsen, lohjalainen **Heikki Lehtonen**.

”Tämä kirja ei ole kokoelma sankaritarinoita. Ritari tekivät poikkeusoloissa poikkeuksellisen hyvin sen, mitä isänmaan vapaus ja velvollisuudentunto sodassa kaikilta vaativat”, Lehtonen painottaa.

Kaikkiaan Mannerheim-ristillä palkittiin sotien aikana 191 poikkeuksellisissa olosuhteissa ansioitunutta sotilasta.

”Ritarius ei kuitenkaan ollut turvallisuustae: heistä 28 kaatui taisteluissa ja kymmenen kuoli sodan aikana muulla tavoin. Näiden kalleimman uhrin antaneiden sotilaiden tarinan haluan kertoa”, hän kertoo.

Lehtonen on tutkinut ritareiden saavutuksia ja kohtaloita niin sodan kuin rauhankin aikana. Hän on muun muassa tehnyt kunniakäynnin jokaisen 190 edesmenneen ritarin haudalle ja toimittanut käyntien pohjalta kirjan *Mannerheim-ristin ritareiden hautamuistomerkit*.

Laajaa materiaalia

Mannerheim-ristin ritareista on julkaistu lukuisia teoksia, mutta nyt sotien aikana kuolleet ritarit ovat ensimmäistä kertaa oman ihan erillisen tutkimuksen kohteena. Teos perustuu laajoihin arkisto-, kirjallisuus- ja haastattelulähteisiin.

Lehtonen on myös Länsi-Uudenmaan alueen perinneyhteys henkilö. Julkaisupäivää edeltävällä viikolla, jatkosodan päättymisen 75-vuotispäivänä, hän pääsi ojentamaan uunituoreen kirjansa ensimmäisen kappaleen viimeiselle elossa olevalle Mannerheim-ristin ritarille, 97-vuotiaalle **Tuomas Gertdtille**.

Liikuttunut Gerdt tutki pitkään etenkin lukua, joka kertoo hänen komppanianpäällikkönsä **Caj Tofferin** kaatumisesta.

”Olin hänen taistelulähetinsä ja kannoin hänet haavoittumispaikasta sidottavaksi, mutta hän ei selvinnyt vakavista erittäin haavoistaan.”

Toinen läheinen kaatunut aseveli oli Siiranmäessä kesäkuussa 1944 kaatunut luutnantti **Kullervo Sippola**. Muistoihin palaaminen sai Gerdtin huokaisemaan syvään.

”Tuttuja poikia, hyviä miehiä.”

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: ANITTA GERDT

Heikki Lehtoselle (vas.) oli itsestään selvää, että ensimmäinen kappale kirjasta lahjoitettaisiin Tuomas Gertdtille.

Veteraaniliitot onnittelukäynnillä uuden komentajan luona

Veteraaniliittojen puheenjohtajat kävivät 13. elokuuta vierailulla Puolustusvoimien uudeksi komentajaksi kesäkuussa nimitetyn kenraali **Timo Kivisen** luona. Veteraaniliittojen ja Puolustusvoimien yhteistyöllä on pitkät ja toimivat perinteet.

”Vuosikymmenten saatossa veteraanien arvostus yhteiskunnassa on suuresti vaihdellut. Puolustusvoimissa veteraanien teot tunnetaan ja heitä on aina arvostettu. Veteraanijärjestöt saavat puolustusvoimilta merkittävää tukea ja arvostusta”, kiitteli Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja **Erkki Heikkinen** puheessaan.

Yksi merkittävimmistä esimerkeistä veteraanityön Puolustusvoimilta saamasta käy-

tännön tuesta on Sotiemme Veteraanikeräyksen varusmiehistä vuosittain saama keräyshenkilökunta. Varusmiehet keräävät vuosittain noin miljoona euroa eli lähes puolet koko keräyksen tuotosta.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN

Veteraaniliittojen tervehdyksen uudelle komentajalle toivat Veteraanivastuun **Matti Niemi** (vas.), Sotaveteraaniliiton **Erkki Heikkinen**, Rintamaveteraaniliiton **Matti Louekoski**, Tammenlehvän Perinneliiton **Jukka Viinanen** sekä Sotainvalidien Veljesliiton **Seppo Savolainen**.

Sakari Martimo alusti omassa työryhmässään perinneyhdistysten hallinnollisesta puolesta. Pertti von Hertzen kuuntelee.

Liittojen johtoportaat yhteisillä neuvottelupäivillä Tuusulassa

Veteraanityön tulevaisuuden suuntaviivat puntarissa

Sotaveteraaniliiton ja Rintamaveteraaniliiton kenttäjohto kokoontui tänä vuonna toista kertaa yhteisille neuvottelupäiville.

Viime vuonna kaksipäiväiset neuvottelupäivät huipentuivat historiallisen yhteistyöpöytäkirjan alkujohdattamiseen. Tänä vuonna

yhteistä rintamaa tiivistettiin entisestään piirien toiminnanjohtajien, puheenjohtajien ja sosiaalineuvojien kerääntyessä pohtimaan niin veteraaniliittojen edunvalvonnan tulevia tavoitteita kuin suunnittelemaan tulevaa perinneaikaa.

Lakimuutokseen kohdistuu odotuksia

Marraskuussa voimaan tuleva lakimuutos nousi esiin keskustelussa taajaan.

”Onneksi uusi veteraanilaki ja sen rahoitus on päätetty. Valtion budjettiriihen perinteistä jännitys näytelmää ei enää tarvita”, kiitteli Sotaveteraaniliiton puheenjohtaja **Erkki Heikkinen** avaussanoissaan.

Lunastaakseen siihen kohdistuvat odotukset, tulee lain tulla tunnetuksi kunnissa. Tähän on pa-

nostettu mm. veteraaniliittojen ja Valtiokonttorin kuluneen vuoden aikana 19 paikkakunnalla järjestämällä koulutuskiertueella. Sotaveteraaniliiton sosiaalisihteerin **Leena Seppälän** mukaan tälle oli tarvetta ehkä enemmän, kuin arvattiinkaan.

”Yhdellä paikkakunnalla vakuutettiin asioiden olevan jo kunnossa, toisella taas naureskeltiin, että mikä erityisryhmä se veteraanit muka on?”

Lakia pyritään tekemään tutuksi myös parhaillaan alan oppilaitoksissa opiskelevien, veteraanityön tulevaisuuden tekijöiden parissa. Ensimmäinen luento on takana, ja Seppälän kokemukset olivat yhtä hämmäntäviä.

”Ei siellä edes oikein tiedetty, että Suomessa edes on veteraaneja!”

Niin Heikkinen kuin yleisöstä nousseet puheenvuorot muistuttivat veteraaniliittojen kentän väen olevan avainasemassa lain toteutumisen seurannassa.

”Me olemme vastuussa siitä, että veteraanien, puolisoitten ja leskien elämänehtoo hoidetaan asiallisesti”, hän muistutti.

Perinne aika kirvoitti aktiivista keskustelua, nyt puheenvuoro Tapio Kampilla.

Työryhmäkeskusteluissa Aija Lassila (vas.), Leena Jäntti, Camilla Westerlund pohtivat perinneaikaa mm. sosiaalineuvojen tarpeellisuuden kannalta.

Edunvalvonta jatkuu

Lakimuutoksen läpimeno oli yksi veteraaniliittojen viime vuosien edunvalvonnan suurimmista yhteispuunnistuksista. Tehtävää riittää kuitenkin yhä.

”Maksuton laitoshoido myös haavoittumattomille veteraaneille, rintamalisän korotus nykyisestä 50.19 eurosta 200 euroon, veteraanien leskien ja puolisoiden aseman parantaminen sekä Ruotsissa asuvien suomalaisveteraanien tilanne”, listasi Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja **Sakari Martimo** tulevia tavoitteita.

Lesket ja puoliset olivat yksi neuvottelupäivien keskusteluissa eniten esiin nousseita aiheita.

”Heidän asemansa julkisen puolen palveluissa on jäänyt liian vähälle huomiolle”, huomautti Rintamaveteraaniliiton toiminnanjohtaja **Heikki Karhu**.

Tarvittava tuki on myös henkistä, painotti puolestaan eräässä ryhmäkeskustelussa Helsingin Seudun Sotaveteraanipiirin sosiaalineuvoja **Anni Grundström**.

”Kyllä me siellä veteraanin hautaisissa käymme, mutta entä sen

jälkeen? Voisimmeko ajatella, että muutaman viikon päästä kävisimme vierailulla tarkistamassa, miten yksin jäänyt leski pärjää ja kantaisimme huolta hänestäkin?”

Perinnettyö

Toinen suuri neuvottelupäivillä käsitelty kokonaisuus oli perinnettyö, jonka suunnittelun pitäisi viimeistään tässä vaiheessa olla jo täydessä vauhdissa, muistutti perinnetoimikunnan puheenjohtaja **Pertti Suominen**. Myös tässä paikallisuus on avainsana.

”Valtakunnalliset juhlapäivät rytmittävät kyllä vuotta, mutta vasta paikalliset tapahtumat tuovat perinteen ”iholle”.

Oman haasteensa tähän tuo se, että ympäri maata ollaan valmistautumisen suhteen hyvin eri vaiheissa. Osasy tähän on piirien omissa toimintatavoissa. Toisekseen painopisteen siirtyminen huolto- ja tukityöstä perinteen ylläpitämiseen on toisilla ajankohtaisempaa kuin toisilla.

”Ei yhdistyksille enää kauaa ole tarvetta: esimerkiksi Isossakyrössä ei ole enää veteraaneja kuin neljä”,

kertoi Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja **Esko Petäjä**.

Tämä sai Rintamaveteraaniliiton puheenjohtajan **Matti Louekosken** kysymään, onko aikataulussa oltu liian optimistisia, ja pitäisikö perinneajkaan siirtymistä selkeästi aikaistaa.

Yhä avoinna olevia suuria kysymyksiä ovat paitsi se, mistä saatisiin mukaan uusia ja nuorempaa polvea edustavia ja tavoitettavia tekijöitä, myös perinnetyön aikakauden rahoituksen varmistaminen.

”Kun veteraaneja ei enää ole, niin suurin osa nykyisistä kannatusjäsenistä jättää toiminnan”, ilmoitti mm. Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja **Osmo Suominen**.

Viestinnän merkitys korostuu tulevassa koko veteraanikenttää koskevassa rakennemuutoksessa.

”Veteraanikentän pääviestien on hiljalleen painottava palvelemaan perinneaikaa, jotta asia ei tule suurelle yleisölle aikanaan yllätyksenä. Samalla on kuitenkin varmistettava, että sotiemme veteraanit saavat kaiken sen huomion ja tuen, joka kuuluu kunniakansalaisillemme”, muotoili liittojen yhteisen viestintätoimikunnan puheenjohtaja **Ilkka Juva**.

Rakennemuutos on organisaatiossa kuin organisaatiossa suuri haaste.

”Veteraanijärjestöillä on verkostojensa kautta mittava määrä osaamista ja tietotaitoa, joten tukitehtävistä huolehtiminen ja perinnejän valmistelut saadaan kyllä sujumaan. Tämä vaatii kuitenkin liitoilta entistä syvempää yhteistyötä”, kiteytti Heikkinen päätöskäytännöissään.

ARIELA SÄKKINEN

Anni Grundström korosti, kuinka tärkeää liittojen on tehdä itsensä tunnetuiksi.

Sulo Leivon harras toivomus:

"Kaikki veteraanit samalle viivalle"

"Harmittaa, ettei sotaveteraaneista pidetä huolta samalla lailla kuin sotainvalideista"

Neuvottelupäivien osallistujien joukossa oli mukana myös muutama veteraani. Lahdesta saapunut **Sulo Leivo** kiitteli päivien ohjelmaa hyödylliseksi.

”Hyvä, että liittojen toimintaa kehitetään - näistä asioista pitäisi puhua laajemminkin”, hän pohtii.

95-vuotiaalla Leivolla on pitkän linjan näkemys veteraanityöstä.

”Me veteraanit perustimme veteraaniliitot ajamaan asiaamme ja yli 50 vuotta tässä on mennyt, ennen kuin asiat alkavat olla kunnossa. Kaikkeaa on pitänyt valtiolta pyytää: kun kuntoutus vihdoin saatiin, niin sitäkin oli vain viikko seitsemään vuoteen.”

Asiassa olisi hänen mukaansa vieläkin parantamisen varaa.

”Vieläkin kuntoutukseen joutuu jonottamaan. Sotainvalideilla on sitä vuosittain kuukausi, mutta meillä vain kymmenen päivää, ja siinäkin on kaksi viikonvaihdetta, jolloin ei tapahdu mitään.”

Erilaiset oikeudet

Sotainvalidien ja sotaveteraanien yhä eriävät oikeudet harmittavat veteraani Leivoa muutenkin.

”Sotainvalideja on kuntoutettu ja hoidettu koko ajan heti sodan päättymisestä lähtien, mutta toisin on meillä. Se vähän kismittää, että me emme saa hoitoa samalla tavalla. Meitä ei ole enää jäljellä montaa ja sitä aikaakin vain vähän. Sotien jälkeen moni sotkeentui alkoholiin. Silloin ei kukaan pitänyt meistä huolta.”

Valtion kanssa on jouduttu koko ajan riitelemään avustuksista, hän muistuttaa. Siksi hän odottaa uuden lain voimaantuloa mielenkiinnolla, vaikka kiittelee, että heillä Lahdessa kunnalliset palvelut ovat toimineet tähänkin asti.

”Paikallinen linja-autoliikenne on ilmaista, lisäksi tulee 200 euron edestä taksimatkoja. Ateriapalve-

lun kautta saadaan joka päivälle kymmenen euron ruokalappu ja siivouspalvelukin saadaan. Kaipane lopulta kärräävät haudallekin ilmatteeksi”, hän hymähtää.

”Mutta nämäkin ovat tulleet vasta ihan viime vuosina.”

Vaihteleva palvelutaso

Tähän saakka veteraanien osakseen saamat palvelut ovat vaihdelleet kunnasta toiseen paljonkin, hän huomauttaa.

”Kaupungeissa on helppoa, kun ollaan kanssakäymisissä kunnan kanssa, mutta joku maalaismies, joka asuu 300 kilometrin päässä kirkonkylästä, hän on ihan oman onnensa nojassa eikä hänellä ole mitään, minne valittaakaan.”

Suurimman edunvalvontatyön Leivo uskoo olevan jo takana päin, mutta harmittelee leskien asemaa. Nämä kun jäävät veteraaninsa kuoleman jälkeen ilman riittävästä tukesta.

”Lesken asema on aina ollut vähän sellainen, että mies on elättänyt, mutta hänen kuollessaan jää leski heitteille. Sotainvalidiaan kotona hoitaneilla leskillähän on tässäkin suhteessa ollut paremmat asiat. Sotaveteraanin leski ei saa kuntoutustakaan. Voi hän sinne veteraanin kanssa mennä, mutta se otetaan sitten veteraanin ajasta pois.”

Kiitosta neuvottelupäivillä keräsi Leivolta myös se, että perinnettyö otetaan vakavasti.

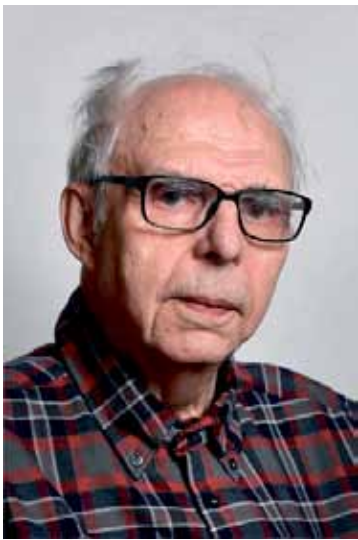
”Siihen pitää kuulua kertomus siitä, mitä me olemme tehneet, että isänmaamme on säilynyt vapaana. Veteraanisukupolvi lähti puolustamaan maataan jo 18-vuotiaana. Minäkin läksin suoraan koulusta. Ja muistomerkeistä ja sankarihaudoista tulee pitää huoli. Kaikissa seurakunnissa ei tehdä sitäkään.”

ARIELA SÄKKINEN

Opettajakaksikon suurtyö kokosi veteraanimuistot

Kymmenien veteraanien videohaastattelut lahjoitettiin Ylistaron kirjastolle

Ylistarolla opettajakaksikko keräsi veteraaniperinteen talteen. Perinkymmenen vuoden ajalta kerättyjen 78 videoidun veteraanihaastattelun kokoelma on nyt lahjoitettu Ylistaron kirjastoon

Pekka Varismäki on ansioitunut kotiseutuhistorian tallentaja

Vuoden 1990 paikkeilla Ylistaron sotaveteraanijyhdistyksen edustajat ottivat yhteyttä luokanopettaja **Pekka Varismäkeen**, joka oli vapaa-ajallaan kunnostautunut kotiseutuhistorian taltioinnissa.

”Minulta kysyttiin, voisinko taltioida paikallisten sotaveteraanien rintamamuistoja. Päätin tarttua haasteeseen.”

Avukseen Varismäki pyysi ylistarolaista sotaveteraania **Pentti Koskea**, joka otti yhteyttä vanhoihin sotakaverihinsa ja sopi haastattelusta. Vuosien mittaan Varismäki kävi videokameroineen ylistarolaisen sotaveteraanien kotona yhdessä Kosken kanssa. Aluksi kuvaajana toimi ilmajokinen videoyrittäjä **Timo Vainio-Hynnillä**.

Koetut hyvin muistissa

Varismäki valmistautui huolellisesti ensimmäiseen haastatteluunsa, hankki sotatapahtumista lisätietoa ja laati kysymyksiä. Varismäen mukaan montaa kysymystä ei kuitenkaan tarvittu.

”Ensimmäinen kysymykseni oli se, miltä tuntui saada kutsuntakortti, jossa kerrottiin, että sotaan oli lähdeä. Enempää kysymyksiä ei

tarvittu vaan sotaveteraanit alkoivat kertoa sotaan lähdöstä ja sotatapahtumista kronologisessa järjestyksessä aivan kuin olisivat lukeneet asioita paperista. Yleensä kertomus päättyi rauhan julistamiseen”, hän sanoo.

”Soturien kertoessa sodasta tuli sellainen tunne, etteivät he olleet enää siinä huoneessa, vaan olivat ikään kuin siirtyneet takaisin rintamalle. He olivat varmasti miettineet noita asioita monet kerrat ja ne olivat piirtyneet lujasti sielun syvyykseen. Muistoja vahvisti varmasti sekin, että varsinkin sodan jälkeisinä vuosina rintamalla olleet tapasivat kerääntyneellä pienellä porukalla muistelemaan sotatapahtumia.”

Tunnin tallenne

Taltiointihetkellä kukin henkilö kertoi sotamuistojaan noin tunnin ajan. Itsekin rintamalla ollut Pentti Koski saattoi tehdä välillä jonkin tarkentavan kysymyksen ja pyysi tarvittaessa tiivistämään kertomusta.

”Ja itsehän en tiennyt tarkentavia kysymyksiä oikein edes esittää, kun ei minulla ole rintamalta omakohdista kokemusta”, Varismäki toteaa. Varismäen mukaan monet sanoivat,

että heidän kertomuksissaan tuli esiin asioita, joita he eivät olleet kertoneet aiemmin kotiväelleen.

”Haastatteluhetkellä vaimot menivät yleensä pois huoneesta vaikkapa kahvinkeittoon. He varmaankin ajattelivat, että siten miesten on helpompi muistella sotaa. Jättivät monet kuitenkin oven raolleen ja kuuntelivat hienotunteisesti miestensä kertomusta toisesta huoneesta.”

Varismäki teki vuosina 1990-2010 yhteensä 49 veteraanihaastattelua. Lisäksi toinen ylistarolainen opettaja **Tapani Keski-Salmi** teki 29 haastattelua. Taisteluissa olleiden miesten lisäksi haastateltavina oli myös joitain lottia. Nyttämmin lähes kaikki haastattelut ovat jo edesmenneitä.

Tallenteet digitaaliseen muotoon

Varismäki taltioi kertomukset alun perin VHS-nauhalle, joka oli tuohon aikaan yleinen tallennustekniikka, ja editoi kertomukset valmiiksi Timo Vainio-Hynnillään kanssa. Tämän jälkeen Varismäki antoi jokaiselle haastatteleemalleen veteraanille tallenteesta oman kopion.

”Sittämminhän tekniikka kehiti-

tyi. VHS-nauhat venyvät ajan mittaan lämpimässä, eivätkä toimi enää hyvin. Siirsinkin tallenteet DVD:lle eli digitaaliseen muotoon ja lahjoitin haastatelluille myös DVD-kopiot.”

Vuoden 2018 lopulla Varismäki lahjoitti 78 haastattelun kokoelman Ylistaron kirjaston kotiseutukokoelmaan. Kirjastonjohtaja **Mia Penttala-Salli** toteaa, että kokoelma on ylistarolaisen paikallishistorian kannalta hyvin merkittävä.

”Sillä on varmasti myös yleisempää sotahistoriallista merkittävyyttä. Esimerkkinä se, että äskettäin lähetimme kymmenkunta tallennetta kaukolainana Maanpuolustuskorkeakoulun kirjastolle. Eräs Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelija tekee aiheeseen liittyvää tutkimusta.”

Lainat vain tutkimuskäyttöön

Penttala-Salli toteaa, että kotiseutukokoelman luonteen mukaisesti tallenteita ei voi lainata muuten kuin tutkimuskäyttöön, eikä silloinkaan kotilainaan.

”Kuka tahansa voi kuitenkin tulla katsomaan niitä kirjastoomme.

Ylistaron sankarihautausmaalle on haudattu 304 ylistarolaista sankarivainajaa

Lisäksi olemme järjestäneet täällä erillisiä yhteiskatselutilaisuuksia, jotka ovat olleet suosittuja. Aiomme järjestää näitä tilaisuuksia myös syksyllä.”

Kun kokoelma luovutettiin kirjastolle, aihe oli varsin laajasti esillä niin paikallisessa kuin valtakunnallisessa mediassa. Muistonsa kertojen omaiset ovat hankkineet vuosien mittaan itselleen kopioita tallenteesta.

”Jotkut muutkin ovat hankkineet minulta kopioita itselleen. Ja esimerkiksi pari viikkoa sitten eräs tuttavani hankki kopion ja lähetti sen kaverilleen Kanadaan.”

Varismäki kertoo olevansa edelleen valmis lähettämään kopioita sotaveteraanien kertomuksista kiinnostuneille.

”Veloitan siitä muutaman kymppin. En yritä hyötyä tästä taloudellisesti, mutta jos jokin asia on täysin ilmainen, ei sitä juuri arvosteta”, Varismäki naurahtaa.

Isänmaallisuus korostui

Varismäki, 84, on tehnyt vuosien mittaan myös lyhytdokumentteja, muun muassa vapaussodan veteraaneista ja Ylistaron Asevelikourost. Lisäksi hän toimi aiemmin Veteraaniopettaja-lehden (nykyinen Senioriopettaja-lehti) päätoimittajana ja kirjoittaa edelleen paikalliseen Pohjankyrö-lehteen pakinoita ja kolumneja. Varismäelle on myönnetty opetusneuvoksen arvonimi.

Varismäki arvostaa sitä, että sai olla taltioimassa sotaveteraanien kertomuksia.

”Koen olevani etuoikeutettu”, hän kiteyttää.

Varismäki toteaa, että nauhalle sotavuotia muistelleet eivät hehkutaneet sotatapahtumia, vaan asiaa lähestyttiin arvokkaasti.

”Yksi huomioistani oli se, että vihollista ei väheksytty. Ryssistähän monet puhuivat, mutta se ei ollut mielestäni pilkkanimi, vaan tuolloin yleisesti käytössä ollut nimitys venäläisistä. He olivat sodassa vihollisia, joita myös kunnioitettiin”, hän huomauttaa.

”Kertomuksissa korostui kaveruus, ystävyys ja toisten auttaminen. Punaisena lankana oli isänmaallisuus. Sotaa käytiin kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta.”

JUHANA UNKURI

Kirjoittaja on helsinkiläinen toimittaja

Perinneaika puhuttaa Ruotsissakin

Ruotsin Sotaveteraanipiiri järjesti Tukholmassa puheenjohtaja **Håkan Palinin** johdolla 9.9.2019 suunnittelupäivän, jossa keskityttiin piirin tulevaisuuden pohdintoihin. Suomalaisia sotaveteraanijäseniä on piirissä vielä 63 ja leskiä 43. Piirin yhdistys- tai kerhojäsent toimivat Köpingissä, Oxelösundissa, Tukholmassa ja Västeråsissa. Myös Ruotsissa tullaan pit-

mään huolta veteraaneista viimeisen iltahuutoon. Sotaveteraanipiiri päätti laatia tarkastelun, jossa verrataan Ruotsissa jo toteutettavia vanhusväestön tukitoimia ja 1.11.2019 Suomessa voimaan astuvan veteraanilain suomien tukitoimia. Tavoitteena on yhtenäistää veteraanien edut samalle tasolle Pohjanlahden molemmin puolin. Pääosa tilaisuudesta käytettiin

kuitenkin perinneajan perusteiden pohtimiseen. Rohkaisevana nähtiin Ruotsissa yleisen mielenkiinnon herääminen Suomen ja erityisesti sotiemme historiaan. Aivan kuten Suomessa, opiskelijat ja opettajat nähtiin avainkohderyhminä perinnetietoisuutta levitettäessä.

Monipuolisen ja mielenkiintoisen keskustelun päätteeksi piiri päätti käynnistää pikaisesti pe-

rinneajan suunnittelun pääpiirtein samalla konseptilla kuin Suomessa ja tohtaan.

SAKARI MARTIMO
Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja

KUVA: PIRKKO SINKKONEN

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen yhdistysmatka itärajan taakse

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys isännöi 19.–22.8.2019 perinteisen ”Yhdistysmatkan” itärajamme takaisille taistelualueille. Noin 20 osallistujaa useista sotasukupolven perinteitä vaalivista yhdistyksistä pääsivät **Pentti Lehtimäen** opastamana tutustumaan tällä kertaa Säkijärven, Sortavalan, Syvärin, Prääsän ja Värsilän reitin sotatapahtumiin ja alueen historiaan. Säkijärvellä sijaitsevalle 104 suomalaisen sankarivainajan hautaustomerkille laskettiin kukkalaite.

Matka tarjosi oivan tilaisuuden tutustumiseen ja verkostoitumiseen veteraanityötä eri näkökulmista tekeviin henkilöihin ja organisaatioihin. Erityisesti tulevasta Perinneajasta riitti keskusteltavaa.

Matkalla pysähdyttiin myös Nietjärven taistelun muistopaadella. Paaden takana näkyvän kumpareen puolustustaistelun onnistuminen pelasti lopulta Suomen, sillä alueesta vastanneen 5. Divisioonan puolustuslinjan murtuminen olisi avannut hyökkääjälle tien Suomeen ja samalla Karjalan kannaksella taistelevien suomalaisjoukkojen selustaan.

Kuuluisaa elokuvaa ”Yksi silta

Matkalaiset Nietjärven muistopaadella

liikaa” mukaillen tuo sinänsä mitätön maastonkohta, muutama metri metsää, oli noin kolme viikkoa aiemmin Syväriltä alkaneelle Puna-armeijan hyökkäykselle se ”yksi kumpare liikaa”.

TEKSTI: SAKARI MARTIMO
Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja

KUVA: PERTTI SUOMINEN

Käsitöitä

Eräänä päivänä olimme pikkusiskoni kanssa autoilemassa. Kiinnitin huomioni siskon auton avaimiin, niissä roikkui tekojalokivillä koristeltu sievä kissa.

Tiedätkö millaiset avaimenperät minulla on? Auton avaimissa roikkuu kaksi myttyä. Toinen on viininpunainen, oman poikani koulussa tekemä virkkausharjoitus, joka päätyi sotkuisaksi solmuksi. Se ojennettiin ylpeydestä puhkuen, sillä lapsi katsoi oppineensa virkkaamaan. Toinen on vihreällä ja ruskealla nauhallä letitetty paksu pötkö. Sain sen lapseni ystävältä äitienpäivälahjaksi, sillä hänen oma äitinsä oli juuri menehtynyt.

En ikinä luopuisi mytyistäni. Eivät ne mitään kauniita ole, mutta ne on annettu sydämellä.

Vuosien mittaan olen saanut ilon vastaanottaa muitakin itse tehtyjä asioita: mm. hikisin sormin ja horjuvin pistoin koristellun vohvelikangaspyyhkeen, silkkipaperimyttyillä täyteen tökityn vesapaperirullan (kynäteline), epämääräisen puupalasen, johon on hakattu nauvoja (koriste-esine) sekä muun muassa ruskealle pähvipalalle liimattuja kuivattujen lehtien riekaleita (taulu). Lapsen vääsämät asiat eivät taidepalkintoja voita, mutta niitä kauniimpia, tärkeimpiä ja rakkaimpia esineitä en kodistani löytäisi.

Vuodet ovat tuoneet käsitöihin varmuutta. Nykyään keittiötäni koristaa lapsen tekemä puinen mäyräkoira, jonka häntäpään saa irti – se on keittiörullateline. Käsityötunneilla tehdyt pöytäliinat alkavat näyttää pöytäliinoilta ja jos koulussa on ollut oppiainee- na kotitaloutta, poika tuo usein minulle maistiaisia: koulussa tekemänsä keksin, munkin tai pullan.

Alkuvuonna Karisto julkaisi kirjan, jota selailee hiljaisin mielin. **Olli Kleemolan, Riku Kauhasen ja Aake Kinnusen** ”Käsin ja sydämin – Sota-ajan puhdetyöt” esittelee suomalaisten rintamapuhdetoita. Laaja, liki kolmesataasivuinen teos esittelee sekä kuvin että tekstein sitä uskomatonta esineistöä, joita sotilaat työstivät rintamalla jatkosodan rauhallisessa asemasotavaiheessa.

Kirjan mukaan puhdetyöt osoittautuivat yhdeksi tärkeimmistä joukkojen mielialaa ylläpitäneistä tekijöistä. Se piti pelon loitolla, kun saattoi elää hetkessä ja keskittyä vain käsillä olevaan työhön. Monilla oli myös halu jättää jotain konkreettista muistoksi itselleen, jos pahin tapahtuisi.

Oli yllätys, kuinka laajaa ja lahjakasta puhdetoitten tekeminen oli. Ja että se oli muutakin kuin puukontuppeja, savukerasioita ja lippaita. Suurin yksittäinen puhdetyö oli ns. Pajarin kirkko, joka rakennettiin Kivennavan Linnanmäelle 18. divisioonan komentaja Aaro Pajarin aloitteesta. 550-paikkainen kirkko valmistui 1943 ja sitä ehdittiin käyttää 231 päivää ennen kuin se tuhoutui neuvostojoukkojen suurhyökkäyksessä vuonna 1944.

Alasammutun lentokoneen alumiinisesta polttoaineputkesta leikattiin usein sormuksen aihio. Puusta, alumiinista, pronsista, kuparista, messingistä, raudasta, nahasta, luusta, emalista ja jopa vuolukivistä syntyi korsujen hiljaisuudessa esineitä, joista osa oli tarkoitettu koristeeksi, osa käyttöesineiksi. Töitä, jotka tänäkin päivänä vaalivat taitoja ja muistoja.

Satojen kirjaan kuvattujen esineiden joukossa on yksi, joka liikuttaa ehkä eniten. Se on yksinkertainen ja vaatimaton, alumiinista lapselle valmistettu pieni sormus, jossa teksti ”Ritu” ja ”1942”.

En tiedä, kuka sen teki ja mitä sormukselle tapahtui. Mutta toivon sydämeni pohjasta, että tarina päättyi hyvin: isä sai antaa pienelle tyttärelleen sormuksen, jota tämä silmät säihkyen ihaili isänsä kainalossa onnellisena siitä, että sai ikioman korun – ja että isä palasi takaisin kotiin.

EVE HIETAMIES
kirjailija,
Apu-lehden toimittaja

KOLUMNI

Karisalmelta löydettiin suomalainen sankarivainaja

Yhdelle suomalaisperheelle on tulossa kauan kaivattuja uutisia – Karisalmella tehdyissä etsinnöissä on löydetty yksi JR 25:n riveissä kaatunut, kesäkuussa 1944 kentälle jäänyt sotilas.

Karjalan kannaksella etsintöjä suorittava Karjalan Valli -etsintäryhmä on tehnyt uuden löydön Karisalmelta, joka ei kuulu heidän tavanomaiseen etsintäalueeseensa

”Käymme siellä todella harvoin, tavallisesti vain kerran vuodessa. Viime vuonna emme käyneet siellä kertaakaan”, ryhmä kertoo.

Tuloksettomia etsintöjä

Tähän saakka heidän alueella tekemänsä etsinnät eivät ole juurikaan tuottaneet tulosta.

”Tiedämme, että sieltä on 2000-luvun aikana löydetty 3-4 tunnistamattomaksi jäänyttä puna-armeijalaista. Suomalaisia sankarivainajia olemme löytäneet alueelta vain yhden, vuonna 2016.”

Hänkin jäi kuitenkin tunnistamatta, sillä vainajan yhteydestä ei etsinnöistä huolimatta löytynyt tunnuslevyä. Heinäkuun viimeisenä viikonloppuna onni oli kuitenkin mukana.

”Lähdimme reissuun varhain aamulla, koska sääennusteen mukaan päivän lämpötilaksi olisi tulossa 30 astetta. Jätimme auton kylän laidalle ja marssimme vanhaa huonokuntoista tietä pitkin ja sitten vaikeakulkuisen metsän halki eräälle kalliolle.”

Kukkulalla yksi ryhmän jäsenistä jäi tutkimaan pääpuolustuslinjaa

ja Vjatseslav ”Slava” Skokov alkoi ryhmän kolmannen jäsenen kanssa haravoida kallion pohjoispuolella suomalaisten vastaiskun paikkaa.

”Siellä oli paljon sirpaleita, ja melkein jokaisen siirtolohkareen takaa voi löytää hylsyjä, mutta tunnin kuluessa emme löytäneet sotavainajia. Paluumatkalla yritimme haravoida kaistaa juuri kallion rinteiden alla. Yhden kiven takaa kaivoon esille VPT-hylsyjä ja saksalaisen kenttäpakin kannen”, Skokov muistelee.

Yllätyksiä yllätysten perään

Kiven toisella puolella kalliolla sijainneessa leveässä, mutta matalassa raossa yhden etsijän metallinpaljastin alkoi hälyttää.

”Kaveri hyppäsi rakoon ja heti huusi, että saniaisen alla raon laidalla oli ihmislää”, hän kertoo.

Pian raosta löytyi vielä toinenkin luu.

”Saniaisen alta heti kaivoimme esiin lisää luita, huonokuntoisia nahkasaappaan fragmentteja ja venäläisen konepistoolin hylsyjä. Otaksuimme, että vainaja on puna-armeijalainen. Raon yhdestä nurkasta metallinpaljastin sai erittäin hyvän signaalin, ja kaveri sanoi, että siellä on kai numeroitu venäläinen hopeamitali, jonka avulla voi saada

arkistosta tietoa haltijasta.”

Löytö oli jotain vieläkin parempaa: kylkiluiden alta ilmestyikin suomalainen tunnuslevy.

”Sen vieressä oli myös suomalaisen kesäpuseron nappeja. Lisäksi samasta raosta löysimme suomalaisten kenttähousujen muovinappeja ja monta kolikkoja. Paikalta löytyi myös suomalaisen kiväärin ja konepistoolin patruunoita ja hylsyjä sekä venäläisiä kivääri- ja konepistoolihylsyjä.”

Skokovin mukaan syyttimen sirpaleista on pääteltävissä, että sotilaan kohtaloksi oli käynyt raossa räjähtänyt venäläinen käsikranaatti.

Kaikkiaan ryhmä vietti paikalla yli viisi tuntia.

”Niin vaikeassa paikassa voi kaivaa vain istutuslapiolla ja käsillä”, Skokov huomauttaa.

”Sankarivainajan tuntolevy on huonossa kunnossa, ensimmäisestä luvusta on säilynyt vain ylin osa, mutta löysin haltijan nimen tietokannastani. Hän palveli JR 25:n riveissä, kaatui 24.6.1944 ja jäi kentälle.”

Jäänteet ja omaisuus luovutetaan Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen edustajille elokuun puolivälissä.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: KARJALAN VALLI

Kaikkien juutalaisveteraanien haudalle hautakivimerkki

Jokaiselle Helsingin ja Turun juutalaisen seurakunnan sotaveteraanin haudalle kiinnitettiin kesän aikana veteraanien hautakivimerkki. Idea siihen tuli Helsingin Seudun Sotaveteraanipiiriin kuuluvasta juutalaisten sotaveteraanien perinnekillalta.

Hanke huipentui syyskuun alussa Helsingin juutalaisella hautausmaalla pidetyssä muistotilaisuudessa. Idea merkeistä syntyi pari vuotta sitten, kun Suomi täytti 100 vuotta.

”Päätimme syyttää jokaisen veteraanin ja lotan haudalle itsenäisyyspäivänä kynttilän. Oli työlästä löytää nämä haudat, koska niitä ei oltu merkitty millään veteraanitatuksella. Koska seuraavana vuonna oli taas edessä sama etsintätyö, päädyimme kiinnittämään hautaviin veteraani- ja lottamerkit”, kertoo killan puheenjohtaja **Adiel Hirschovits**.

”Näin myös jälkipolville viestitettiin, missä näiden veteraanien ja lottien viimeinen leposija sijaitsee.”

Viimeinenkin veteraani on jo poissa

Juutalaisyhteisö on veteraaniperinteen vaalimisessa ensimmäisten joukossa täysin uudessa tilanteessa: aiemmin tänä vuonna 105-vuotiaana kuollut **Salomon Altschuler** oli heidän sotaveteraaneistaan viimeinen. Heidän muistonsa ei kuitenkaan anneta himmetä.

Yksi veteraanimerkin haudalleen saanut oli Joel Nemesin isä Jussi.

”Muistamme tietysti veteraanija itsenäisyyspäivänä ja kaatuneiden muistopäivänä. Olemme julkaisseet veteraanimatrikelin, josta on tarkoitus ottaa uusi täydennetty painos. Uuteen painokseen pyrimme lisäämään veteraanien kertomia tarinoita ja kokemuksia sodasta. Nämä saamme laajasta haastattelumateriaalista vuosien varrelta. Lisäksi tarkoituksena on järjestää seurakunnan nuorille tilaisuuksia, joissa kerrotaan veteraanien panoksesta Suomen itsenäisyyden puolesta”, Hirschovits paljastaa.

Kesän aikana Helsingin ja Turun

hautausmaalle kiinnitettiin toistastaa merkkiä. Viimeiset 10 kiinnitettiin yhdessä muistotilaisuuteen kerääntyneiden omaisten kanssa. Useimpien kohdalla päädyttiin tammenlehvämerkkiin. Päänvaivaa aiheutti se, että aina ei ollut täysin selvää, millaisissa tehtävissä henkilö oli rintamalla ollut.

”Aina sitä eivät omaisetkaan tiedä. Lotistakaan ei ole mitään yhtä rekisteriä, mistä asian olisi voinut tarkistaa. Lisäksi selvitystä hankaloitti se, että tuon aikaiset kuvat ovat mustavalkoisia, joten esimerkiksi lottien ja sotilaskotisisarten

univormujen erottaminen toisistaan on vaikeaa”, hän huomauttaa.

Haaste on tuttu myös Sotaveteraaniliiton myyntituotteista vastaavalle **Riina Lillforsille**.

”Joka veteraaniliitolla on oma hautamerkinsä, mutta omaisille ei aina ole selvää, onko vainaja kuulunut johonkin liittoon vai ei. Kuolinilmoituksistakin tuttua tammenlehvämerkkiä voi käyttää kuka tahansa veteraanitatuksen saanut, mutta vakiintuneen käytännön mukaan niin voi myös Sotaveteraaniliiton merkkiä, vaikka ei olisi liiton jäsen ollutkaan.”

Suomenjuutalaisten sota

Sotiemme 1939- 1945 aikana Suomessa asui noin 2000 Suomen kansalaisuuden omaavaa juutalaista. Muun Suomen lailla oli pieni juutalaisyhteisö valmis antamaan kaikkensa isänmaansa puolustamiseen. Reilu 20 vuotta ennen sotia täydet kansalaisoikeudet saaneet suomenjuutalaiset ovat pitäneet talvisotaa myös ”omana itsenäisyysotanaan”, missä he lopullisesti lunastivat suomalaisuutensa ja paikkansa suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Ruotsinkielisinä useimmat palvelivat Jalkaväkirykmentti 10:ssä.

Suomea puhuneet Viipurin juutalaissotilaat palvelivat JR 14:ssä ja JR 52:ssa. Juutalaisyhteisön jäsenistä sotiin osallistui 330 miestä ja 20 naista. Heistä 23 miestä antoi kalleimman uhrinsa. Talvisodassa kaatui 15 juutalaismiestä, jatkosodassa kahdeksan.

Jatkosodassa tilanne muodostui Suomen armeijan juutalaissotilaiden kannalta varsin erikoiseksi, sillä Suomi taisteli samalla puolella kuin Euroopan juutalaisten tuhoamiseen tähtäävä natsi-Saksa. Tämä aiheutti myös liittolaisen kannalta kiusallisia tilanteita, kun saksalainen, jonka kotimaa oli vannonut ”Euroopan vapautuvan alempiarvoisista juutalaisista”, joutuikin tekemään suomalaiselle juutalaisupseerille.

Neljälle suomenjuutalaiselle (lääkintämajuri **Leo Skurnik**, kapteeni **Salomon Klass**, luutnantti **Leo Jakobson** sekä sairaanhoitaja **Dina Poljakov**) myönnettiin tunnustuksena urhoollisuudestaan jopa Saksan rautaristi.

Heistä yksikään ei suostunut ottamaan sitä vastaan.

TEKSTI JA KUVA: ARIELA SÄKKINEN

Joko teidän veteraanienne haudalla on hautakivimerkki?

Hautakiveen tai urnaan kiinnitettävissä hautakivimerkkejä voi ostaa Sotaveteraaniliiton myyntitoimistosta. Isomman merkin hinta on 20€, pienemmän, urnille tarkoitetun merkin 15€. Merkin kiinnittämiseen tarvitsee vain porakoneen, joten sen voi tehdä täysin itse. Jotkut kunnat ovat ottaneet asiakseen tarjota omaisten sitä halutessa hautakivimerkin jokaisen edesmenneen veteraaninsa haudalle. Viimeisimpänä tähän ryhtyi Utajärvi, minkä hautausmailla viime vuonna aloitettu hanke saatettiin päätökseensä tämän kesän aikana. Kuka kunta ottaisi haasteen seuraavana vastaan?

”Jokaisessa hautakivessä on oma tarinansa”

Lempäälässä aloitettiin opastetut kierrokset sankarihaudoilla

Opastetuista hautausmaakävelyistä on tullut suosittuja monella paikkakunnalla. Lempäälä on ensimmäisenä aloittanut sankarivainajiin keskittyvät kierrokset.

Sankarihautausmaat kautta maan ovat puhuttelevia kohteita, joita läpi käydessään ja laattojen vuosilukuja lukiessaan sisäistää, kuinka kallis itsenäisyytemme uhri oli ja kuinka nuorten miesten ja naisten harteilla vastuu koko kansakunnan vapaudesta lepäsi.

Lempäälässä on tänä vuonna aloitettu pelkästään sankarivainajiin keskittyvä kävelykiertä, joista ensimmäinen järjestettiin kaatuneiden muistopäivänä 19. toukokuuta ja toinen Puolustusvoimain lippujuhlan päivänä 4. kesäkuuta. Osallistujia niillä on ollut yhteensä nelisenkymmentä.

Kaatuneitten muistopäivänä ilma suosi osallistujia

Kaatuneiden puheenvuoro

Hiljaisella hetkellä alkaneet kierrokset kestävät noin kaksi tuntia.

”Ajatus hautausmaakierroksesta sankarihaudoilla oli ollut mielessäni jo pitkään. Minulle on kertynyt lempääläisten sotahistoriasta ja sankarivainajista siinä määrin tietoa, että sitä on perusteltua jakaa myös muille”, kertoo idean isä, Lempäälän Sotaveteraanin ry:n perinnevastaava **Hannu Tapola**.

”Kunnioitus sankarivainajia koh-

taan on itselläni suuri ja kunnianvelka heitä kohtaan ei meiltä myöhemmiltä polvilta lopu koskaan. He ovat antaneet itsenäisyytemme puolesta suurimman uhrin, oman henkensä. Sanotaan, että historia kirjoitetaan henkiin jääneiden ja voittajien toimesta. Joskus voisi myös kaatuneilla olla puheenvuoro”, pohtii Tapola, sotaveteraanin poika itsekin.

Tämän tyyppistä esitystä varten joutuu Tapolan mukaan hakemaan tietoa monista eri lähteistä.

”Vuonna 1996 Lempäälässä julkaistiin *Poissa on veljet* -kirja, jossa on kaikkien 185 sankarivainajan perustiedot. Vuonna 2007 paljastetun Sankarivainajien muistokivihankkeen puuhamiehenä mukana olleena jouduin perusteellisesti selvittämään ja tarkistamaan tietoja mm. sota-arkistossa. Olin mukana 2016 aloittamassa Sotapolku.fi -sivustoa tehden sinne jatkosodan sotapolut JR 23:lle ja ErP 15:lle. Tietoa tuli haettua myös sotakirjallisuudesta ja Lempäälän kyläkirjoista.”

Tapola kiittelee digitalisaation tuomia mahdollisuuksia sotahistorialliseen tutkimukseen.

”Nykyään sankarivainajien henkilötiedot ja monien joukko-osastojen sotapäiväkirjat on komppanian tarkkuudella luettavissa omalta tietokoneelta.”

Tapola on kartuttanut osaamistaan myös sotahistoriamatkoilla rajan takana. Hänen perusteellinen taustatutkimuksensa ja intohimo aiheeseen tekevät kierroksesta kos-

kettavan kokemuksen.

”Morsian odotti Lempäälän asemalla sulhoaan sovitulla junalla, mutta junasta nostettiin valkea arku. Häävieraat joutuivatkin hautajaisiin ja morsian heitti huntunsa sankarisulhonsa hautaan”, paljastaa Tapola yhden sankarihaudan tarina.

Kahden tunnin kierros

Lähtökohtana oli maksimissaan kahden tunnin esitys ja mahdollisimman kattava joukko sankarivainajia. Lopulta Tapola päätyi 32 sankarivainajaan, mutta kokemuksesta opitun perusteella kehittyä jatkua.

”Tämä määrä oli kyllä liian paljon, sillä ensimmäisessä esityksessä ei jäänyt aikaa vuoropuheluun. Toisessa esityksessä sitten lyhensin joitakin henkilökuvauksia, jolloin keskustelulle jäikin aikaa.

”Seuraavalla kertaa lienee tarpeen vielä lyhentää esitystä ja antaa enemmän aikaa keskustelulle”, hän miettii.

”Kaksi tuntia seisaaltaan voi olla

joillekin rankkaa, joten istumapaikkojakin lienee tarpeen järjestää.”

Apunaan hänellä on ollut mm. reserviläistoiminnasta tuttu **Toivo Lepistö**.

Tapola kertoo kierrosten olevan yksi tapa kunnioittaa sankarivainajiamme ja vaalia sotaveteraanien perintöä. Tähän kaikkialle sellaisenaan sovellettavissa olevaan perinneyhteyden muotoon toivoisikin tarttuvan useammankin perinneyhteyden.

”Sotaveteraaneja, lottia, sotainvalideja, sankarivainajia, kotirintamaa ja heidän uhrauksiaan ei saa unohtaa. Heidän ansiostaan siniristilippu liehuu. Sota-ajan sukupolvi ei ole vain lukuja ja nimiä hautakivessä, jokainen heistä on ainutlaatuinen yksilönsä, joista jokaisen tarina ansaitsee tulla kuulluksi.”

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: ARI VIIDANOJA

Lempääläisten sota

Talvisodassa lempääläisiä oli eniten Karjalan kannaksella Summan ja Viipurin rintamalla taistelleiden Jalkaväkirykmentti 17 (myöhemmin JR 7) riveissä. Jatkosodassa suurin osa lempääläismiehistä sijoitettiin JR 23:een (myöh. Erillinen Pataljoona 15), jotka taistelivat Aunuksen kannaksella Korpiselästä Syvärille ja Syväriltä Nietjärvelle. Talvisodassa lempääläisiä kaatui 44 jatkosodassa 138 ja Lapin sodassa 3. Lempäälän 185 sankarivainajasta 149 on haudattu sankarihautaan. Vuonna 2007 paljastettiin sankarihautausmaalla sankarivainajien muistokivi, jossa on kaikkien 185 vainajan, myös muualle haudattujen ja yksityishautoihin haudattujen nimet, syntymä- ja kuolinajat, sotilasarvot sekä kuolinpaikat.

Kiveen hakattuna 12 sankarivainajan nimet

Kolttasaamelaiset saivat oman muistomerkin Sevettijärvelle

Sevettijärvellä vietettiin elokuussa kolttasaamelaisten asuttamisen 70-vuotisjuhlaa. Sen yhteydessä paljastettiin muistomerkki Suomen sodissa 1939-1945 kaatuneiden ja Petsamoon haudattujen kolttasaamelaisten muistolle.

Muistopalveluksen tilaisuudessa toimitti Lapin ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra Jaakko Vainio

Muistomerkin paljastus kokosi Trifon Pet-samolaisen kirkolle Sevettijärvelle yli 200 hengen omaisista ja juhluvieraista koostuvan yleisön.

Muistomerkin paljastivat kolttasaamelaisten luottamushenkilö **Veikko Feodoroff** ja kylätoimikunnan jäsen **Reino Riiko Fofonoff**.

Sevettijärven muistomerkestä löytyvät 12 kolttasaamelaisen sankarivainajan nimet

Paikalla olivat juhlieraina Helsingin ja koko Suomen arkkipiispa **Leo**, Karjalan piispa **Arseni** ja Oulun piispa **Elia**. Muistopalveluksen toimitti Lapin ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra **Jaakko Vainio**.

Hankkeessa ovat olleet mukana Näätämön kyläyhdistys ry, Kolttien kyläkokous sekä Lapin ortodoksinen seurakunta. Varojen keräys hankkeeseen aloitettiin kirpputoritoiminnalla Peuralammen Campingin tiloissa.

Hanketta ovat merkittävästi tukeneet rahallisella avustuksella myös Maanpuolustuksen kannatussäätiö ja Urlus-Säätiö. Kivipaaden muistomerkkiä varten on lahjoittanut Tulikivi Oy. Muistomerkin suunnittelija on **Sami Wirkkala**.

Sota-aikana kaatuneista kolttasaamelaista kymmenen oli Suonikylän alueelta, yksi Pet-samonkylästä ja yksi Paatsjoen kylän alueelta. Kaikki ovat menettäneet henkensä jatkosodan aikana, ja heidän viimeinen leposijansa on Parkkinassa, Petsamon Pyhän Andreksen kirkon vieressä sijainneella sankarihautausmaalla.

TEKSTI JA KUVA: IRJA JEFREMOFF
Kirjoittaja on kolttakulttuurin asiantuntija

Suomussalmelle muistomerkki Ryhmä Suden veteraaneille

Muistomerkkikokonaisuus koostuu kolmesta kivistä.

Suomussalmella paljastettiin 15. Kesäkuuta 2019 toistaiseksi viimeinen talvisodan muistomerkki. Rajaupseeri evp **Teuvo Saharinen** suunnitteli Hyövyntvaaran taisteluiden muistomerkin, jonka toteutti Kainuun Rajavartioston killan Suomussalmen osasto. Paljastuspuheen piti Kainuun Rajavartioston komentaja **Mika Rytönen**.

Hyövyntvaaran voitto joulukuun 1939 lopulla oli ratkaiseva, sillä yhdessä Raatteen

tien voiton kanssa se esti vihollisen aiheet katkaista Suomi Oulun korkeudella.

Ryhmää komensi everstiluutnantti **Paavo Susitaival**. Joukko koostui JR 65:n miehistä ja pääosin Koillismaan miehistä kootusta ErP 16:sta, runkoon rajamiehet.

PENTTI SEPPÄNEN

Ruhtinansalmen Rintamaveteraanien sihteeri

Ryhmä Suden taistelijoita Kiantajärven pohjoispuolella sotasaaliin kanssa.

KENTTÄPOSTIA

Lehden julkaisuaikataulu 2019

Numero:	Ilmestyy:
5	6.11.
6	18.12.

SYNTYMÄPÄIVÄT

Hannes Laamanen 104 vuotta

Kerimäkeläinen kuorma-autoliikennöitsijä Hannes Laamanen täytti 104 vuotta elokuun 21. päivänä. Hän syntyi kahdeksanlapsiseen kauppiasperheeseen elokuussa 1915. Hänestä tuli kuorma-auton kuljettaja. ”Tunnetusti Suomi vaurastui ennen sotia, raha liikkui, uutta rakennettiin ja kyläkauppoja perustettiin. Kuljetettavaa riitti ja tulevaisuuteen luotettiin”, muistelee Hannes. Hän suoritti asevelvollisuutensa Viipurissa ja aliupseerikurssin Huuhanmäessä 1937. Talvisodan hän palveli JR 35:ssä puolijoukkueen johtajana Kollaalla. Tulikaste saatiin itsenäisyyspäivänä. Hannes haavoitui maaliskuun 3. päivänä 1940 konekiväärin luodista leukaan. Eri vaiheiden jälkeen hän pääsi Tilkkaan, parhaan kasvokirurgin, professori Richard Faltinin potilaaksi.

”Ihmeellinen johdatus. Hän muotoili minulle omannäköiset kasvot, joilla olen lopun ikäni tullut tunnistetuksi!”

Välirauhan aika meni haavoja parannellessa. Lapin sodasta Hannes kotiutui marraskuussa 1944. Sen jälkeen alkoi kuorma-autoliikennöinti. Hanneksen ja puolisonsa Eilan häitä vietettiin 1945.

”Usko Jumalaan ja johdatukseensa antaa turvan ja on ollut mukana kaikkina vaikeinakin päivinä. Kun rakas Eila-puoliso nukkui pois, elämän sisältö muuttui täysin, mutta nyt siihenkin on jo ehtinyt sopeutua”, hän toteaa.

Suku ja tuttavat rikastuttavat arkea ja tuovat vaihtelua päiviin. Lähellä asuva tytär piipahtaa isää vilkaisemassa päiväkahviseuraa. Hannes on kova saunoja. Terve elämä vaatii joka toinen ilta kovat löylyt ja vastan pehmittämän pinnan. Silloin uni on levollista ja herääminen helppoa.

Hannes Laamanen on tyytyväinen ja kiittollinen saamiinsa veteraanipalveluihin 40 prosentin sotainvalidina. Hän on kuulunut jäsenenä paikallisiin Rintamaveteraanien ja Sotainvalidien osastoihin vuosikymmeniä ja pitänyt niiden toimintaa arvokkaana tukena jäsenilleen.

SEPPO HÄYRINEN
Kerimäen Rintamaveteraanit

Martti Manninen 100 vuotta

25.5.2019 100 vuotta täyttänyt Martti Manninen on yksi Toivakan neljästä rintamatunnuksen omaavasta sotaveteraanista.

Martin kertomuksissa vyöryvät esiin sodan julmatkin kuviot.

”Olin sairaitten ja haavoittuneiden sotilaiden kantajana. Siinä näki paljon tuskan kyöneitä ja kuolemaakin. Ei niitä aikoja unohda koskaan.”

Sitten tuli se päivä, jonka muistoja Martti kantaa vieläkin.

”Olimme palaamassa linjasta, jonne veimme patruunatäydennykset. Yllättäen jouduimme harhaluotien keskelle ja yksi luoti osui päähäni. Tämä tapahtui Krivissä 22.1.1942. Sieltä en enää omin jaloin takaisin tullut. Ensiavun jälkeen minut siirrettiin Karhumäelle ja sieltä junalla sairaalaan Helsinkiin. Siellä kului sitten seitsemän kuukautta. Sain raudat suuhuni, jotka tukivat suutani puolen vuoden ajan. Luoti lävisti pääni siten, että suuria kipuja ei siitä aiheutunut, mutta raudat ja kumilenkit ja muu suun seudun tuenta jatkuvine korjauksineen rasittivat. Vieläkin muistona tuosta haavoittumisesta on se, että oikea korva menetti kuulonsa ja korvissa on kova kohina. Se on todella häiritsevää.”

Vaikka mies on 45-prosenttinen sotainvalidi, palasi hän takaisin armeijan riveihin. Kaikkiaan Martin sotaretki kesti yhtäjaksoisesti nelisen vuotta. Sodan päätyttyä Martti työskenteli autokuskina Lievestuoreen vari-

kolla ja lopuksi varastonhoitajana, kunnes jäi eläkkeelle 60-vuotiaana vuonna 1979.

Martti on ollut viime vuosina myös Toivakan sotaveteraanit ry:n hallituksessa, missä hänen asiantuntemuksensa on ollut merkittävä.

Toinen vuosisata alkoi Martti Mannisen elämässä omenapuun kukkiessa ja perhosten lennellä kukkasesta toiseen. Nyt on leppoisaa istuskella tutussa pihakeinussa ja antaa ajan kulua.

VEIKKO RIPATTI
Toivakan Sotaveteraanit ry

Olli Vuorio 100 vuotta

Vantaalainen sotaveteraani, majuri Olli Vuorio täytti 100 vuotta 6.9.2019. Turussa syntynyt ja kolmivuotiaana Helsinkiin perheen mukana muuttanut Olli pääsi ylioppilaaksi keväällä 1941. Varusmiespalvelukseen Olli meni tammikuussa 1940 ja kävi kesällä RUK:n kurssin nro 47 Niinisalossa. Jatkosotaan Olli lähti JR 6:n joukkueenjohtajana. Kesällä 1942 Olli meni Maasotakouluun Suomen suurimman kadettikurssin nro 26 viestilinjalle. Presidentti Rytinimitti hänet 4.6.1943 vakinaisen upseerin virkaan ja Olli tapasi ensi kerran marsalkka Mannerheimin, joka teki häneen lähtemättömän vaikutuksen. Syksyllä tuli siirto

rintamalle joukkueenjohtajaksi Aunuksen Ryhmän viestipataljoona 5:een, jonka riveissä hän taisteli jatkosodan lopun ja alun Lapin sotaakin.

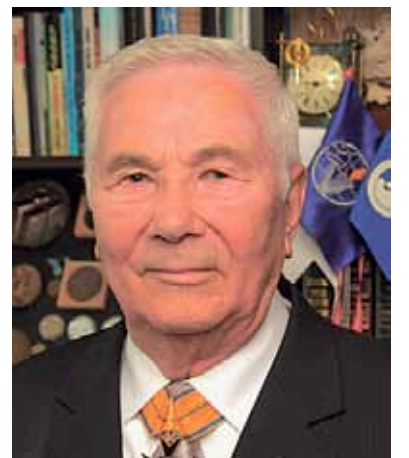
Marraskuussa 1944 Olli komennettiin Mikkeliin Päämajan ja myöhemmin Pääesikunnan viestiosastoon. Viimeiset vuodet hän oli Kaartin Pataljoonan huoltopäällikkönä. Puolustusvoimista Olli erosi v 1968 ja teki vielä lähes 15 vuotta kestäneen siviiliuran Pukevan sisäisenä tarkastajana.

Vantaan Sotaveteraaneihin Olli liittyi 1986 ja on siitä lähtien innolla osallistunut toimintaan. Hän on toiminut Vantaan VETRES-toimikunnan hallituksessa ja tilintarkastajana. ”Sotiemme opetukset projektissa” hän kiersi vuosituhannen vaihteessa n. 200 koulussa ympäri Suomea kertomassa sotakokemuksistaan.

Maanpuolustustyö ja veteraanityö ovat Ollille tärkeitä. Hän kirjoittaa niistä edelleen lehtiin ja on hyvänä puhujana edelleen haluttu veteraanin tervehdyksen tuojaksi isänmaallisissa juhlissa. Olli Vuorio on maamme vanhin elossa oleva kaaderiupseeri, ikikaaderi.

MATTI PASSI
Vantaan Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja

Suomen-poika Raul Kuutma 95 vuotta

Suomen-poikien työn uranuurtaja, itsekin yksi Suomen sodissa taistelleista virolaisvapaaehtoisista Raul Kuutma täytti elokuussa 95 vuotta. Diplomi-insinööriksi koulututtunut Kuutma teki uransa teollisuudessa ja nauttii nyt Tallinnassa ansaituista eläkepäivistään mm. rakennuttamallaan Suomenpoikien hautausmaalla vierailleen.

Toisen maailmansodan tempaistessa Euroopan mukaansa seurattiin lahden eteläpuolella Talvisotaa tiiviisti. Kuutma kertoo Suomen sinnikkyuden antaneen toivoa heillekin, vaikka Viro itse antautuikin.

Kesällä 1941 kaksi hänen veljeään liittyi Saksan armeijaan. Kuutma itse valitsi toisin ja pakeni Suomeen 1943. Taavetissa saadun koulutuksen jälkeen hän lähti rintamalle virolaisvapaaehtoisista kootun JR 200:n riveissä. Elokuussa 1944 virolaisvapaaehtoiset palasivat kotimaahansa, missä heitä odotti Kuutman mukaan sankarin vastaanotto.

Sodan jälkeisessä poliittisessa ilmapiirissä Suomen-pojat unohtuivat eikä heistä Suomessa tiedetty ennen Neuvostoliiton romahtamista juuri mitään. Sotaveteraaniliiton taholta yhteyksiä oli luotu ja tukea annettu epävirallisten reittien kautta jo tuota aiemmin. Virallisesti Suomen-poikien yhdistys perustettiin 1991 ja kaksi vuotta myöhemmin alkoivat yhteisseminaarit Sotaveteraaniliiton kanssa.

Kuutma oli alusta saakka toiminnan kantavia voimia. Pidetty ja arvostettu mies on vaimoineen ollut tuttu näky Sotaveteraaniliiton tapahtumissa. Hän on dokumentoinut Suomen-poikien historiaa ja laatinut heistä kertovan matrikkelin. 2011 Sotaveteraaniliitto julkaisi hänen kirjoittamansa historiikin Suomen veteraanien ja Suomen-poikien välisestä yhteistyöstä, missä hän puhuu ylpeydellä maitamme yhdistävästä ”henkisestä sillasta”.

”Maamme ovat puolustamisen arvoisia”, hän muistuttaa.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: MARKKU SEPPÄ

Väinö Puurunen 100 vuotta

1.9.1919 syntyneen Väinö Puurunen 100-vuotisjuhla vietettiin 1.9.2019 Pielaveden Ilonakodissa. Väinöä oli juhlistamassa runsas joukko sukulaisia, ystäviä ja Ilonakodin väkeä.

Juhlan ohjelma oli monipuolista ja siihen sisältyi mm. Pielaveden Mieslaulajien supistettu kuoro sekä yksinlaulua sukulaistytön esittämänä. Seurakunnan tervehdyksen toi kirkkoherra Arto Penttinen, Pielaveden Sotaveteraanit ry:n Paavo Leppänen ja Tauno Jääskeläinen puolestaan toivat sotaveteraanijärjestöjen tervehdyksen: villatakin. Päivänsankari liikuttui silmin nähden useaan otteeseen juhlan aikana.

Varusmiespalveluksen jälkeen Väinö sai kutsun astua aseisiin 11.4.1941. Hänet koulutettiin puhelinmieheksi ja siinä tehtäväs-

sä hän toimi JR 9 viestikomppaniassa. Väinö osallistui Syvärin ylityksen johtaneisiin taisteluihin sekä taisteluihin Otson, Sortavalan ja Äänisen suunnilla.

Vuonna 1943 Väinö palkittiin JR 9 vapaudenmitalilla nro 14 ja vuonna 2015 hänelle luovutettiin Suomen Valkoisen Ruusuun 1 lk mitali.

Sodan jälkeen Väinö teki elämäntyönsä maanviljelijänä Pielaveden Leppämäessä. Siellä hän asui aina 2000-luvulle saakka, jolloin muutti keskustaan palvelujen ääreen kerrostaloon. Nyt Väinö on Ilonakodissa hoitojen lähellä.

Ensimmäiset 100 vuotiaan Väinö on elänyt poikamiehenä ja näyttää siltä, ettei siitä ole ollut suuremmin haittaakaan elämisen laadun suhteen.

TAUNO JÄÄSKELÄINEN

Pielaveden Sotaveteraanit ry

Eino Kosunen 95 vuotta

Suomen Sotaveteraaniliiton aikaisempi toiminnanjohtaja Esko Kosunen täytti 95 vuotta 19. heinäkuuta. Hän on syntynyt Oulussa.

Sodassa Esko Kosunen palveli Ratsuväkiprikaatin joukoissa JP 1:ssä. Viimeisimmät taistelupaikat olivat Karjalan kannaksella ja Ilomantsissa. Lapin sodasta hänet määrättiin UK:n kurssille 61, joka talvella 1945 keskeytettiin.

Esko Kosusella on poikkeuksellisen laaja ja pitkä ura veteraaniasioiden parissa. Hän toimi Sotainvalidien Veljesliitossa asiamiehenä ja liiton jaostopäällikkönä 1945-1955 sekä liiton pääsihteerinä 1955-67. Välillä hän oli Maailman Veteraanijärjestön (MVJ:n) pal-

veluksessa 1952-54 sekä Bangkokiin perustetun MVJ:n Aasian-Kaukoidän aluetoimiston päällikkönä 1958-59. YK:n palveluksessa Esko Kosunen oli New Yorkissa ja Genevessä 1967-80. Suomen Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtajana, Sotaveteraani -lehden päätoimittajana ja Sotaveteraanien tuki- ja perinesäätien asiamiehenä hän toimi 1980-94.

Eläkkeelle jäätyään hän toimi Helsingin seudun piirin lehden päätoimittajana 1997-2004 sekä Itä-Helsingin Sotaveteraanien puheenjohtajana.

Esko Kosunen on laaja-alaisena veteraaniasioiden tuntijana ollut kysytty henkilö erilaisissa toimikunnissa ja neuvottelukunnissa. Hänen rauhalliset, rakentavat ja perustellut puheenvuoronsa edistivät ratkaisuun pääsemistä sekä lujittivat yhteistyötä.

Esko Kosuselle on myönnetty ansiostaan SL R, SVR R1, VR 4, Sotainvalidien ansioristi, Sotaveteraanien kultainen ansioristi ja Sotaveteraaniliiton pienoislippu Vapaudenristin tunnukseksi. Maailman Veteraanijärjestö luovutti kultaisen mitalinsa Esko Kosuselle Pariisissa vuonna 2010, ensimmäisenä Suomessa.

Laaja veteraanijärjestö kiittää Eskoa pitkäaikaisesta ja tuloksetta työstä veteraanien ja isänmaan hyväksi sekä toivottaa vireitä vuosia.

MARKKU SEPPÄ

Pertti Suomiselle Pro Carelia -ansiomerkki

Pertti Suomista onnittelemassa Karjalan Liiton toiminnanjohtaja Satu Hallenberg ja puheenjohtaja Pertti Hakanen (kuva: Mervi Piipponen/ Karjalan liitto)

Karjalan Liitto on myöntänyt Pro Carelia -ansiomerkin Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen puheenjohtajalle, eversti evp. **Pertti Suomiselle** merkittävästä toiminnasta luovutetun Karjalan alueelle kadonneiden suomalaisten sotavainajien etsinnässä sekä kentälle jääneiden sotilaiden jäänteiden tuomisessa kotiseurakunnan multiin. Lisäksi Suominen on toiminut aktiivisesti suomalaisten sankarihautausmaiden suojelemisessa Venäjän alueella.

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ylläpitää vuosien 1939-1945 sodissa ja niiden sotavankeudessa menehtyneiden, Suomen rajojen ulkopuolelle jääneiden suomalaisten sotavainajien muistoa. Tavoitteena on, että omaiset saisivat tietoja sotavainajien vaiheista ja hautapaikoista sekä mahdollisuuden käydä heille pystytetyillä muistomerkeillä.

”Sotavainajien etsimisessä on kysymyksessä perinteen kunnioitus. Omaisille on erittäin tärkeää, että kaatuneet löydetään ja tunnistetaan”, sanoo Suominen, joka on myös Sotaveteraaniliiton ensimmäinen varapuheenjohtaja.

Pro Carelia -kunniamerkki on luovutettu vuosittain henkilölle tai yhteisölle, joka on tehnyt merkittäväällä tavalla karjalaisuutta tunnetuksi oman työnsä tai luottamustehtäviensä kautta. Pro Carelia -kunnianosoituksia on luovutettu rajallisesti. Ensimmäisen Pro Carelia -merkin saaja oli tasavallan presidentti **Martti Ahtisaari** vuonna 2000.

Karjalan Liitto täyttää ensi vuonna 80 vuotta. Liitto perustettiin viisi viikkoa talvisodan päättymisen jälkeen kaksipäiväisessä kokouksessa Helsingissä 20.-21.4.1940. Nyt Karjalan Liitto on valtakunnallinen kulttuurijärjestö, johon kuuluu lähes 30 000 jäsentä. Liiton toiminta painottuu karjalaisen kulttuurin ylläpitoon ja edistämiseen. Karjalan Liiton puheenjohtaja on **Pertti Hakanen**.

Pro Carelia -ansiomerkki luovutettiin Suomiselle perjantaina 14.6.2019 Hämeenlinnassa Karjalaisten kesäjuhlien juhlaseminaarin yhteydessä, jossa Suominen luennoi aiheesta ”Sankarivainajia itärajan takaa.”

SEIJA PELVAS

Karjalan liiton viestintävastaava

Viimeiseen iltahuutoon

Eila Lievonon 1925–2019

Imatran Rintamaveteraanien ja Kymen piirin voimahahmo, liiton kunniajäsen Eila Lievonon nukkui pois Imatralla sunnuntaina 17.2.2019. Eila oli pidetty ystävä, työntekijä, yhdistysaktiivi ja yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Eila syntyi 6.3.1925 Jääsken Räikkölän kylässä. Talvisota-aika meni perheen kanssa evakossa. Väli rauhan aikana Eila aloitti työuransa Tiurunienmuon muodostetun 43. sotasairaalan postinhoitajana.

Suurhyökkäyksen alettua Kannaksella kesäkuussa 1944 Eilan työ muuttui siviilipotilaiden evakuoinnin järjestämiseksi, uusien potilaspaiikkojen perustamiseksi ja haavoituneiden auttamiseksi. Työmäärän paljoudesta kertoo seuraava: kahden vuorokauden

aikana evakuoitiin 600 potilasta ja tilalle tuotiin 800 haavoittunutta.

Viikossa määrä kohosi yli 5000 haavoittuneeseen. 24.6.1944 sairaala jouduttiin evakuoimaan Heinolaan, missä Eilan komennus jatkui 15.11.1944 saakka.

Sotien jälkeen Eila muutti Imatralla, avioitui ja sai kolme lasta. Ammatillista pätevyyttä Eila hankki kirjanpitokoulutuksesta, jota myöhemmin hyödynsi niin työssään kuin eri yhdistysten rahastonhoitajana ja tilintarkastajana.

Eilalla oli monia luottamustoimia mm. Imatran kaupunginvaltuustossa sekä Imatran seurakunnan kirkkovaltuustossa. Imatran Rintamaveteraanien hän liittyi vuonna 1979 ja toimi pitkään sekä osaston että Kymen piirin sihteerinä ja rahastonhoitajana. Liiton kunniajäsenyys Eilalle myönnettiin vuonna 2017.

Monipuolinen liikunta oli aina tärkeä osa Eilan arkipäivää. Koripalloa hän pelasi aikoinaan jopa mestaruussarjatasolla. Viimeisin liikuntamuoto oli vesivoimistelu.

Eilalla oli tapana tervehtiä ystäviään persoonallisella poskitervehdyksellä molemmille puolille sanoen ”Ens siun puol ja sit miun puol”. Tästä ja monesta muusta Eilaa aina lämmöllä muistamme.

PÄIVI HIENONEN

Kymen Rintamaveteraanipiirin sihteeri

Eversti Aimo Heinaro 1927–2019

Eversti Aimo ”Ami” Heinaro syntyi 22.4.1927 Harlussa.

Aimo liittyi Ylivieskan sotilaspoikiin 1940 ja elokuussa 1941 hän palveli Raudaskylässä 58. SS:n lähettinä. Kesällä 1942 hän toimi ratsulähettinä KTR 4:ssä Pidmassa. Kun lukioopioita päätettiin ottaa It-tehtäviin, Aimo ilmoittautui maaliskuussa 1944 95. KvItJ:een, joka oli sijoitettu aivan Aimo synnyinkodin lähelle. Kesällä Aimo siirtyi 44. KvItJ:een suojaamaan Sortavalan kaupunkea.

Aselevon jälkeen Aimo siirrettiin 92. KvItJ:een suojaamaan Outokummun kaivosta. Kun Aimo kotiutettiin 4.10.1944, oli hänelle kertynyt sotapalvelusta 1 v, 4 kk ja 10 pv.

Aimon sotilasura jatkui 1947, jolloin hän suoritti varusmiespalveluksensa Riihimäellä, josta hän jatkoi Kadettikouluun. 38 vuotta kestäneellä upseerin urallaan hän palveli pääosan ajasta ilmatorjunnan ja sähköteknillisen alan tehtävissä. Lisäksi hän palveli Pääesikunnassa sekä sotilasasiamiehenä. Hän jäi ilmatorjunnan tarkastajan tehtävästä eläkkeelle 1987. Heinaron kuoltua poistui keskuudestamme viimeinen sodankäynyt ilmatorjunnan kadettiupseeri.

Eläkkeellä Aimo antautui veteraani- ja maanpuolustustyölle. Hän toimi Tuusulan Sotaveteraanien hallituksessa 22 vuotta, joista puheenjohtajana 9 vuotta. Uudenmaan Sotaveteraanipiirin piirihallituksessa

hän oli 16 vuotta. Aimo toimi Tuusulan veteraanitoimikunnan puheenjohtajana edustuen toimikuntaa VETRES-Keski-Uusimaassa.

Aimo Heinaro palkittiin Sotaveteraanien kultaisella ansioristillä 2011. Hänet kutsuttiin Uudenmaan Sotaveteraanipiirin kunniajäseneksi 2013 ja Tuusulan Sotaveteraanien kunniapuheenjohtajaksi 2017.

Aimo Heinaro avioitui liikunnan lehtori Kaarina Reinan kanssa 1950 ja heille syntyi kolme lasta.

JOUKO KAIVONURMI

Uudenmaan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja

Heikki Fräntilä 1924–2019

20.6.2019 kotonaan sairaskohtaukseen kuollut Rintamaveteraaniliiton kunniajäsen Heikki Fräntilä oli ikäpolvea, joka oli kokenut yhteiskunnan kehityksen ja koetelemukset sekä ollut mukana rakentamassa köyhästä yhteiskunnasta hyvinvointi-Suomea. Kaveria ei jätetty ja naapuria autettiin!

Hän syntyi Myrskylässä 18.1.1924. Hänet vihittiin 1946 Taimi Aallon (1925-2014) kanssa. Heillä oli lapsia kolme, lastenlapsia kuusi ja lastenlastenlapsia yhdeksän.

Jo 13-vuotiaana Heikki lähti ansaitsemaan elantonsa, ensimmäiseksi metsätoissa propsin teossa pokasahalla ja kirveellä. Sittemmin hän oli kuorma-auton apumiehe-

nä. Kun ikää tuli, hän suoritti kuorma-auton ajokortin. Vuonna 1956 Heikki hankki taksiluvan. Toiminta taksiryttäjänä kesti 40 vuotta.

Heikki tunnettiin luotettavana, ystävällisenä, seurallisena sekä palveluhaluutena taksiryttäjänä. Hän oli mies oikeassa ammatissaan.

Kutsunnat olivat lokakuussa 1942. Hän astui vakinaiseen palvelukseen 23.2.1944 koulutuskeskuksessa Hyrylässä, ja palveli JR 6:ssa konepistoolimiehenä muun muassa Ihantalassa, missä hän haavoittui kranaatin sirpaleesta käsivarteeseen. Tammikuussa 1945 hänet määrättiin ryhmänjohtajakursseille Turkuun. Vakinaisesta palveluksesta hän vapautui täysin palvelleena korpraalina toukokuussa 1945.

Heikki Fräntilälle myönnettiin useita kunniamerkkejä ja huomionosoituksia niin sodan kuin siviilielämänsä ansioista. Hän toimi Myrskylän kunnanhallituksessa ja sosiaalilautakunnassa. Hän oli Myrskylän ja ympäristön ammattiautoilijat ry:n perustajajäsen ja johtokunnan jäsen. Hänet valittiin Myrskylän vuoden yrittäjäksi 1987.

JOUKO HYVÄRINEN

Myrskylän Rintamaveteraanien puheenjohtaja

Heikki Lindroos 1935–2019

Uudenmaan Sotaveteraanipiirin entinen puheenjohtaja Heikki Lindroos kuoli Järvenpäässä 18.6.2019 84-vuotiaana. Hän oli syntynyt Helsingissä 15.6.1935.

Lindroos pääsi jo kahdeksanvuotiaana liittymään Helsingin Sotilaspoikarykmenttiin tammikuussa 1944. Ikä ei luonnollisesti sallinut vaativia tehtäviä, mutta kevään aikana hän ehti toimia Suojeluskuntatalon, Autokomppanian ja Tilkan lähettinä.

Suoritettuaan varusmiespalveluksen hän valmistui metsänhoitajaksi 1961 ja maatalous- ja metsätieteiden lisensiaatiksi 1988. Uransa Lindroos teki metsätalouden ja -teollisuuden edunvalvontatehtävissä jäädessä eläkkeelle Metsäteollisuus ry:n osastopäällikön tehtävästä 1997. Ansioistaan metsänhoitoalan eri tehtävissä Lindroos nimitettiin Suomen Metsänhoitajien kunniajäseneksi 2019.

Vapaa-aikanaan Lindroos toimi freelanceradiotoimittajana ja oli aktiivinen metsähistorian ja -perinteen vaalijana sekä alan yhdistyksissä. Sotilaspoikatoiminta oli lähellä hänen sydäntään ja hän oli perustamassa Pääkaupunkiseudun sotilaspoikien ja pikkulottien perinnekiltaa. Hän oli myös aktiivisesti mukana Reserviupseerien ja Lions Clubin toiminnassa.

Sotaveteraanitoimintaan Lindroos tuli mukaan, kun hänet kutsuttiin Järvenpään

Sotaveteraanien puheenjohtajaksi vuonna 2010. Uudenmaan Sotaveteraanipiirin hallitukseen hänet valittiin 2010 ja piirin puheenjohtajana hän toimi 2013-2015. Sotaveteraaniliiton liittovaltuuston jäsenenä hän oli 2014-2016. Veteraanien lisäksi hän kantoi suurta huolta veteraanien puolisoitten ja leskien asemasta.

Heikki avioitui 1961 Eeva Lahtelan kanssa ja hänen perheeseensä kuului kolme lasta sekä yksi lapsenlapsi.

JOUKO KAIVONURMI

Uudenmaan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja

Frans Krogell 1921–2019

Sotaveteraani ja sotainvalidi Frans Krogell nukkui pois Keravalla 17.7.2019 98-vuotiaana. Hän oli syntynyt Sipoossa 11.1.1921.

Frans ”Frani” Krogell muutti 1936 Keravalle töihin Valaisintehdas Ornolle, jossa hän palveli yhteensä 47 vuotta, edeten lopulta myyntipäälliköksi. Talvisodan aikana Frani palveli vartiointi- ja ilmatorjuntatehtävissä Keravalla. Syksyllä 1941 hän astui palvelukseen ja rintamapalvelus alkoi talvella 1942 JR 61:n riveissä.

Lomalle lähtö peruuntui, kun hän joutui toukokuussa 1942 Syvärillä torjumaan vihollisen hyökkäystä. Asemien välissä partioidessaan Frans laukaisi putkimiinan, jonka räjähtäessä hän sai sirpaleita kehoonsa. 15 kuukauden sairaalareissun jälkeen hän

palasi riviin ja oli mukana mm. Tienhaaran taisteluissa 1944. Kranaatin sirpaleita hän kantoi kehossaan elämänsä loppuun saakka.

Urheilu oli Franille tärkeää ja aktiivisen suunnistusuran jälkeen hän toimi pitkään Kaukametsäläisissä mm. Jukolan viestin ja muiden kilpailujen valvojana. Tasavallan presidentin pöydässäkin itsenäisyyspäivän juhlissa Frani puhui presidentille suunnituksesta. Keravalaisessa urheilutoiminnassa hän oli mukana vuosikymmenien ajan. Frani tutustui välittömän, iloisen luonteensa kautta ihmisiin ja häneen luotettiin lujasti. Hänen asiantuntemustaan ja muistojaan hyödynnettiin lukuisissa keravalaisissa historiaprojekteissa.

Sotaveteraani- ja sotainvalidityö oli Franin sydäntä lähellä ja hän toimi Keravan Sotaveteraanien puheenjohtajana sekä Sotaveteraanipiirin hallituksessa. Ansoistaan hänet kutsuttiin Keravan Sotaveteraanien kunniapuheenjohtajaksi ja Uudenmaan Sotaveteraanipiirin kunniajäseneksi. Hänelle myönnettiin myös Sotaveteraanien kultainen ansioristi.

JOUKO KAIVONURMI

Uudenmaan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja

Armas Maasto 1920–2019

Porvoolainen sotaveteraani Armas Maasto nukkui ikiuneen 17. kesäkuuta 2019 98 vuoden korkeassa iässä.

8.12.1920 syntynyt porvoolainen oli talvisodan syttyessä vielä siviilimies, joka osallistui syksyllä 1939 aloitetun YH:n aikana ns. hevosotoihin. Kengitystaitoinen nuorukainen toimi Jyväskylän Survon kylään sijoitetun ilmatorjuntapatterin kengitysseppänä.

Patterin päällikön autokuljettajana oli ”iso tumma mies, hän oli Tauno Palo, hän oli kova juomaan maitoa, aina oli maitomuki kourassa”, Armas muisteli.

Asevelvollisuusaika alkoi maaliskuussa 1940. Armeijan palvelusta kesti sitten marraskuuhun 1944. Armas toimi näinä vuosina mm. tulenjohtajana.

”Se oli vaarallinen homma. Uskon selvinneeni hengissä, sillä toimintakykyni ja ajatus pysyi kirkkaana, vaikka pahassa paikassa miten pelotti. Vapisin sitten jälkepäin”, hän kertoi myöhemmin.

Sota jäi Armaksen uniin ja hän kertoi painajaisien tulleen etenkin työn väsyttämänä.

”Unissa vaarana oli vangiksi joutuminen. Se kohtalo hirvitti eniten rintamallakin.”

Työelämä alkoi pari päivää pari päivää sodan päättymisen jälkeen.

”Kaikesta oli puutetta. Palkat olivat surkeita. Tekemällä ylitöitä, yötä myöten kitkeltiin eteenpäin.”

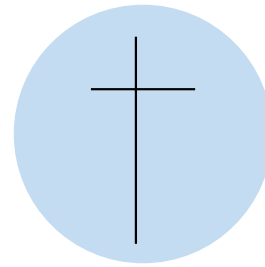
Uransa hän teki mm. rakennusalalla. Eläkkeelle hän jäi vuonna 1985 Puotilan ostoskeskuksen kiinteistönhoitajan tehtävästä.

Armas ei valittanut mistään, ei pienistä eikä suuremmistakaan asioista.

”Kyllä se siitä,” oli tokaisu, jonka kuulumme häneltä vaikeuksien tullessa. Armas tunnettiin kohteliaana miehenä, hän oli todellinen vanhan kansan herrasmies. ”Kiitos” oli hänen käytetyin sanansa.

SEPPO SEPPÄNEN, KARI JUVONEN JA TUOMO KANKKUNEN

Porvoon Seudun Sotaveteraanit ry

RUKOILEVAT ÄIDIT

En ole kirjoittanut äidistäni juuri mitään. Onhan hän ollut haudattunakin jo lähes 50 vuotta – sankarivainajana siunatun isäni viereen Hämeenlinnan hautausmaalla. Nyt kuitenkin hänen elämänsä ja Talvisodan alkamiseen liittyvät elämänvaiheet nousevat voimakkaasti mieleeni. Ehkä asian nostatti pintaan viimeisen imatralaisen sotelesken siunaustilaisuus ja sotainvalidipäivän juhla Lappeenrannassa, jossa lähetin seppelpartion sankarivainajien muistomerkillä.

Äitini kertoi aikoinaan, että minut pantiin alulle samoina päivinä, kun talvisota syttyi. Marraskuussa siitä tulee kuluneeksi siis 80 vuotta. Jatkosodan kuluessa sain vielä kaksi veljeä. Olemme siis sodanajan lapsia, joiden syntymä ja alkuperä kerrottiin eturintamalla olevalle isälle kenttäpostin välityksellä. Ja sieltä jostakin Karjalan kannakselta vastattiin ja toivottiin kotiin uusille miehenaluille terveyttä ja pikaista sodan loppumista. Rukouspyynnöt kulkivat siis puolin ja toisin. En tiedä, miten niihin vastattiin, mutta me pojat olemme saaneet elää kymmeniä rauhanajan vuosia.

Omalla kohdallani on viimeiset hetket pysähtyä ihmettelemään sitä äitini elämänvaihetta, jolloin sota koetteli kotirintamalla olevia perheitä ja rämpautti koko yhteiskunnan. Tuolta ajalta on vasta viime vuosina ilmestyt muistelmateoksia, jotka kertovat järkyttävistä elämänkohtaloista. Äidit, nuo toivossa väkevät, ensin poikiensa äiteinä, sitten miestensä puolisoina, kulkivat puutteen ja hädän puristuksessa - myöhemmin unohdettuina sodissa haavoittuneiden miestensä tai orpolastensa huoltajina. Samalla mieleeni palautuu Raamatun sana psalmista 50:15 ”Avuksesi huuda minua hädän päivänä, minä tahdon auttaa sinua ja sinun tulee kunnioittaa minua.”

Nyt 75 vuotta viime sotien päättymisestä soteleskiä on elossa enää muutama kymmenen, sotiemme veteraanien puolisoita yhä kymmeniä tuhansia. He muistuttavat hädän päivinä rukoilleista äideistä ja tyttäristä, jotka lähettivät lakkaamatta avunhuutoja Jumalan puoleen.

Mieleeni nousevat myös kenraali **Adolf Ehrnroothin** suuhun laitettut sanat: ”Kansa joka ei tunne menneisyyttään, ei hallitse nykyisyyttään, eikä ole valmis rakentamaan tulevaisuuttaan.” Muistutus on tänä päivänä ajankohtaisempi kuin nuoruudessani. Sodan pitkät varjot alkavat hävitä ihmisten mielistä ja katsotaan yksinomaan tulevaisuuteen.

Samalla kuitenkin unohdetaan viime sodissa talkoilla hankittu kansakuntaa yhdistävä me-henki. Rakkaus isänmaahan on muuttumassa kansainväliseksi ilmastopolitiikaksi ja vastuuksi vesistöjemme säilymiseksi puhtaina. Ne ovat kaikki sinänsä hyviä asioita, mutta joskus hyvä voi olla parhaan vihollinen.

Nyt rauhan ja hyvinvoinnin päivinä on välttämätöntä varustautua samoilla henkisillä ja hengellisillä eväillä kuin äidit ja miehet viime sodissa. Rukous kotiemme puolesta ja hädän päivinä toisistamme huolehtiminen ovat suomalaisen yhteiskunnan peruskiviä ja tulevaisuuden turvan takajia. Nyt on otollinen aika oppia uudelleen näitä taitoja, jotta osaamme hädän päivänä laulaa: ”Jumala ompe linnamme ja vahva turva aivan.”

Matti Tuomisto,
Sotainvalidien Veljesliiton
johtava luottamusappi

Sun Chemical Oy Espoo	Soukan Huolto Oy Espoo	Espoon Sähköasennus Ky
KIITOKSET SUURET SOTIEMME VETERAANEILLE ESPOOSTA!	Maanrakennusliike E.M.Pekkinen Oy Espoo	Traktorikonehuolto Liuska Ky Haapajärvi
HK-Asennus Halikko	KIITOKSET SUURET SOTIEMME VETERAANEILLE SUMMASTA!	T:mi R.Malmi Harjavalta
Kuljetus Simo litti Ky Hartola	Insinööritoimisto Makeplan Oy Heinävesi	Transpap Oy Helsinki
Lauttasaaren Asennuspalvelu Oy Helsinki	Viking Kuivaustekniikka Oy Helsinki	Tilitoimisto Juhani Viljaranta Ky Helsinki
Tilitoimisto S2 Oy Helsinki	Brando Oy Helsinki	Urheiluopistosäätiö Helsinki
Peltiveikot Oy Helsinki	www.atplukkari.fi	Korjaussuunnittelu T.Berg Oy Helsinki
Arkkitehdit Mustonen Oy Helsinki	TPH-Saneeraus Oy	SV Vacuumservice Oy Helsinki
Tue SPR:n työtä!	Rail Partners Oy Helsinki	Rakennus Vera Oy Helsinki
Kensapuu Oy Himanka	Koneurakointi S.Erkkonen Ay, Ilmajoki www.koneurakointierkkonen.fi	Maalausliike E.Heiskanen Oy Imatra, www.e-heiskanen.fi
Evälahti Oy Imatra	Jokipiin Auto-ja Laitehuolto Jalasjärvi	KIITOKSET SUURET SOTIEMME VETERAANEILLE JOENSUUSTA!
Tilitoimisto Suvi Mikkonen Tohmajärvi	Metsäkoneurakointi Veljekset Eronen Ky Kiihtelysvaara	KKR Steel Oy Ylämylly, Joensuu
Autokorjaamo Heikki Hyppönen Joensuu	DJ-Team Entertainment Ky Joensuu	JP-Suojapeite Oy Joensuu www.suojapeite.com

SVENSK RESUME

LEDARE

Kvinna i krig och vår säkerhetsstrategi

Vår nationella säkerhetsstrategi kallas "Samhällets säkerhetsstrategi". Denna strategi omfattar alla den offentliga förvaltningens sektorer samt områdesvisa och lokala aktörer inklusive den privata sektorn. Vår omfattande säkerhet omhändertas av såväl män som kvinnor. Grunden till denna internationellt avvikande strategi skapades under andra världskriget.

Vårt land tvingades för 80 år sedan att i nödens stund mobilisera i praktiken alla sina fysiska och psykiska resurser. De tjänstedugliga männen kommenderades till fronten, men även cirka 100000 kvinnor tjänsgjorde i frontliknande krävande och viktiga uppgifter. Åderlåtningen av den nationella ekonomin och verksamheten var anmärkningsvärd, men förutan denna ansträngning hade vi inte uppnått våra avväjningssegrar. Detta gäller även den efterkrigstida återuppbyggnaden av vårt land.

Den allmänna uppfattningen beträffande krigstiden grundar sig ofta på filmer, i vilka damernas roll är obetydlig. Denna uppfattning är felaktig. Förutom frontstyrkorna vilade speciellt hemmafronten och krigsindustrin under krigsåren till stor del på den kvinnliga delen av befolkningen. Visserligen utförde även den äldre befolkningen och de unga sin del.

Lotta Svärds verksamhet är säkerligen vår mest kända krigstida kvinnliga insats. Förutom lottorna omhändertogs vår totala säkerhet dock av en betydligt större andel kvinnor. När vi ihågkommer och hedrar kvinnan i krig, är det bra att vara medveten om helheter som plöjningen av hemåkern via ammunitionsfabriken till krigssjukhusen, kantinerna, luftbevakningen och till och med informationsverksamheten. Helheten bestod av delar, av vilka redan då dikterat av tvång skapades redan då Finlands totala landsförsvar, senare Samhällets säkerhetsstrategi.

Det är inte fråga om en känslöfråga eller ett artigt tänkesätt. Detta är lutar vägen ditåt, att majoriteten av våra krigsveteraner

som innehar fronttecken är kvinnor. Även detta är ett tecken på kvinnornas andel av det kvalitativa och till mängden av försvaret av vårt land.

Vår totala säkerhet är alltså inte bundet till kön. Ett viktigt steg togs år 1995, när det blev möjligt för kvinnorna att tjäna i försvaret. De kvinnor och män som erhållit militär skolning sköter vid behov stridsuppgifterna, men utan stöd från samhället i bakgrunden blir striden mycket kortvarig och är dömd att misslyckas redan från början.

Vi är beredda att säkra vår nation enligt samma koncept som för 80 år sedan. Arrangemanget fungerade då, upplägget har inte under årtiondenas lopp förändrats.

IN MEMORIAM

Valter Nyman 1921–2019

Nu är Valter borta. Han avled den 6 juni. Ännu den 10 maj var hans hälsa för tillfället så pass stabil att han helt och fullt kunde glädja sig åt sin bok "Infanteristen – Mosatramparen", som då utkom.

"Det känns förskräckligt bra", konstaterade Valter då han hade boken i handen.

Sigfrid Valter Nyman föddes i Pojo 30.12.1921. Valter deltog i fortsättningskriget som gevärsmän och ordonnans. Han gjorde anteckningar så gott som varje dag 4.4.1941–6.11.1944, samt tog ett par hundra bilder med sin kamera. Med stor noggrannhet dokumenterade han händelser, läger och stridsområden. Valter sårades två gånger, 1941 vid Svir och 1944 vid Tali.

Efter kriget flyttade Valter till Ekenäs, där han byggde en gård. Han arbetade först på Pojovikens klädesfabrik, därefter på Tammet metallfabrik. Sedan han på denna fabrik förlorat synen på ena ögat, flyttade han med sin hustru Hjärdis till Solf 1966. I Solf var han jordbrukare, biodlare och fårfarmare. Han var också utbildad trädgårdsmästare. Eftersom han var en skicklig byggnadsarbetare anlätades han ofta bl.a. som armerare. År 1979 flyttade Valter till Vasa.

Veteranarbetet var viktigt för Valter. Under årens lopp deltog han i ett dusintal resor till forna stridsplatser. Valter var otroligt mångsidig och hade ett fantastiskt minne, också för detaljer. Bokens arbetsgrupp fick svar på de flesta frågor, men som denna anspråkslösa person han var kunde han säga: "Det minns jag inte, men jag skall ta reda på".

Tre gånger i veckan träffade Valter sina veterankompisar och andra från distriktet på Ruffes (veterankaféet). Genast då man öppnade dörren såg man honom. På bordet hade han kaffekopp, brödfat och kamera. På stolen bredvid stod axelväskan till bredden fylld av dokument och kartor. Valter var beredd att dela med sig av sina kunskaper och hågkomster.

Valter, vi saknar dig.

VASA KRIGSVETERANDISTRIKT

HEIKKI KARHU

FRÅN VERKSAMHETSLEDAREN

Vem skulle komma ihåg veteranens änka

Veteranorganisationerna har i sina egna program lovat att ta hand om förutom veteranerna också om dessas makor och änkor. De senaste åren har det fortsättningsvis kommit frågor från fältet angående vad förbunden i praktiken ämnar göra angående denna sak. Det finns inga lätta svar på frågan.

Ändringarna i lagen angående Frontveteranernas rehabilitering, som träder i kraft i början på november, medför avgiftsfria hemvårdstjänster för icke sårade veteraner. Lagen medför dock icke direkt ens för veteranernas makor, för att inte tala om änkor om någon service över huvud taget

Många drar visserligen jämsides med veteranen nytta av en del av de förmåner lagen erbjuder. Hemmet städas, man kan gott delta i rehabiliteringen i hemmet och tillsammans med veteranen kan man fara på uppköpsresa. Från statskontoret har man betonat, att man icke heller kommer att granska tvättpåsens innehåll, icke heller hur mycket mat hemvården hämtar åt veteranen. Måltiderna kan mycket väl vara så väl tilltagna, att de är tillräckliga även

för två personer. Kommunen behöver inte heller abrupt avsluta den service i hemmet, som är ämnad för veteranen, när veteranen går in i evigheten. Denna service borde fortsättas så länge, att en uppskattning angående ankans servicebehov har blivit utförd. Detta betyder naturligtvis inte månader utan närmast veckor.

Genom lagen förbättras även organisationernas möjligheter att hjälpa i någon mån. När den offentliga sektorn erbjuder service behöver icke organisationernas egna eller insamlade medel utnyttjas för detta ändamål. Fotvården ersätts av kommunen. Egentligen kan veteranen bli ersättningskyldig enbart för glasögon och mediciner; härtill behövs visserligen ännu hjälp. För övrigt kan medlen anvisas för stöd åt makorna och änorna. Speciellt bör man notera, att genom förbunden utdelas de olika stiftelsernas medel som hjälp för enskilda personer.

Lagen angående åldringsvården har varit i kraft redan över sex år. Genom denna garanteras åldringarna rätt till en utredning angående behovet av service och därige-

nom behovet av kommunens eller kommunförbundets service. På basen av denna lag är servicen icke gratis, men dessa måste dock förverkligas. Enligt min åsikt har förverkligandet av denna lag till förmån för makorna och änorna blivit åsidosatt. Det vore bra, om förbundens fältpersonal skulle komma i håg att framhålla denna och rent av fordra att lagen tillämpas.

Hur viktig den service som kan erhållas med pengar än är, finns det många sådana uppgifter, vilka inte åtminstone direkt fordrar betydande pekuniära satsningar. Ett betydande problem för både veteranerna och dessas närstående är ensamheten. Detta är för oss i förbunden och våra fältorganisationer en stor utmaning. Att finna som hjälp åt människan en annan människa, ens för ett ögonblick. Fast en timme då och då, även bredvid sängen i anstalten eller det förbättrade serviceboendet. En broder överges icke, men icke heller en syster överges.

SOTIEMME NAISET 1939–1945

Lääkintätehtävät, ilmavalvonta, huolto, tiedustelu, sotateollisuus, kotirintama. Sairaanhoidajia, sotilaskotisisaria, työvelvollisia, lottia. Äitejä, vaimoja, leskiä. Kenttäpostia-lehden teemanumero kunnioittaa naisten panosta Suomen sotavuosina 1939–1945, joka on moninaisempi ja merkittävämpi kuin tähän saakka on ymmärrettykään.

Käppäselän sotasairaalassa palvellut **Sointu Antila:**

”Sota ei ollut kauhein kokemukseni”

Marraskuussa 96 täyttävä harjavaltaisveteraani Sointu Antila toimi jatkosodassa Punaisen Ristin apusisarena 22. Sotasairaalassa Käppäselässä, mutta se ei ole lähelläkään kauheinta, mitä hän on elämässään saanut kokea.

Sointu Antila Käppäselässä 1944.

Harjavaltaisveteraanin elämä on ollut kovaa työtä lapsesta lähtien.

Sodan jälkeen Sointu Antila (vasemmalla) loi uran kampaamoalalla.

Antilalla oli mukanaan Helsingistä ostamansa pieni kamera, jolla hän dokumentoi rintaman arkea.

”Se oli kirurginen osasto, jossa haavoittuneet leikattiin ja lähetettiin sitten Suomeen sotasairaalaan. Tein kaikkea: pesin pyykkiä, silitin ja kuljetin ’sorsia’ miesten sänkyyn. Nuorta likkaa juoksetettiin aamusta iltaan. Ruumiitakin olen laittamassa arkkuun.”

Tuollainen olisi vaativa tehtävä kenelle tahansa, ei vain hädin tuskin täysi-ikäiselle työlle. Siksi vastaus siihen, mikä kaikista tehtävistä oli pahin, yllättää.

”Pyykinpesu. Se tehtiin kaikki käsin.”

Antila ei ole helposti järkkyyvä sorttia, se käy hänen muistelmiaan kuunnellessa pian selväksi. Vastaus löytynee hänen poikkeuksellisista lähtökohdistaan.

”Siellä näki vaikka mitä, mutta mulle se sopi ihan hyvin. Kahdek-

sanvuotiaana olin läksinyt kotoa ja sillä tiellä olen yhä.”

Huutolaisena maailmalle

Elämän hänelle jakamat kortit pakottivat Kokemäessä syntyneen ja Köyliössä lapsuutensa viettäneen Antilan itsenäistymään varhain.

”Isä kuoli ja äiti rupesi hummaamaan. Ei meillä ollut ruokaa eikä juomaa eikä paikkaa olla, niin lähdin huutolaiseksi”, hän toteaa koruttomasti.

Maatiloilla piikana ja raskaissa navettatöissä itsensä elättänyt tyttö hankki naapurista ylimääräiseksi jääneitä kanan kukkopoikia ja alkoi niitä syöttämään käyttäen pyydystä rapuja Voitoistenjoesta. Niiden myynnistä ansaitsemilla rahoilla hän osti junalipun Helsinkiin. Hän oli tuolloin 15.

Helsingissä hän sai töitä Primulan juoksutytönä. Noilta ajoilta hänellä on säilynyt monta mehekasta tarinaa hänen toimitusten kautta tapaamistaan Suomen eturivin julkiksista.

”Muistan vieläkin, missä **Tauno Palo** ja **Ansa Ikonen** asuivat. Ja **Paavo Nurmi**.”

Talvisota tuhosi kotitalon

Haaveet tarjoilijaharjoittelijan pestistä romutuivat hänen kotitalonsa tuhoututtua Talvisodan pommituksissa ja Antila palasi kotikonnuilleen. Kirkkoherra Sainion rouvan ehdotuksesta hän pääsi keittiöapulaiseksi Kokemäen maamieskoululle.

”Siellä oli kranaatinheitinkomppanian koulutuskeskus. Kun ne lähtivät rintamalle marraskuussa 1941, niin tulin taas Köyliöön johonkin maataloon.”

Marraskuussa Antila myös täytti 18 ja oli vihdoin täysi-ikäinen.

”Papinrouva ehdotti, että jos lähitisin Käppäselkään Äänislinnan lähelle kenttäsairaalaan, siellä olisi paikka. Mulla ei ollut muutaakaan paikkaa eikä mitään koulutusta, niin minä lähdin.”

Puutetta kaikesta

Välillä osumia tuli ihan sairaalan lähellekin, mutta Antilaa ei pelottanut.

”Olihan se kauhean näköistä, kun verisiä poikia tuotiin joukkosidon-tapaikoilta ja niitä pestiin ja pyyhitettiin. Kyllä ne alkuun jäivät mietityttämään, mutta kai sitä ihminen kovettaa itsensä? Maailma oli silloin niin erilainen”, hän miettii.

”Ei sota kauheinta ole, mitä minulle on tapahtunut. Se oli jonkinlainen elämän ehto. Paljon se opetti.”

Rautaiset hermonsäädin arvele saaneensa synnyinlahjana.

”Pahinta oli se, kaikesta oli pulaa, minulla vaatteistakin. Ruokakaan ei ollut hääviä: siellä syötiin vähän sitä, mitä sattui olemaan. Perunaa pääasiassa.”

Vahva yhteishenki

Suomalaiset sotavuosina yhteen hirtannut henki oli kuitenkin vahva.

”Moni potilaista sai kotoa paketteja ja he jakoivat niistä minullekin.”

Yhteys vanhoihin tovereihin katkesi sodan jälkeen, mutta kymmenisen vuotta sitten Antila teki yllätysvierailun silloisen kämpäkaverinsa luo.

”Emme me enää tietysti toisiamme tunteneet, mutta puhuttavaa riitti.”

Sota-aikana yhteiselo oli sen sijaan tiivistä.

”Siihen aikaan ei ollut televisioita, eikä meillä ollut radiotakaan siellä pikkukämpässämme, niin me sitten kirjoitettiin lauluja vapaa-aikana. Jos sitä oli.”

Antilan tuolloin työkavereistaan kirjoittama kronikka on yhä tallella.

”Komein poika sairaalassa, korp-raali on arvoltansa, Mäkinen on nimeltänsä, pessimisti luonteeltaan”, kerrotaan yhdestä.

Lomalla hän kävi kaksivuotisen palveluksensa aikana vain kerran.

Kova työ kannattaa

Syksyllä 1943 sotasairaalaverkosto oli jo niin kunnossa, että kenttäsairaalaverkostoa alettiin karsia. Näiden joukossa oli Käppäselkään.

”Sairaala oli vanha venäläinen koulu ja se rupesi jo lahoamaan”, Antila muistelee.

Palveluksensa jälkeen Sointu palasi kotiseuduilleen Kokemäelle.

”Sairaanhoitajaksi olisin mennyt, mutta minulla ei ollut rahaa sairaanhoitajakouluun. Kaikki rintamalla saamani tupakat myin, kun en polttanut, ja sain sen verran rahaa, että pääsin kampaajan oppiin.”

Kova uurastus kannatti: jo kol-

men vuoden päästä hän osti oman kampaamon. Myöhemmin yritteliäs ja työteliäs nainen laajensi yritystoimintaansa ostamalla kemikalionkin.

”Koko ikäni olen yrittänyt ja tehnyt hemmetisti työtä.”

Leskeksi varhain

Vaikka Antilan elämä on ollut kaukana ruusuilla tanssimisesta, oli hän itse kova tyttö tanssimaan. Intoa ei hillinnyt edes sotavuosina Suomessa voimassa ollut tanssikielto: Käppäselässä järjestettiin muutamakin luvattomat nurkkatanssit.

”Kokemäessä kävimme jopa kahdeksan kertaa viikossa tanssimassa, kun sunnuntaisin oli vielä päivätanssitkin!”

Mieluinen tanssittajakin löytyi ja vuonna 1946 Antila avioitui Alponsa kanssa. Mies oli päähän haavoittunut sotainvalidi, joka menehtyi haavoittumisensa jälkivammoihin. Yhteinen taival jäi vain vuoden mittaiseksi. Toista miestä ei tullut.

”Ei ole kukaan kosinut eikä huolinut!” hän ilmoittaa pontevasti.

Todennäköisempi syy lienee kuitenkin ehtivän naisen tahdissa.

”Olin aina niin kiireinen. Kampaamossani koulutin 12 kampaajaa. Talonkin rakensin ja sen piha palkittiin kahteen kertaan. Siellä kävi vierailulla vuoden 1971 maatalousnäyttelyn yhteydessä **Urho Kekkonenkin**.”

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVAT: ARIELA SÄKKINEN JA SOINTU ANTILA

Yhteiselämä sotainvalidimiehen kanssa jäi vai vuoden mittaiseksi.

Naisten ja kansalaisjärjestöjen rooli sodissamme

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Naiset olivat merkittävässä roolissa sotavuosina myös eri kansalaisjärjestöjen kautta

Tammenlehvän Perinneliitto perustettiin 2003 vaaliin viime sotien 1939–1945 veteraanien perintöä.

Veteraaniksi katsottiin tuolloin rintamalla palvelut mies.

Perustajajärjestöissäänkin oli tosin yksi naisjärjestö, Rintamanaisten Liitto. Nykyään Tammenlehvän 23 jäsenjärjestöön kuuluu useita nais- ja naisten ja miesten yhteisiä järjestöjä, kuten Suomen Lottaperinneliitto ja Sotilaskotiliitto sekä Kaatuneitten Omaisten Liitto.

Tammenlehvän Perinneliitossa toimi naistyöryhmä heti sen perustamisen jälkeen. Sen työn tuloksena julkaistiin 2016 esite *Sotavuosien 1939–1945 naisten perinne*.

Ajatus laajemmasta naisten sota-ajan ponnistelujen kartoittamisesta syntyi Suomen Lottaperinne-

liitossa. Siellä pohdittiin ”naisten vastuuta kotirintamasta”. Mitä se käytännössä tarkoitti? Mitä naiset siis tekivät ja miksi? Mikä oli julkisen vallan rooli työn ohjaamisessa, valvonnassa ja rahoittamisessa? Lottaperinneliitto oli organisoinut vuosituhatien vaihteessa laajan lottatyön historiahankkeen. Kun lottia oli noin 200 kysyttiin, mitä muut naiset tekivät?

Mikä oli kansalaisjärjestöjen rooli?

Lottaperinneliitto esitti Tammen-

lehvän hallitukselle uuden naistyöryhmän perustamista siten, että sen tehtävänä olisi kansalaisjärjestöjen toiminnan selvittäminen. Tammenlehvän hallitus perusti ryhmän keväällä 2016, asetti omaksi edustajakseen allekirjoittaneen ja kutsui **Pirkko Nousiaisen** Lottaperinneliitosta sen puheenjohtajaksi. Muut jäsenet edustivat viittä eri järjestöä. Kirjoittajia saatiin myös muilta tahoilta.

Naistyöryhmä kartoitti, mitä vapaaehtoiset kansalaisjärjestöt tekivät sodan ja jälleenrakennuksen aikana. Ideoita saatiin Lottamuseon

näyttelystä *Rakkauten tiloja - avaa sydämesi*, jossa esiteltiin sota-ajan huollon keskusorganisaation Suomen Huolto ry:n ja sen jäsenjärjestöjen toimintaa.

Naistyöryhmä valikoi tarkasteluun 20 järjestöä, jotka toimivat sodan aikana ja lisäksi kolme nykyistä naisten maanpuolustusjärjestöä. Vaikka se ei ehkä ollut työtä aloittaessa vahvasti mielessä, syntyi työryhmän tuloksena Tammenlehvän vuonna 2019 julkaisema minun ja **Maritta Pohlsin** toimittama kirjanen *Kansalaisjärjestöt, naiset ja sota*.

salaisjärjestöjen riippumattomuutta. Se kuitenkin kelpasi ulkomaisille lahjoittajille, jotka halusivat auttaa ihmisiä hädässä sotaa käyvän valtionkoneiston sijaan.

Työvelvollisuus koski myös naisia

Naiset hakeutuivat järjestöihin isänmaallisen innostuksen vallassa, mutta myös siksi, että kaikkia 15–64-vuotiaita koski työvelvollisuus, jonka saattoi suorittaa myös vapaaehtoistoiminnassa.

Suomen Huollon toiminnasta voi päätellä, että erityistä huolta kannettiin lapsista ja nuorista sekä Karjalan ja Lapin evakoista eli ns. siirtoväestä. Lapsia ja nuoria innostettiin talkootyöhön ja puutarhakasvien viljelyyn. Lisäksi voidaan havaita, että laaja työväki haluttiin sitouttaa maanpuolustukseen ja sotaan käyvään valtioon.

Järjestöille sota-ajan urakka merkitsi voimistumista ja organisaation virtaviivaistumista. SPR ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto purkivat sodan jälkeen yhteisen organisaationsa ja aloittivat itsenäisinä järjestöinä. Pelastakaa Lapset liittyi entistä voimakkaammin International Save the Children-yhteisöön. Hajanainen partiokenttä tiivistyi kahden liittoon, tyttöjen ja poikien partioon. Naisjärjestöjen yli puoluerajojen toiminut yhteistyö puolestaan purkaantui sodan jälkeen.

**TEKSTI: AURA KORPPI-TOMMOLA
KUVA: SA-KUVA**

Kirjassa esitellyt järjestöt nykyisen nimensä mukaisesti sekä niistä kirjoittaneet:

Demarinaiset (Aura Korppi-Tommola)
Kaatuneitten Omaisten Liitto (Eeva Tammi)
Kotiystävien Liitto (Maritta Pohls)
Lotta Svärd (Saija Ylitalo)
Maa- ja kotitalousnaiset (Kaija Vesala)
Maanpuolustusnaisten Liitto (Anneli Järvinen)
Mannerheimin Lastensuojeluliitto (Aura Korppi-Tommola)
Marttaliitto (Kaija Vesala ja Asta Kuosmanen)
Naisten Työvalmiusliitto ja Työtytöt (Aura Korppi-Tommola)
Naisten Valmiusliitto (Kaarina Suhonen)
Nuorten Talkoot ja Suurtalkoot (Aura Korppi-Tommola)
Pelastakaa Lapset (Maritta Pohls)
Pelastusarmeija (Kaija Vesala)
Rajaseutuyhdistys ja Rajaseudun Ystävät (Hanna Honkavuo)
Rintamanaisten Liitto (Aura Korppi-Tommola)
Samfundet Folkhälsan i Svenska Finland (Aura Korppi-Tommola)
Sotainvalidien Veljesliitto (Eeva Tammi)
Sotilaskotiliitto (Kaija Vesala)
Suomen Aseveljien Liitto (Eeva Tammi)
Suomen Lottaperinneliitto (Aura Korppi-Tommola)
Suomen Partiolaiset (Aura Korppi-Tommola)
Suomen Punainen Risti (Mari Vehkalahti) 4H-liitto

Kansanhuolto nojasi vapaaehtoistyöhön

Artikkeleissa nostetaan esiin nimenomaan sodan aiheuttamien ongelmien vuoksi tehtyä työtä. Näkökulma on naisten työssä, mutta monet yhteiset järjestöt kuten Suomen Punainen Risti, Mannerheimin Lastensuojeluliitto tai Pelastusarmeija nojasivat niin voimakkaasti naisten työhön, ettei niitä voi syrjäyttää naisten kansalaisaktiivisuudesta puhuttaessa. Toimittajat laativat teoksen alkuun laajan artikkelin, jossa he sekä taustoittavat että esittävät yhteenvetoa kansalaisjärjestötyöstä.

Suomessa kansanhuolto nojasi vahvasti vapaaehtoistyöhön. Sitä koordinoitiin Suomen Huollossa, joka oli valtiovalan ja järjestöjen yhteistyöelin. Se oli tosin voimakkaasti valtion ohjauksessa ja valtionavustukset jaettiin sen kautta.

Järjestelmä oli maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen ja hämärsi kan-

Punaisen Ristin apusisaret paikkasivat jatkosodan työvoimapulaa

Naisten roolia ja työpanosta sotien aikana on käsitelty julkisuudessa viime vuosikymmeninä runsaasti. Näkyvimmän roolin on saanut Lotta Svärd -järjestö, vaikka arvioiden mukaan sotatoimialueella työskennelleistä naisista yli puolet edusti muita sodanaikaisia naisjärjestöjä.

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Yksi vähälle huomiolle jääneistä järjestöistä oli Suomen Punaisen Ristin Apusisarjärjestö, jonka kautta puolustusvoimien lääkintähuollon palveluksessa työskenteli jatkosodan aikana noin 3 500 apusisarta.

Jatkosodan aikana kaikkia aloja vaivannut työvoimapula tuntui myös sairaanhoidossa, jota siviilipotilaiden hoidon lisäksi kuormittivat sodassa haavoittuneet. Jo talvisodassa oli havaittu, että apuhenkilökunnalle oli kova tarve, vaikka sairaanhoitajakoulutusta oli aiempina vuosikymmeninä laajennettu ja kehitetty merkittävästi.

Muodollisen sairaanhoitajakoulutuksen saaneet kuitenkin vastustivat vapaaehtoisten amatöörisairaanhoitajattarien kouluttamista ja käyttöä ankarasti. He pelkäsivät, että maallikkojen kouluttaminen lyhyillä kursseilla vaarantaisi pait-sairaanhoitajakoulutuksen tason ja sairaanhoidon aseman erillisenä ammattina.

Järjestön perustaminen

Suomen Punaisen Ristin Apusisarjärjestö perustettiin jatkosodan ensimmäisenä päivänä 25.6.1941 marsalkka Mannerheimin käskystä. Sen tehtävänä oli kouluttaa ja välittää avustavaa työvoimaa puolustusvoimien lääkintähuollon tarpeisiin ja helpottaa sodan aiheuttamaa työvoimapulaa sairaanhoidossa. Esikuvana toimi Ruotsin Punaisen Ristin Hjälpssystemorganisation.

Apusisarjärjestön suhde partioliikkeeseen oli alusta asti kiinteä. Partiolaisten ja lääkintälottien työpanos oli talvisodassa osoittautunut merkittäväksi, mutta järjestöjen ongelmallisista suhteista johtuen partiotytöt eivät kokeneet saaneensa sodan aikana riittävästi maanpuolustuksellisia tehtäviä. Lottajärjestö koettiin poliittisena ja sen harjoittama sotavalmennus partioliikkeen arvojen vastaisena.

Apusisarjärjestö mahdollistikin myös niiden henkilöiden toimimisen avustavissa sairaanhoidon tehtävissä, jotka eivät olleet halunneet liittyä Lotta Svärdiin. Järjestöllä oli yhteyksiä lähes kaikkiin merkittävimpiin maanpuolustuksellista työ-

Apusisarilta odotettiin nuhteetonta käytöstä. Heidän tehtävänsä vaihtelivat siivouksesta lääkintään.

tä harjoittaneisiin naisjärjestöihin kuten esimerkiksi Naisten Työvalmiuskeskukseen.

Toiminta lähti erityisesti Helsingissä liikkeelle nopeasti. Suhteet lottajärjestöön säilyivät kuitenkin ongelmallisina eikä Apusisarjärjestöön pääosin hyväksytyt lottiin kuuluneita henkilöitä. Molemmat järjestöt odottivat jäseniltään sitoutumista ja käytettävissä oloa, joten jäsenyys molemmissa ei ollut mahdollinen.

Miten järjestö toimi?

Apusisarjärjestö rakentui Helsingissä toimineen Keskustoimikunnan ja SPR:n alueellisen organisaation varaan. Hierarkkinen organisaatio mahdollisti toisaalta tehokkaan toiminnan mutta myös jäsenistön osaamisen ja käyttäytymisen valvonnan. Apusisarten toiminnasta ja käytöksestä sekä olosuhteista komennuspaikalla raportoitiin säännöllisesti.

Helsingissä toiminut apusisarkanslia huolehti apusisarten sijoittamisesta ja kotiuttamisesta sekä hoiti heidän palkka- ja loma-asioita. Kanslian henkilökunta myös arvioi apusisarten sopivuutta tehtä-

vään. Sopimattomuuden syitä saattoivat olla esimerkiksi epäsiisteys, epärehellisyys, lapsellisuus, korkea ikä, itsetietoisuus tai kevytkenkäisyys.

Myös sairaaloiden ylihoitajien tiukka valvonta ”siveellisen kurittomuuden” estämiseksi etenkin asemasodan aikana sekä apusisarten välinen sosiaalinen kontrolli säätelivät apusisarten elämää niin työtehtävissä kuin vapaa-ajallakin. Järjestön julkikuvaa varjeltiin tiukasti eikä kerran

eronneita tai erotettuja yleensä hyväksytyt takaisin. Vaikka työvoimasta oli pulaa, runsaat 600 apusisarta erotettiin palveluksesta jatkosodan aikana.

Keitä apusisaret olivat?

Apusisareksi saattoi pyrkiä fyysisesti ja henkisesti terve ja luotettava 17-35-vuotias nainen. Useimmiten syynä järjestöön liittymiselle oli vilpittön halu työskennellä isänmaan hyväksi. Osallistumalla vapaaehtoisen järjestön työhön vältti myös työvelvollisuuslain nojalla työvelvolliseksi joutumisen. Apusisarjärjestö tarjosi samalla kanavan hankkia koulutusta ja työkokemus-

ta myöhempiä ammattia varten.

Tyypillinen apusisareksi hakenut nainen oli noin 23-vuotias, naimaton ja lapseton keskiluokkaan kuuluva kaupunkilainen. Suuri osa hakijoista oli suorittanut vähintään oppikoulun. Huomattava määrä oli partiolaisia, jotka olivat toimineet pikkusisarina jo talvisodan aikana.

Raskas työ

Apusisarten koulutus koostui teoriaopetuksesta ja sairaalaharjoittelusta. Komennusten pituudet vaihtelivat muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Suurin osa apusisarista työskenteli sotasairaaloiissa, mutta myös SPR:n sairausmajoilla, työleireillä, vankileireillä, invalidien toipilaskodissa, lasten kerhokodeissa ja väestönsiirtoleireillä.

Tyypillisiä työtehtäviä osastoilla olivat vuoteiden laittaminen, lämmön mittaaminen, kääreiden ja jääpussien laitto, siivous ja potilaiden peseminen, toisinaan myös lääkkeiden jakaminen. Osa apusisarista työskenteli muun muassa toimistotehtävissä, kirjureina, tulkkeina, röntgenissä tai laboratorioissa.

Apusisarten työpukuna oli sini-

nen pumpulileninki, valkoinen esiliina tai työtakki ja hiukset peittävä päähine, johon oli kiinnitetty SPR:n merkki sekä koulutustason kertova käsivarsinauha ja rintaneula.

Raskaan työn ja toisinaan karujen majoitusolosuhteiden vastapainona vapaa-ajasta ja työyhteisöstä muodostui tärkeä osa elämää komennuksilla.

Amatööreistä ammattilaisiksi

Sotien päätyttyä keskustelu aputyövoiman käytöstä sairaanhoidossa jatkui. Vuonna 1946 valtio aloitti apuhoitajien kouluttamisen kahdeksan kuukauden mittaisilla kursseilla. Apusisarjärjestön toiminta lopetettiin keväällä 1951. Vapaaehtoistyönä alkanut apusisaritoiminta ammatillistui, ja apuhoitajista ja myöhemmin perus- ja lähihoitajista kehittyi asteittain yksi sairaanhoidon keskeisimmistä työntekijäryhmistä.

**TEKSTI: NINA SIILASTO
KUVAT: SA-ARKISTO**

Helvi Kultanen oli lottana Viipurissa

”Kaikki lottakaverini ovat nyt jo kuolleet”

Lotta Kautonen noin 20-vuotiaana.

Sata vuotta täyttänyt Helvi on monen mittavan virkkaustyön tekijä.

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Lauritsalalainen Helvi Kultanen näki evakkojen paluun Viipuriin, jossa hän oli jatkosodan alussa lottakomennuksella kenttäpostikonttorissa.

Helvi Kultanen (o.s. Kautonen) syntyi Sulkavan Siikakoskella Olga ja Einar Kautosen neljästä lapsesta toisena. Vanhempi sisar oli kuollut pian syntymänsä jälkeen. Kahdesta nuoremmasta veljestä toinen säästyi rintamalta nuoren ikänsä ansiosta, toinen haavoittui Uhtualla syyskuussa 1943 ja kuoli myöhemmin kenttäsairaalassa.

Perhe muutti sittemmin Kuhakosken kylään, jossa yhä sijaitsevaa kotitilaa pitää nyt Helvin edesmenneen veljen jälkipolvi.

Helvi itse on kuuluisa kädentaidoistaan – etenkin hänen ainutlaatuiset virkkaustyönsä herättävät ihailua.

”Kävin nuorena kutomakou-

lun omassa pitäjässäni. Kasvatin itse pellavat, joista kehräsin langat ja kudoin kankaat. Kaikki kapioni olivat itsetehtyjä”, hän kehaisee.

Lotaksi muiden mukana

Lottiin Helvi liittyi muiden oman kylän tyttöjen kanssa Tiittalan hovin nuoren emännän, Sulkavan lottien puheenjohtajan, **Eeva-Liisa Tiittalan** pyynnöstä 1940. Helvin lottatyöt alkoivat lottakahvilassa.

”Sulkava oli tuolloin mittava evakoiden läpikulkupaikka kuten myös jatkosodan aikaan. Lottakahvilassa heitä muonitettiin ja suojeluskunnan talolla järjestettiin jopa hautajaisiakin”, hän kertoo.

Jatkosodan alettua ja Viipurin takaisinvaltauksen jälkeen Helvin työkohteeksi tuli Kenttäpostikonttori 2 Viipurissa.

”Postikonttoreiden keskuspaikka oli Vuoksenniskalla ja sieltä hoidettiin kaikki yksiköt. Koska Sulkavalla oli paljon sotilaita, niin me tytöt pääsimme syksyllä 1941 iltapimeällä alkaneelle lottakomennukselle sotilaskuljetuksessa.”

Seuraavana aamuna matka jatkui junalla Vuoksenniskalta Viipuriin Jakelukeskus 2:een, missä Helvi määrättiin pakettipuolelle.

”Isot autot toivat ja veivät paketteja. Joskus huomattiin paketin olevan menossa oman kylän pojillekin. Tunteettomien sotilaiden paketteja jaettiin tasapuolisesti eri yksiköihin.”

Viipurin pitkät työpäivät

Kertaakaan Helvi ei muista lottana ollessaan pelänneensä. Työpäi-

vät olivat pitkiä eikä vapaita ollut.

”Majoitus oli yhden koulun luokahuoneessa, mihin oli laitettu sänkyjä kahteen kerrokseen. Ruoaksi oli rokkaa ja korvikkeen kanssa syötiin leipäpaloja, joiden päälle oli silputtu punajuurta”, hän muistelee.

Siviilien aloittaessa paluun Viipuriin, avattiin myös kaupungin legendaarinen ravintola Pyöreä torni.

”Silloin joitain tyttöjä ei pitänyt mikään viihteeltä!” hän nauraa.

Kotiin Sulkavalle

Lottakomennus Viipurissa päättyi Helvin jouduttua sairaalahoitoon Neitsytsaareen jalkavaivojensa vuoksi keväällä 1942. Kotiuttamisen jälkeen hänen tätinsä pyysi Helviä tarjoilijaksi osuuskaupan ravintolaan.

”Rakennuksen yläkerrassa oli huoneita, mihin majoitettiin autokomppanian miehiä. Sulkavalla ja Juvalla oli tuolloin paljon sotilastoi-

mintaa, puutavaran ajoja ynnä muuta - rakennettiinhan silloin muun muassa Salpalinjaa”, hän muistuttaa.

Yksi autokomppaniassa toimineista kuljettajista oli **Martti Kultanen**.

”Rakkaus taisi leimahtaa ensisilmäyksellä. Martti oli hillitty, fiksu ja komea mies”, hän tunnustaa hymyillen.

Pieniä häitä vietettiin Helvin kotona helmikuussa 1943.

”Sodan loppuun asuimme Sulkavalla, mistä Martti joutui vielä Lapin sotaan. Sieltä hän palasi minun kotiini, sillä hänen oma perheensä oli tuolloin evakossa Hauholla.”

Martin perhe oli menettänyt Talvisodassa Nuijamaalla Konnun kylässä sijainneen kotinsa.

”Kotipaikka tuhoutui tykistökeskityksessä. Jäljelle jäi vain navetta ja sauna”, Helvi huokaisee.

Paluu oli kuitenkin ihan nurkan takana.

Kenttäpostikonttorien kautta kulki jatkosodan aikana satojatuhansia lähetyksiä.

”Kolme kuukautta asuimme minun kotonani ennen kuin lähdimme omaan elämäämme. Martti oli hakenut ja päässyt rajavartijaksi Kontuun”, Helvi hymyilee.

Uusi elämä

Matka Joutsenoon tehtiin Imatran kautta, mistä jatkettiin junalla Lappeen Muukkoon.

”Matkatavaroita sai kuljettaa vain 20 kiloa, joten vaatteita mahtui mukaan vähän. Junassa oli myös sotilaita ja evakoita. Määräasemalle tultiin yöllä, minkä jälkeen oli lähdeittävä koputtelemaan taloihin yökorteerin saamiseksi” Helvi muistelee 75 vuoden takaisista matkista.

Aamulla matka jatkui ”pässillä” (kapearaiteisella paikallisjunalla), loppumatka Martin kotiin tehtiin tämän siskon kyydissä.

Keväällä 1945 Helvi lähti Sulka-valle hakemaan tavaroitaan. Vanhan tavan mukaan talon tytär sai myötäjäisiä.

”Kotona sai lehmän ja lampaan, lisäksi tati antoi kaksi kanaa. Sitten aloitettiin elämä ’omissa leivissä!’”

Uusi asunto sijaitsi Martin vanhempien talossa, missä asui myös rajavartioston päällikkö. Ensimmäinen parin lapsista syntyi 1946, seuraava vuonna 1950. Sitten parin muutti Ruokolaan, mutta tilaa ei tuon ajan tapaan vielä ollut liiemmin.

”Se oli kahden perheen talo; molemmilla oli yksi kamari, mutta tupa oli yhteinen.”

Martti ei kuitenkaan viihtynyt silloisessa työssään ja haki Helville kertomatta uutta.

”Eräänä päivänä Martille soitettiin, että hänelle olisi työpaikka Konnunsuon keskusvankilassa”, Helvi kertoo saamastaan yllätyksestä.

Muutoksia oli Helvillä edessä muutenkin.

”Kun Joutsenon Lampikankaalle tuli Keskusmetsälautakunta Tapion taimitarha, tarvittiin sinne naistyövoimaa ja näin monet kotiäidit saivat työpaikan. Ehdin olla siellä toisessa 15 vuotta.”

Lappeenrantaan

Lappeenrantalaisia Kultasista tuli vuonna 1970 heidän omakotitalonsa valmistuttua Hartikkalaan.

”Olimme molemmat lähtöisin maataloista, joten pihan hoidosta tuli meidän yhteinen harrastus”, Helvi kertoo.

Ahkerointi pihassa tuotti tuloksia.

”Osallistuimme Lappeenrannan pihanhoitokilpailuihin saaden keran ensimmäisen palkinnonkin!” Helvi kertoo ylpeänä.

Pihanhoidon lisäksi pariskunta ehti matkustaa paljon yhdessä. Molemmat olivat pitkään mukana myös veteraanitoiminnassa. Yhteiselo heille ehti kertyä peräti 67 vuoden ajan, ennen kuin Martti nukkui pois syyskuussa 2009. Tätä nykyä pirteä leski asuu osakkeessaan Lauritsalan keskustassa, mitä helpottaa veteraanille myönnettävä siivouspalvelun kaltainen tuki.

”Kauppa-asiat hoituvat vielä yksin, pankkiasioissa on tytär apuna.”

Heinäkuista merkkipäiväänsä hän juhlisti lähisuvun ja ystävien parissa.

Sadan vuoden merkkipyykkiä ei moni tavoita, tietää Helvi. Lottakavereistakin kaikki ovat jo kuolleet.

”Tasainen, sosiaalinen kansakäytminen, hyväntuulisuus eikä sairauksia, siinä se salaisuus!”

**TEKSTI: PAULA PENTTILÄN
HAASTATELUN POHJALTA
ARIELA SÄKKINEN**

**KUVAT: SA-KUVA,
AIMO KULTANEN JA
HELMI KULTASEN ARKISTO**

Kuka on ikonisen sotakuuvan lotta?

SA-kuva-arkiston kuva 36571 on yksi Suomen tunnetuimpia, mutta mikä on tarina sen takana?

Legendaarinen kuva on vakiinnuttanut asemansa niin, että se valittiin vuonna 2005 julkaistun sotaveteraaniliittojen yhteiseen Sotiemme Veteraanit -postimerkkiinkin.

Taka-alalla jatkuva liikehdintä, taustalla näkyvät uupuneet miehet, vasemmalla istuvan sotilaan järkyttynyt katse ja haavoittunutta sotilasta uljaasti hoivaava peloton lotta ovat niin pysäyttävä kokonaisuus, että voisi erehtyä jopa luulemaan sen olevan TK-miehen tarkasti sommittelema PR-otos – mitä SA-kuvat rehellisyyden nimissä toisinaan ovatkin. Kyseessä

on kuitenkin 18.8.1941 otettu aito tilannekuva Kiestingin motista.

Kuvaa käytettiin sotaa seuranneina vuosikymmeninä niin paljon, että sen aitoutta, samoin kuin hahmojen henkilöisyyttä, arvuuteltiin ainakin jo vuonna 1977 ilmestyneessä *Kansa Taisteli*-lehdessä. Lisäselvityksiä löytyy jatkosodan 1990-luvulla painetusta JR 12:n nimiluettelosta – olihan ”jätkäjäkäreiden” II pataljoona irrotettu taisteluun Kiestingin suunnalla ja yksi mottiin joutuneista yksiköistä.

Vaikka kuva SA-arkistosta löytyykin, ei se ole suomalaista alkuperää. Suomalaisia TK-miehiä kannustettiin ottamaan mallia saksalaisen propagandalehden *Signalin* puhuttelevista ja toiminnantäyteisistä kuvista ja juuri kyseisessä lehdessä kuva on alun perin julkaistukin. Tämän vuoksi sen ottajana on pidetty saksalaista, nimettömäksi jäänyttä rintamakuvaajaa, mutta myöhemmin vuosina sen ottajaksi on entistä useammin mainittu suomalainen **Osvald Hedenström**.

Haavoittunut sotilas sen sijaan tiedetään: hän on sodan jälkeen Ruotsiin muuttanut vänrikki **Bror Koskinen**, joka oli haavoittunut tuona päivänä Kiestingin motissa kranaatista. Kaikkia sirpaleita ei ollut lääkäreiden mahdollista poistaa: sydänkammioon pääty-

neitä seitsemää sirpaleta 35-prosenttiseksi sotainvalidiksi luokiteltu Koskinen kantoi loppuikänsä. Taustalla näkyviä sotilaita ei Koskinenkaan tunnistanut. Ruotsissa hän ansioitui mm. siellä asuvien suomalaisten sotainvalidien hyväksi tehdyssä työssä.

Kuvan lotta on **Lyyli Lusiina Iso-Aho** (myöh. Kesäniemi). Käräsamällä vuonna 1909 perheen viidestä tyttärestä toiseksi nuorimpana syntynyt Isoaho toimi jo välirauhan aikana II/JR12:n keittäjäalottana. Hyökkäyksen alkaessa ei hän kuitenkaan enää päässyt pataljoonansa mukaan, vaan joutui jäämään Kiestinkiin. Sotien jälkeen hän asettui Vääkseen, avioitui, sai kaksi lasta ja kuoli vuonna 1960.

**TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVAT: SA-KUVA JA
SOTAVETERAANILIITTO**

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Muistoja Kentjärveltä

Tuntemattoman neitosen valokuva-albumista avautuvat Itä-Karjalan Kentjärven palvelusmaisemat ja paikalliset asukkaat.

Valokuva-albumi on täynnä kauniita valokuvia jatkosodan vuosilta, valloitetusta Itä-Karjalasta. Sen pääosissa on kaksi naista, toinen vaalea ja toinen tumma kaunotar. Lottapuvuissa he eivät albumin sivuilla esiinny, joten kyse on mitä ilmeisimmin työvelvollisista.

Keitä he ovat, se ei suoranaisesti selviä muuta kuin nimikirjaimin. Toinen on A-L ja Toinen A-M. Sivujen selaamisen myötä ystävättären nimeksi täsmentyy Aino, mutta albumin varsinaisen omistajan nimi jää tuntemattomaksi. Hän esiintyykin kuvissa harvemmin kuin Aino, ja hän käyttää iloisesti itsestään nimeä noita-akka ja kummitus.

Kuvista voi kuitenkin päätellä paljon asioita, niitä on 160 jäljellä – osa kuvista on otettu albumista pois. Neitokset ovat olleet työvelvollisina Kentjärvellä (*myös muodoissa Kenjärvi, Kendjärvi, Kenttijärvi*) ja sen ympäristössä. Kentjärven kylä sijaitsee samannimisen järven ja eteläpuolisen Petrjärven välisellä kapealla kanaksella, parikymmentä kilometriä Kontupohjasta lounaaseen.

Työvelvollisten toimialueena näyttävät olleen myös lähikylät, sillä kuvia on otettu myös Haljärveltä ja Homselästä, reissuja on tehty Munjärvelle ja tietysti Kivatšun komeille putouksille. Kivatšulla mainitaan poseeraavan myös myös Paavolaisen. Kyseessä saattaa olla kirjailija, TK-luutnantti **Olavi Paavolainen**.

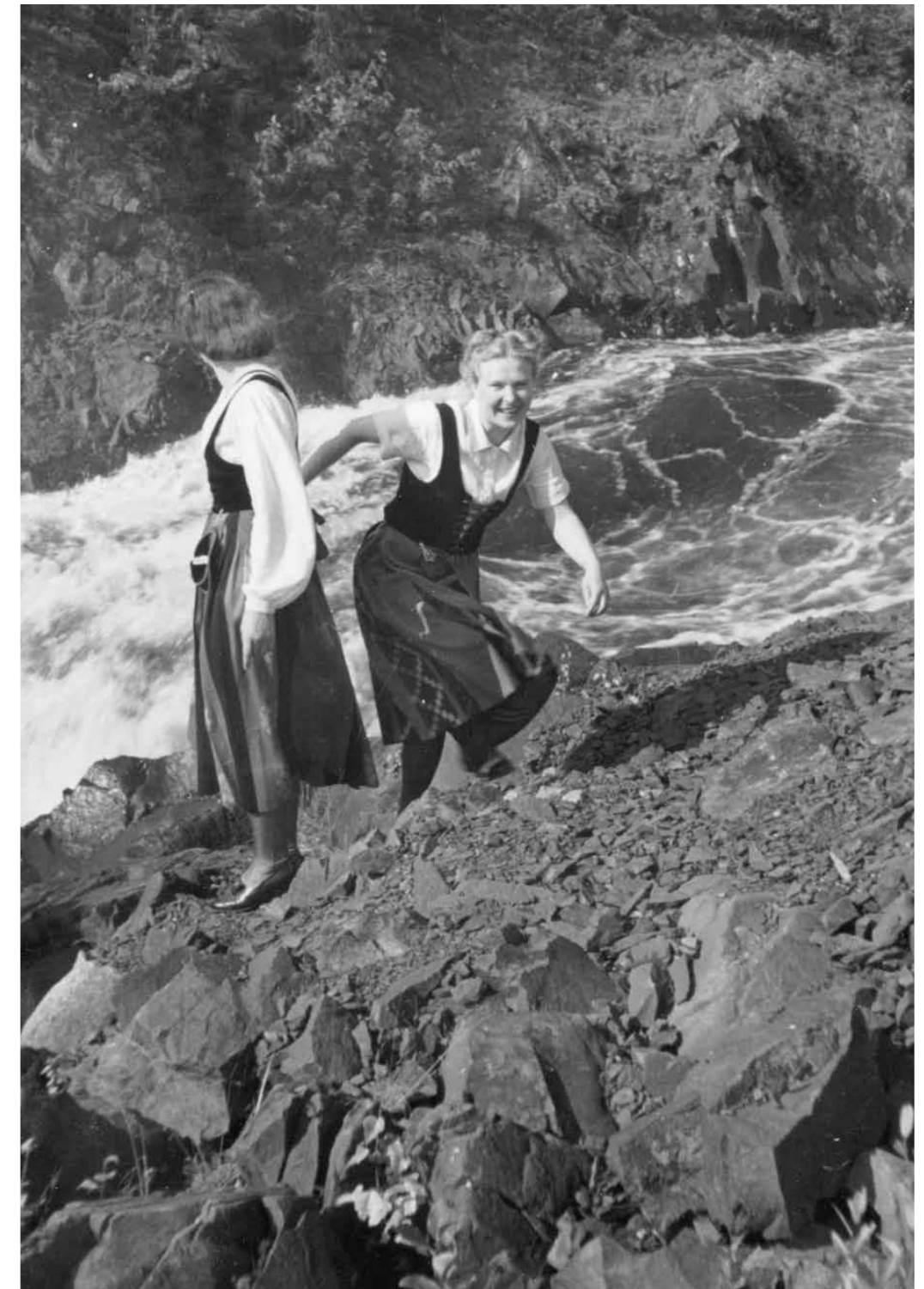

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Halukkaita riitti

Itä-Karjalan valtauksen myötä sinne pystytetty sotilashallinto alkoi nopeasti järjestää kansanhuoltoa. Valmiit suunnitelmat olivat olemassa. Yksi tärkeä asia oli kansakoululaitoksen pystyttäminen. Yleinen oppivelvollisuus 7-15 -vuotiaalle julistettiin jo 29.10.1941. Saman vuoden loppuun mennessä Itä-Karjalassa oli 53 kansakoulua, joihin oli ilmoittautunut 4700 oppilasta. Koulujen määrä ehti kasvaa kesään 1944 mennessä niin, että niitä oli jo 112.

Ylipäätään nuorisokasvatuksen katsottiin olevan tärkeässä osas-

Suomen neidot A-L ja A-M kansallispuvuissaan Kivatšun putouksilla, ilmeisesti kesällä 1942.

sa, sillä juuri lasten koettiin olleen kaikkein alttiimpia bolshevismien vaikutuksille. Siksi uudelleen kasvatuksen piti alkaa heti. Kansakouluissa opetuskielenä oli suomi. Epäkansalliseen väestöön kuulleet jäivät sen takia koululaitoksen ulkopuolelle vuoden 1943 loppuun asti.

Kun Itä-Karjalan haettiin opet-

tajia, Suomesta syntyi todellinen kansankynttilöiden ryntäys. Hakemuksia tuli heti 630, vain joku kymmenes voitiin valita. Opetussuunnitelman mukaisesti lapset saivat oppia historiaa, maantietoa, suomen kieltä, luonnontietoa, laskentaa ja uskontoa, tietysti myös laulua, piirustusta, käsitöitä ja liikuntaa.

Uskonnon suhteen oli alkuvaikeuksia, kun valitut opettajat olivat luterilaisia, eivätkä paikallisten asukkaiden tapaan ortodokseja. Opetus oli aluksi ”tunnustuksetonta” yleiskristillisyyttä. Kun se merkitsi esimerkiksi ristinmerkin tekemisen opetuskieltoa, paikalliset kokivat opetuksen tietysti luterilaiseksi. Ortodoksi-

Postiauto on tullut Kentjärvelle.

Koivikko majoituspaikan edustalla.

Leipomasta tulossa.

Jokaisella Itä-Karjalan koululla oli kesään 1942 mennessä kasvimaata aari jokaista koululaista kohti.

opetus käynnistyi kevätlukukaudella 1943, mutta opettajien saanti oli vaikeaa. Ongelma synnytti ristiriidan sotapropagandan kanssa – olihan heimoveljet nimenomaan vapautettu jumalattomasta bolshevismista.

Palstaviljely kukoisti

Ovatko albumissa esiintyvät kunnottaret opettajia, se ei täysin sivuilta varmistu. Vuoden 1943 lopun tilastoissa Itä-Karjalan sotilashallinnon palveluksessa oli viran- ja toimenhaltijoita 108, palkkiotoimenhaltijoita 1460, lottia ja sotilaskotiyhdistyksen jäseniä 149 ja työvelvollisia 286.

Sotilashallinnon koulutustoimiston alaisuudessa järjestettiin myös muuta nuorisotyötä. Erillinen nuorisokasvatustoimisto perustettiin maaliskuussa 1942, ja se keskittyi alussa maatalouskerhoihin. Koulu- ja kerhopalstaviljely aloitettiin kesällä. Vuoden pääs-

tä joka koululla oli kasvimaata noin aari oppilasta kohti. Lisäksi yli 5700 oppilaalla oli oma kerhopalsta.

Albumissa on kuvia, joissa lapset ovat kasvimaalla ja siistivät kirkon pihaa. Suomalaiset neidot voivat siis olla sotilashallinnon palkkaamia nuorisotyöntekijöitä tai tyttöjohtajia. Vuoden 1944 alussa maatalouskerhot ja henkinen kasvatustyö erotettiin toisistaan, jälkimmäinen siirtyi valitustoimiston alaisuuteen.

Albumista avautuvat kauniit itäkarjalaiset maisemat yli 75 vuoden takaa. Kentjärvi mainitaan Itä-Karjalan helmeksi. Yhdessä kuvassa esiintyy nimeltä mainiten **Aili Matikainen**, joka työskenteli keskuspaikkana toimineen Munjärven (Mundjärvi) sairastuvan sairaanhoitajana.

Yhdessä mielenkiintoisessa kuvassa mainitaan olevan kantonistipariskunta. Kantonistit olivat tsaarin armeijassa palvelleita

juutalaisia (tai heidän jälkeläisiään). Vuosina 1927-1856 Venäjällä oli erikoinen armeijan värväsmenetelmä, jonka mukaan juutalaisen oli luovutettava yksi kylän tai perheen poika armeijaan. Värvätyn piti olla 12-25 vuoden ikäinen, ja palvelusaika oli 25 vuotta. Vanhemmilla ei juuri ollut toivoa hänen uudelleen näkemisestään. Palvelusaikana juutalaissotilailta omaisten tapaaminen oli kiellettyä.

Rottia ja lutikoita riitti

Olosuhteet Itä-Karjalassa olivat työvelvollisille naisille kovia. Siitä on kertonut esimerkiksi Munjärvellä työvelvollisena tammikuusta 1942 kesään 1944 asti ollut **Raakel Kytövu** (vuodesta 1948 Survineva).

”Munjärvellä oli isoja rottia, joita miehet ampuivat ikkunoista pistoolilla. Kun sai kokoon määrätyn lukumäärän rotanhäntiä,

Munjärvellä tehtiin paljon metsätöitä, johon myös työvelvolliset osallistuivat.

Kentjärven kirkon pihaa siivoamassa.

Munjärvellä tehtiin paljon metsätöitä,

sai jonkun päivän ylimääräistä lomaa. Yrittäjiä riitti!”

”Lutikoita oli valtavasti, ihan kiusaksi asti. Yöksi laitettiin sängynjalkoihin vesi-astiat, kun ’punna-armeija’ hyökkäsi sänkyyn, ne hukkuivat niihin. Katosta kuitenkin tippui ’desantteja’. Itikoita oli kovasti. Niitä torjuttiin panemalla katajanoksia pesuvatiin palaamaan. Sitä kierrätettiin kämpästä toiseen ja savustettiin ne.”

Toisaalta hän kertoi, että Itä-Karjalan sotilashallinnossa oli kaiken kaikkiaan ollut mielenkiintoista aikaa. Haikein mielin lähti takaisin jokainen, joka oli ollut siellä pidempään.

”Sai tutustua niin erilaiseen kulttuuriin. Väki oli elänyt eris-

tettynä muusta maailmasta. Se kuvastui kansan tietämättömyydestä ja tavoista. Luonto oli kaunista. Ei ollut kulttuuri iskenyt kynsiään nykyaikanakaan. Olivat eläneet politrukkien ja Stalinin vallan aikaa, mm. ikonitkin oli pitänyt piilottaa. Suomalaisten aikana kaivoivat ne esille”, Raakel Kytövu kertoi.

Muistelmissaan hän lisäksi mainitsi, että suomalaiset olivat Itä-Karjalan suhteen liian innokkaita. ”Kouluja perustettiin, nimiä suomalaistettiin ja joku suunnitteli sinne jäämistä, mutta näin kävi.”

TEKSTI: JUKKA HALONEN

Muistatko Tellervon, Kaarinan, Anna-Liisan ja Iso-Iitan?

Naiset sota-ajan lauluissa

Nuoret neidot ja vähän vanhemmatkin vaimot olivat sotalaulujen viihteellisten sanoitusten pääaiheina.

Talvisota opetti tärkeän asian. Suomalainen sotilas ei kaivannut harvoin lepohetkiensä mahtipontista isänmaallista paatosta tai uskonnollista johdatusta. Yksinkertaistaen: enemmän keinvaa valssia ja kaihoisaa tangoa, vähemmän julistavaa marssia ja virttä.

Jatkosotaan lähettäessä tämä huomioitiin. Varsinkin hermoja kuluttava asemasota korosti sen mahdollisuuden tärkeyttä, että jokainen saattoi hetkeksi paeta todellisuudesta omiin unelmiinsa ja muistoihinsa. Sen mahdollistivat laulut.

Ja mistäpä suomalainen sotilas unelmoi, ellei kodista ja rakkaastaan.

Armaan kaipuu

Kaikkein tärkeintä oli vastata loputtomaan ikävään. Harmony Sistersin sota-ajan ykköshitti *Kynttilöiden syttyessä* kyllä vastasi kodin kaipuuseen, mutta ei rakkaan. Siksi **Veijo Kärkkäinen** teki samaan säveleen tekstin *Ilta-aatoksia*. Se päättyi myös laulukirjoihin.

”Iltahetki taas korsussa koittaa, päivän melske jo laannut on tuo. Kumma kaipaus mieleni voittaa, aatos kiitavi armaani luo...”

Kun **Georg Malmsten** lauloi *Meripojan preivin* kirjoittamisesta, niin ”luoksesi enhän nyt voi tulla, mutta aatoksissain oot”. Ikivihreäksi muuttuneessa *Äänisen aalloissa* ”sua kaukaa, armain, täällä muistelen”.

Suosittu **Kerttu Mustosen** sanoittama *Ilta Kannaksella* julisti kertosäkeessään sotilaan uskollisuutta: ”Sua muistan aina kerran kun saavut, on jo päivä uus, sua ootan aina, silloinkin vaikka ois se ikuisuus...”

Ylpeilyn aiheena

Sotilaista itsestään, omasta aselajista tai joukko-osastosta tehtiin luonnollisesti ylpeilyn ja ihailun kohde. Tavallinen sotamieskin oli vartiossa jotakin laulussa *Olen vartija Suomen maan*. ”Neitokset ne meitä ihaillee, kaihoten vain perään katselee. Silmää vinkkaa, ei se haita, vaikk’ on kravattita paita.”

Saman ajatuksen **Palle** muotoili

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

toisin Saksasta lainatussa (*Bin kein Hauptmann*) sävelmässä *Vaikken ookkaan kapteeni*. ”Yks on nähkääs, jot’ ei herrat mahtavat tiedä niin kuin sotamiehet halvimmat: Kas, suudellessa arvot unhoittuu, toisenlaiset temput vaatii neidon suu.”

Miinanetsintälaivueen laulusa kerrottiin, että kun miinapojat saapuivat Helsingin rantaan, ”siellä neitokaisia, on kuin keijukaisia... neidot kilvan kaulaan käy”. Kun puolestaan viestimiehet saapuivat majapaikkaansa, ”kauneimmat neidot vallataan”.

Laulussa *Pioneeripoika* taas ylpeillään, että ”morsian on hentoinen kuin heinä. Vaan vahvempi on sen rakkaus kuin vaskivuoren seinä”.

Saksalaiset lainat

Jatkosodan aikana mallia otettiin muutenkin Saksasta, ja sieltä lainattiin eräskin sotilasmarssi. Tunnetuin oli tietysti *Lili Marleen*, joka muuttui *Liisa Pieneksi*. Samaan säveleen tehtiin kohta toinenkin, nyt *Mirja pien*. Liisa oli tavattu kasarmilla, mutta nyt saattoi korsussa muistella lyhdyn alla tavattua Mirjaa.

Monikasta tuli *Tellervo*, Hanneloresta *Anna-Maija*. Erikasta tuli *Kaarina*, Hän oli kaunis kuin kankaan kukka, jota kirjosiipiset perhot kiersivät kilvaten. Onneksi kuitenkin ”mua hän muistelee tuo hemmyt, herttainen aartehein”. *Edelweissistä* käännetty *Orvokki* saattoi aiheeltaan sopia suomalaiselle sotilaille, mutta saksalainen kertosäe saattoi tuntua kummalta: ”Holla-hiidi – hullallaa, holla-hiidi-hoo!”

Lottia muistettiin

Eldankajärven jään sumppia keittävä lotta Lunkreeni tuli kaikille tutuksi, mutta lauluja tehtiin muil-

”Kankahalla kasvaa kaunis kukkanen.” Kaarina sujui myös haitarilla ja viululla Kannaksen rajakorvessa. Koskitsassa 22. lokakuuta 1941.

lekin lotille. Saksalaisen *Erikan* säveltä oli käytetty jo *Kaarinaan*, mutta oma laulu tehtiin myös Vienassa palvellelle kanttiinilotalle. *Kanttiin Maarian* ”silmit on kuin tähtöset, kauniit pikku käden liikkehet”.

Tatu Pekkarisen tekstissä *Mannerheimin linjalla* ”Suomen reipas lotta kiitoksemme saa, uljas uhrimieli häntä kaunistaa”.

Isot litat

Hennot, kauniit neitokset olivat enemmän nuorten etulinjan miesten ajatuksissa. Suurin osa Suomen armeijan miehistä oli naimisissa, monen vaimo saattoi kotona odottaa jo jos kuinka monetta lastaan. Siksi korsukolportööri **Kalle Väinänen** osui naulan kantaan, kun hän teki laulun *Iso litasta*. Se alkoi maininnalla, ettei oma armas ollut Orvokki, ei Liisa eikä Tellervo.

”Vaun se Iso lita on, ja sen ison litan rinnalla, elo pojan omi huoleton.”

Laulussa *Hilda ja minä* kerrottiin, kuin Hildalla on laajat silmät, vartalo pitkä ja tukeva. ”Muistan kämmenet ja paksut alaraajat”. Lapsia mainittiin olevan neljätoista. ”Neljä nuorimmista vielä on alle vuoden, toiset kilvalla jo käyvät koulua. Pian haikara taas lentää lisää tuoden,

lekin lotille. Saksalaisen *Erikan* säveltä oli käytetty jo *Kaarinaan*, mutta oma laulu tehtiin myös Vienassa palvellelle kanttiinilotalle. *Kanttiin Maarian* ”silmit on kuin tähtöset, kauniit pikku käden liikkehet”.

Tatu Pekkarisen tekstissä *Mannerheimin linjalla* ”Suomen reipas lotta kiitoksemme saa, uljas uhrimieli häntä kaunistaa”.

Hennot, kauniit neitokset olivat enemmän nuorten etulinjan miesten ajatuksissa. Suurin osa Suomen armeijan miehistä oli naimisissa, monen vaimo saattoi kotona odottaa jo jos kuinka monetta lastaan. Siksi korsukolportööri **Kalle Väinänen** osui naulan kantaan, kun hän teki laulun *Iso litasta*. Se alkoi maininnalla, ettei oma armas ollut Orvokki, ei Liisa eikä Tellervo.

”Vaun se Iso lita on, ja sen ison litan rinnalla, elo pojan omi huoleton.”

Laulussa *Hilda ja minä* kerrottiin, kuin Hildalla on laajat silmät, vartalo pitkä ja tukeva. ”Muistan kämmenet ja paksut alaraajat”. Lapsia mainittiin olevan neljätoista. ”Neljä nuorimmista vielä on alle vuoden, toiset kilvalla jo käyvät koulua. Pian haikara taas lentää lisää tuoden,

lekin lotille. Saksalaisen *Erikan* säveltä oli käytetty jo *Kaarinaan*, mutta oma laulu tehtiin myös Vienassa palvellelle kanttiinilotalle. *Kanttiin Maarian* ”silmit on kuin tähtöset, kauniit pikku käden liikkehet”.

Tatu Pekkarisen tekstissä *Mannerheimin linjalla* ”Suomen reipas lotta kiitoksemme saa, uljas uhrimieli häntä kaunistaa”.

Hennot, kauniit neitokset olivat enemmän nuorten etulinjan miesten ajatuksissa. Suurin osa Suomen armeijan miehistä oli naimisissa, monen vaimo saattoi kotona odottaa jo jos kuinka monetta lastaan. Siksi korsukolportööri **Kalle Väinänen** osui naulan kantaan, kun hän teki laulun *Iso litasta*. Se alkoi maininnalla, ettei oma armas ollut Orvokki, ei Liisa eikä Tellervo.

”Vaun se Iso lita on, ja sen ison litan rinnalla, elo pojan omi huoleton.”

no Hirvisepän sanoituksessa *Suomi marssii*.

”Jos kohtalo niinkin käydä sallis, että kentällä sankar’haudan saan. Niin et itkeä saa, sä tyttö kallis, minä kaaduinhän eestä synnyinmaan...”

Syväriellä syksyllä 1942 **M. Turman** tekemä *Niin monta sanaa* kertoi asian vähemmällä paatoksella: ”Niin monta sanaa, hellää, lempeää, ah, Sulle, armas kuiskaamatta jää, jos tänne jään mä tuimaan taistohon ja mulle kuuluu käsky kohtalon.”

Mutta saattoihan olla toinenkin vaihtoehto, kuten **Veikko Tuomisen** *Sirkka-Liisassa*.

”On ryssä kerran lyöty, ja rauha jälleen saa. Ja suuri, vapaa, voimakas on kallis synnyinmaa. Mä silloin saavun takaisin sun luokses, tyttö pien. Sirkka-Liisa sun kotihin mä vien.”

TEKSTI: JUKKA HALONEN

Jos tykkäsit tästä jutusta, niin kannattaa pistäytyä myös Sotaveteraaniliiton nettisivulla www.sotaveteraaniliitto.fi. Siellä on juuri julkaistu juttu etulinjassamme taistelleista mysteerinaisista.

Tiedätkö sinä, keitä ovat Irma, Raija, Susanna tai Paula?

VETERAANIN TIETOISKU

Hetki yhdessä -lomia ympäri Suomen

Veteraanien lesket ja puolisoivat saivat tärkeän virkistysjakson

Sotaveteraaniliitto järjesti yhdessä Kaatuneiden Muistosäätiön kanssa kesällä 2019 4-5 vuorokauden mittaisia kunto- ja virkistyslomia naispuolisille, pienituloisille veteraanien leskille sekä omaishoitajina toimiville puolisoille, joilla ei muuten ole kuntoutusoikeutta tai mahdollisuutta siihen.

Hetki yhdessä- lomalle hakijan tuli olla Sotaveteraaniliiton tai Rintamaveteraaniliiton jäsenyhdistyksen puoliso- tai leskijäsen.

”Lomalle haettiin vapaamuotoisella kirjeellä, joita saapuikin määräraikaan mennessä 192 kappaletta. Kirjeissä hakijat olivat selvittäneet omaa elämäntilannettaan ja ilmaisseet toivomuksena mihin lomajaksolle haluavat osallistua. Lomat sisälsivät täysihoidon, majoituksen sekä monipuolisen ohjelman”, kertoo Sotaveteraaniliiton sosiaalisih-teeri **Leena Seppälä**.

Hakijoita oli 192, joista osallistumaan pääsi 144. Mm. terveydelisistä syistä johtuvia peruutuksia tuli 19.

”Lomien tavoitteena on yksinäisyyden vähentäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen. Myös erilaiset liikuntamuodot, kädentaidot ja kulttuuriin liittyvät toiminnot olivat lomien ohjelmissa. Ruokahet-

ket yhdessä ateriointeineen koettiin tärkeäksi”, Seppälä kertoo lomien saamista palautteesta.

Lomahetket ympäri maan

Hetki yhdessä- lomat järjestettiin Lehmirannan lomakeskuksessa Salossa, Varalan Urheiluopistolla Tampereella, Rauhalahden Kylpylähotellissa Kuopiossa, Karstulan Evankelisella Opistolla Karstulassa, Kitinkannuksen Kuntoutuskeskuksessa Kannuksessa, Härmän kylpylässä Ylihärmässä sekä Lohja Spa & Resortissa Karjalohjalla.

”Erilaista ohjattua toimintaa oli paljon: mm. keppijumppaa ja siihen liittyvää venyttelyä, tuolijumppaa, tutustumista omaan ryhmään, kuntosalia, vesijumppaa, sauvakävelyä, levyraateja, tietokilpailuja, rantasaunailtaa sekä luentoja liittyen ravitsemukseen ja oman fyysisen kunnon ylläpitämiseen. Lisäksi lomailijat pystyivät ostamaan yksilöhoitoja oman tarpeen mukaan”, Seppälä listaa.

Lomien järjestelyvastuu oli Härmän ja Lohjan lomiamat lukuun ottamatta Seppälällä. Härmän lomajärjestelyistä vastasi Vaasan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja **Tuula Harjunpää** ja Lohjan lo-

Karstulassa treenattiin kädentaitoja mm. linnunpönttöjä tekemällä.

masta Helsingin piirin sosiaalineuvoja **Anni Grundström**.

”Lomajaksoilta tullut palaute on ollut positiivista ja virkistävää”, iloitsee Seppälä.

”Se on katkaissut yksinäisyyttä ja antanut uutta voimaa elämiseen.

Kaikkein vahvimaksi osallistujille on noussut järjestettyjen ohjelmien lisäksi yhdessä oleminen muiden kanssa, se on voimaannuttanut lomille osallistujia.”

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: VIISPIIKKINEN/
PIIA SAARENKETO

Sähköinen valtakirja tuo avun iäkkään henkilön asiointiin

Suomi.fi:n valtuudet-palvelu tuo kaivattua apua ikäihmisten asioiden hoitoon. Palvelun avulla niin reseptilääkkeiden nouto kuin veroilmoituksen tekeminen toisen henkilön puolesta onnistuu jatkossa käden käänteessä.

Toisen henkilön puolesta asioiminen on nyt helpompaa kuin koskaan aiemmin. Jatkossa omaa henkilöllisyydestä näyttämällä on mahdollista asioida toisen henkilön puolesta niin lukuisten viranomaisien kuin apteekkien kanssa tehtyään asiaan kuuluvan valtuutuksen Suomi.fi-palvelussa.

Sähköinen valtuutus toimii valtakirjana toisen henkilön puolesta asioimiseen ja sen antaminen on kansalaiselle helppoa, nopeaa ja täysin maksutonta. Valtuutus tapahtuu Suomi.fi-verkkopal-

velussa ja sen tekemiseksi vaaditaan mahdollisuus sähköiseen tunnistautumiseen. Valtuutuksen voi antaa joko määrääjäksi tai jatkuvana valtuutena maksimissaan 25 vuoden ajalle.

Palvelu ei ole vielä kaikkia organisaatioita läpileikkaava kokonaisuus, mutta sitä käyttävät tahot lisääntyvät jatkuvasti. Tällä hetkellä valtuutuksen saanut puolesta-asioija pystyy esimerkiksi noutamaan reseptilääkkeitä apteekista, tekemään veroilmoituksen tai hoitamaan terveydenhuoltoon liittyviä

asioita toisen henkilön puolesta. Koko lista palvelua hyödyntävistä tahoista löytyy Suomi.fi nettisivuilta. Lista päivittyy sitä mukaan, kun uusia organisaatioita liittyy käyttämään valtuudet-palvelua.

Suomi.fi on verkkopalvelu, josta löytyvät kootusti kaikki julkisen hallinnon palvelut ja asiointikanavat. Palvelu on tarkoitettu kansalaisille ja yrityksille.

MIKA KING
Kehityspäällikkö,
Väestörekisterikeskus

Sähköisen valtakirjan avulla voi valtuuttaa toisen ihmisen asioimaan puolestaan esimerkiksi terveydenhuoltoon tai apteekkiasiointiin liittyvissä tilanteissa.

Mitä muuttuu veteraanien kotona asumista tukevissa palveluissa?

Rintamaveteraanien kotona asumista tukevat palvelut tulevat lakisääteiksi 1.11. 2019. Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?

”Kuntien on tehtävä palvelutarpeen kartoitus jokaiselle veteraanille ja järjestettävä todetun tarpeen mukaiset palvelut. Määräraha ei enää rajoita palvelujen järjestämistä”, palvelupäällikkö **Tiina Kyttälä** Valtiokonttorista kertoo.

”Laki edellyttää, että palveluita saadaksesen rintamaveteraanilla on oltava rintamasotilastunnus, rintamapalvelutunnus tai rintamatunnus. Näiden hakuaika on päätynyt jo 31.12.1994 eikä niitä enää myönnetä.”

Uusi laki on veteraaniliittojen edunvalvonnan viime vuosien mer-

kittävin saavutus. Lakialoitteen tavoite oli saada myös haavoittumattomat sotaveteraanit palveluiden osalta samalle tasolle kuin sotainvalidit, mutta ihan siihen ei vielä päästy. Laitoshiitoon maksuttomuus ei ulotu.

”Kotona asumista on myös palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen, mutta ei laitoshoito. Palveluasumiseen voi siis saada samat palvelut kuin kotiinkin, mutta vuokraa tai muita asumiskustannuksia ei korvata kumpankaan”, Kyttälä muistuttaa.

Kaikki veteraanit samalle viivalle

Tähän saakka veteraanit ovat olleet asuinkunnastaan riippuen hyvin eriarvoisessa asemassa sen suhteen, millaisia palveluja heillä on ollut mahdollista saada. Niinpä on ollut paljon epäselvyyttä siitä, mitä kaikkea uuden lakimuutoksen sisällään pitämät palvelut käsittävät.

”Veteraanille ilmaisia ovat kaikki kotihoitoon liittyvät palvelut kuten hoiva-, ateria- ja siivouspalvelut. Lisäksi asiointiin ja virkistykseen liittyvät matkat omassa ja lähikunnissa ovat ilmaisia. Myös veteraanin omaishoidon kustannukset voidaan ottaa näistä rahoista”, Kyttälä selventää.

Valtiokonttorin rahoitusta voidaan käyttää myös veteraanin omaishoitoon.

Valtiokonttorin Tiina Kyttälä on kiertänyt veteraaniliittojen koulutuskiertueen mukana ohjeistamassa kuntia uuden lain edellytyksistä

Palvelulajit ovat sosiaalihuoltolain mukaisia, mutta sen mukaiset käyntikerrat eivät sido kuntaa tämän erityisryhmän kohdalla, hän huomauttaa.

”Myöskään liikkumista tukevat palvelut eivät ole sidottuja tiettyihin määriin, vaan riippuvat veteraanin tarpeesta. Vammaispalvelulain nojalla myönnettyjä matkoja tai muita

tehtyjä päätöksiä ei voi ottaa näistä rahoista. Myöskään terveydenhoitoon liittyvät matkat eivät ole näistä rahoista korvattavia.”

Lain muutoksen myötä oikeus palveluihin tulee samalle tasolle kuin sotainvalideilla. Kunta saa kuitenkin palveluja varten eri määrärahat ja tekee niistä selvitykset Valtiokonttorille erikseen.

”Valtiokonttori on ohjeistanut kuntia vuoden aikana yhdessä veteraaniliittojen kanssa järjestetyllä koulutuskiertueella. Valtiokonttorin nettisivuilla on myös juuri julkaistu uusi ohjekirje kunnille”, Kyttälä vinkkaa.

ARIELA SÄKKINEN

KUUNTELE RADIO DEI

	taajuus kaapelissa	
Espoo	105,8	
Helsinki	89,0	101,9
Hämeenlinna	105,9	103,6
Imatra	96,0	
Kemi	100,5	
Keski-Suomi	94,1	93,4
Kokkola	87,6	
Kouvola	96,2	
Kristiinankaupunki	89,5	
Kuopio	106,1	103,3
Lahti	106,4	99,1

www.radiodei.fi

	taajuus kaapelissa	
Lappeenranta	96,0	
Lohja	107,2	
Mikkeli	87,8	105,0
Oulu	106,9	94,1
Pohjanmaa	89,4	102,7
Pohjois-Karjala	107,4	
Raahe	95,2	
Rovaniemi	93,4	93,4
Satakunta	95,7	94,4
Savonlinna	91,3	
Tampere	98,8	
Turku	107,3	99,4

USKO AINOASTAAN JEESUKSEEN PELASTAA

Hietasaarenkatu 24 //sändögatan 24
65100 Vaasa //Vasa
06-320 2700

Teppanan Fysikaalinen Hoitolaitos

Kuurnantie 9-11, 87200
Kajaani, puh.0440-629 290

Lain puitteissa korvattavat asiat

Mikä lakimuutos?

1.11.2019 tulee voimaan rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettu lain (1184/1988) muutos (54/2019), jolla kunnat veloitetaan järjestämään veteraaneille maksuttomasti kaikki heidän tarvitsemansa kotona asumista tukevat palvelut. Kunnat laskuttavat kustannukset Valtiokonttorilta vastaavasti kuten sotainvalidien osalta.

Valtiokonttori myöntää vuosittain kunnille palveluiden järjestämisen edellyttämän rahamäärän, jota voidaan tarvittaessa täydentää myöhemmin samana vuonna. Kunnan arvion tulee perustua jokaiselle sen alueella asuvalle veteraanille tehtävään yksilölliseen palvelutarpeen kartoitukseen.

Koska palveluntarve on yksilöllinen, ovat sitä myös myönnettävät palvelut, joihin kuuluvat sosiaalihuoltolain mukaiset hoiva-, ateria- ja siivouspalvelut. Lisäksi tuetaan veteraanien virkistystä ja asiointia ja omaishoidon tukea.

Kenttäpostia tulee käsittelemään lakimuutosta jokaisessa tämän vuoden numerossaan eri toimijoiden näkökulmasta.

Palvelut	Korvataan	Ei korvata
Ateriapalvelut	Ateriapalvelut, lounassetelit	Ruokaostokset
Kotipalvelut- ja kotihoito	Kylvetys-, siivous-, vaatehuoltopalvelut, kotisairaahoito, jalkahoito, saattohoito kotona	Lakanoiden, pyyhkeiden ym. ostaminen, kauneushoitopalvelut, fysikaalinen hoito, hieronta (avokuntoutus), lääkkeet, saattohoito laitoksessa
Pihatyöt	Nurmikon leikkuut, lumityöt, rännien puhdistus, puiden pilkkominen	Pihan ja puutarhan kunnostustyöt, tarvikkeet
Apuvälineet	Tukikaiteiden asentaminen, luiskat portaisiin, kynnysten poistot	Silmälasit, hammashoito, suuhygienistin käynnit, kuulokojeet ja muut näihin verrattavat apuvälineet. Porraskäytäviin asennettavat istumahissit. Kunnan apuvälinevuokraamosta saatavat apuvälineet
Kuljetuspalvelut	Asioinnilla käynnit	Terveystieteiden liittyvät matkakulut, jotka KELA korvaa. Vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut
Muut palvelut	Turvapuhelimet, apteekissa tapahtuva lääkkeiden annosjakelu, asiointi-, kauppa-, saattajapalvelut	Asunnon remontit ja muutostyöt esim. keittiö-, sauna- ja kylpyhuoneremontit, asunnon sisä- ja ulkomaalaukset, vuokra, sähkö- ja vesilaskut, jätekaivon tyhjennys. Isompiin asunnon muutostöihin voi hakea avustusta ARasta (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus)
Virkistysretket	Kuljetukset, ruoka- ja kahvitarjoilut, saattajien matkakulut	Saattajien ruokailukustannukset
Omaishoidon tuki	Omaishoitajan palkkiot, eläke- ja tapaturmavakuutusmaksut, veteraanin hoito omaishoitajan loman aikana	
Tuettu kotona kuntoutuminen	Lehtien luku, kotiaskareiden tekeminen, esim. aterioiden valmistaminen, yhdessä rintamaveteraanin kanssa. Ulkoilu ja muu fyysistä toimintakykyä ylläpitävä toiminta. Toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja tapahtua yhdessä kotihoidon tms. työntekijän kanssa.	Ruokaostokset, lehdet tai muut näihin verrattavat ostokset.

Säilytä
tämä
liite

UUDENMAAN HAMMASPALVELU

Keskustie 5, 01900 Nurmijärvi
Lepsämäntie 1, 01800 Klaukkala
puh. 0207 411 420

*Paremmun kunnan koti
Jyväskylässä*

**KUNTOUTUSTA KAIKEN
IKÄISILLE**

HOIVAA JA HUOLENPITOA

**TUTUSTU PALVELUIHIMME
WWW.SISKOTI.FI**

puh. 014 – 690606

Tarjoamme sotainvalideille, veteraaneille sekä puolisoille ja leskille monipuolista laitospalvelua, avokuntoutusta ja ympärivuorokautista hoitoa ja palveluasumista. Keskeisenä tavoitteena on tarjota yksilöllisiä, asiakaslähtöisiä, turvallisia ja vaikuttavia kuntoutus- ja hoitopalveluja.

Tiedustelut:
Jukka Mäkinen
Kenttätie 17, 33500 TAMPERE
puh. 040-500 2539
www.tammenlehvakeskus.fi

TAMMENLEHVÄKESKUS
Kuntoutumisen paras kumppani

PANU RAJALAN KIRJA

maineikkaasta runoilijasta ja Taipaleenjoen sotasankarista Yrjö Jylhästä, joka kuoli varhain oman käden kautta 1956.

Myynti mm:
Akateeminen Helsinki sekä
www.kustannushd.fi
arto.pietila@kustannushd.fi

Arto Pietilä
Kustannus HD
050 3639195
Metsäpuro 16
10210 Inkoo

MCT-Tech Oy Jyväskylä	Rannan Teollisuuskone Oy Leppävesi, Laukaa	Suunnittelutoimisto Plaanari Oy Jämsä
KES-Siltaykköset Oy Jämsä	Tilitoimisto WinWin Oy Järvenpää	Metallikoneistamo E.Moilanen Ky Kajaani
Kuljetuspalvelu Vatiala Oy Kangasala	Pesula Marko I.Lahtinen Oy Kankaanpää	www.pohjantaimi.fi
Rakennusinsinööri toimisto JM-Rakenne Oy Kauhajoki	Pohjaset Oy Keminmaa	Kemiön Puhelinosakeyhtiö
Tilitoimisto Ordent Oy Kerava	JP-Konetyö Oy Keuruu	KIITOKSET SUURET SOTIEMME VETERAANEILLE VEIKKOLASTA!
Sisäilmasepät Oy Kirkkonummi	Edika Ay Kirkkonummi	Lautta-Sähkö Oy Kirkkonummi
Kuljetusliike E.Kärkkäinen Ky Kiuruvesi	Keski-Pohjanmaan Hoitopalvelu Oy Kokkola, www.kphoi.fi	Kotekman Oy Kotka
Fatex Oy Ab Kruunupyö	Rakennuspalvelu Heikki Hiltunen Oy Kuopio	Suomen Puhelinluettelot
JUSSIPISTE OY Lahti	Weststar Oy Lahti	HL-Elec Oy Lahti
Lahden Asennustekniikka Ky	T:mi Kari Kauvo Lapinjärvi	Järviseudun Sanomat, Järviseutu Seura, Maneesintie Lappajärvi
Kartiopuu Oy Lappeenranta	Tilitoimistopalvelut PK Rinne Taipalsaari	arkkitehtuuritoimisto riitta ja kari ojala oy Lappeenranta
Asianajotoimisto Heikki Oikkonen Oy Lappeenranta	Go On Lappeenranta	VP-Kuljetus Oy Joutseno
Premekon Oy Lappeenranta, Joutseno	Lappeen Rakennus Oy Lappeenranta	IPRA Technologies Oy Lappeenranta https://eezykeyz.eu

MINUN VETERAANINI

Juttusarja avaa veteraanien sotakokemuksia omaisten silmin

Jokaisessa Kenttäpostia-lehdessä yksi suomalainen kertoo veteraanista elämässään. Tällä kertaa helsinkiläinen Joel Figur jakaa Hodie-äitinsä tarinan.

”Rakkaudessa ja sodassa kaikki keinot ovat sallittuja”

TEKSTI: JOEL FIGUR • KUVAT: ARIELA SÄKKINEN SEKÄ HODIE FIGURIN PERHE

Helmikuussa 1942 Päämajan radiopataljoonan tehtäväksi annettiin perustaa 5. komppania, ns. diplomaattikuuntelukomppania, johon koulutettiin sekä asevelvollisia että kantahenkilökuntaa. Komppanian lotilla oli erityistehtävä: undulaattipiirturin nauhoille piirtyneiden sähkötyviestien puhtaaksikirjoittaminen. Noin 90 komppanian varsinaiseen tiedustelutoimintaan osallistuvista henkilöistä näitä puhtaaksikirjoittajia oli 11. Yksi heistä oli äitimme, **Hodie Figur** (os. Gottlieb).

Lottien periaatteista poiketen tähän tehtävään valittiin ylioppilaita tai korkeakoulututkinnon suorittaneita lottia. Äiti oli liittynyt ylioppilaslottiin, eikä kestänyt kuulemma montaakaan päivää, ennen

kuin hänelle soitettiin ja pyydettiin saapumaan Grankullan Samskolaniin kuuluvaan Klostrettiin, missä komppania sijaitsi.

Suomen radiotiedustelun alkuperäinen kohde oli Neuvostoliitto ja sen sotilaallinen radioliikenne, mutta vuonna 1942 ruvettiin seuraamaan myös muiden valtioiden diplomaattiliikennettä. Tästä tuli 5. komppanian päätehtävä neuvostoliikenteen jäädessä pois, sillä äiti kertoi Neuvostoliiton käyttäneen ns. kertakäyttöblokkia, jonka murtaminen oli mahdotonta.

Olen myöhemmin etsinyt tietoa noista tehtävistä ja diplomaattikuuntelu kuulemma poikkesi tavanomaisen sotilaallisen sähkötyliikenteen kuuntelusta sen vuoksi, että sähköty tapahtui konelähetyksenä erit-

täin suurella nopeudella. Vastaanottamiseen tarvittiin siksi erityinen piirturi, undulaattori, jonka piirtojälgestä morse-merkit luettiin.

Lotille ei tunnustusta

Kaikkiaan radiotiedustelutoimintaa hoiti jatkosodassa äidin mukaan 1300 miestä ja naista.

Ensimmäinen asia, jota heiltä vaadittiin, oli vaihtolovelvollisuus.

Radiotiedustelun lottien työ oli ympärivuorokautista. Työtä tehtiin neljässä vuorossa. Pikaliikenteessä kerääntyi paljon nauhoja, jotka toimitettiin avattaviksi Päämajaan Mikkeliin. Vaikka kaikilla oli vaikeanemisvelvollisuus eikä kukaan puhunut tehtävistään, tiesivät äiti ja muut lotat, että aina jos joku pojista oli poissa, olivat he lähteneet viemään tärkeitä sanomia marsalkka Mannerheimille Mikkeliin.

Ne pojat saivat sodan päätyttyä myös rintamatunnuksen, joka lotilta jäi saamatta- heidän palveluspaikkaansa Kauniaisissa (ja myöhemmin Uudessakaupungissa) kun ei katsottu sotatoimialueeksi. Se äitiä harmitti, mikä on ymmärrettävää: tänä päivänä on kiistatta todettu radiotiedustelun merkitys silloisessa sodankäynnissä. Ilmeisesti Päämajassa työskennelleet radiotiedustelulotat sen kuitenkin saivat.

Ensimmäisiä kertoja äiti puhui työstään kaksi vuotta ennen kuolemaansa Suomen juutalaisten sotaveteraanien perinnekillan vuosikokouksessa pitämässä esityksessään

Undulaattorilla avattujen viestien puhtaaksikirjoittamista. Hodie Figur kuvassa oikealla (kuva Lauri Lehtosen kokoelma)

maaliskuussa 2013. Hän oli tuolloin 91.

Salasanomien murtamistoiminnan alku oli kuulemma matemaattinen analyysi. Oli ”löydettävä ilmiö; ominaisuus, jota tilastollisesti ei voitu pitää sattumanvaraisena.” Paras ”ilmiö” oli toisto, eli sama merkkijono, joka löytyi useampaan kertaan samassa tai eri sanomissa. Tuijotus kannatti, koska joskus niissä pyrittiin hämäämäänkin. Nelinumeroisessa sanomassa saattoi esimerkiksi olla toistuvia numeropareja, jolloin sanoma saattoikin paljastua ”kakkoiseksi”, joka vain hämästarkoituksessa annettiin ”nelosena”.

Stella Polaris alkaa

Kesäkuussa 1944 komppania siirtyi Uuteenkaupunkiin hotelli Vallilan tiloihin. Samaan paikkaan siirtyi myös salasanomien avausporukka. Siellä toiminta jatkui muutama kuukauden, sitten oli Ope-

raatio Stella Polariksen vuoro.

Äidin komppaniasta jäi Suomeen operaation alkamisen jälkeen vain muutama henkilö, äiti heidän joukossaan. Hänellekin tarjottiin mahdollisuutta lähteä, mutta hän ei nähnyt mitään syytä mennä eikä halunnut jättää vanhempiaan yksin. Suuri osa Ruotsiin lähteneistä joutui kuulemma palaamaan Suomeen kevään 1945 kuluessa.

Äiti kertoi, että suurin osa pelastusoperaation nauhoista on myyty eri valtioille, ja että joitain poltettiin Uudessakaupungissa sodan päätyttyä. Hänen mukaansa on vieläkin ihmisiä, jotka pysyvät pois Suomesta, koska pelkäävät, että heistä syytettäisiin jostain operaatioon liittyvästä.

Äidillä itsellään ei ollut milloinkaan tunnetta, että hän olisi tehnyt jotain lainvastaista. Ehkäpä vanha viisaus on oikeassa, hän arveli. Että sodassa ja rakkaudessa kaikki aseet ovat sallittuja.

Operaatio Stella Polaris

Stella Polaris oli jatkosodan loppuvaiheen operaatio, jossa valmistauduttiin siihen mahdollisuuteen, että Suomi miehittäisiin. Radiotiedusteluyksiköiden siirtäminen Uuteenkaupunkiin oli sijaintinsa ja ajankohtansa puolesta todennäköisesti jo osa operaatioon valmistautumista.

Operaation tarkoituksena oli siirtää ydinosa Suomen radiotiedustelusta toimimaan Ruotsin alueella, samoin kuin kuljettaa turvaan Suomen sodan ajan tärkeimmät arkistot.

Toimiin ryhdyttiin syyskuun loppupuolella 1944, kun edessä olevan välirauhan ankarista ehdoista saatujen ensimmäisten ennakkotietojen valossa arvioitiin koko maan miehitys niin todennäköiseksi, että operaation toimeenpanokynnyksen katsottiin ylittyvän.

Ruotsiin lähtö oli vapaaehtoista, mutta operaatioon osallistui huomattava osa tiedusteluhenkilöstöstä perheineen: kaiken kaikkiaan 750 henkilöä siirtyi syksyllä 1944 perheineen Ruotsiin.

Liikkuva sotilaskoti
etulinjassa Tohmajärven lähellä,
heinäkuu 1941

Sotilaskotisisaret

SA-Kuva

Puolustusvoimien tukena sodan ja rauhan aikana

Sotilaskotitoiminta on Suomen vanhin yhtäjaksoisesti toiminut naisten maanpuolustustyömuoto, jota tehtiin sotiemme aikana aivan etulinjamyöten.

Jos nykyisillä kasarmialueella ei olisi sotilaskotia, niin siellä olisi todennäköisesti kolkkoja armeijan ylläpitämiä kanttiinihuoneita. Leirialueilla ei ilmeisestikään olisi minkäänlaista palvelutoimintaa tai siellä kiertelisi yksityisten kauppiaiden ylläpitämiä myymäläautoja. Tuotevalikoima olisi sotilaskotien nykyvalikoimaa niukempi ja hinnat korkeammat.

Sotilaskotiyhdistys on jo sadan vuoden ajan tehnyt epäpoliittista

humanitaarista työtä asevelvollisuuttaan suorittavien varusmiesten ja reserviläisten palvelusviihtyvyyden parantamiseksi.

Sotilaskotityön alkuvuosikymmenet

Sotilaskotityön idea saatiin Saksasta, Tanskasta ja Ruotsista. Omalaismaisen suomalaisen luonteen siihen toivat naiskagaali -järjestön naiset niin Helsingin Sotilaskotiyhdistyksessä kuin Rannikkosotilaskotiyhdistyksessäkin.

Toiminta on alusta alkaen tapahtunut naisten johtamana poiketen muiden maiden lähinnä kirkon yhteydessä tapahtuneesta nuorten miesten keskuudessa tehdystä sisälähetystyöstä. Sotilaskotityön johdossa toimi vuoteen 1937 **Katri Bergholm**, joka oli järjestössä yhtä vahva vaikuttaja kuin **Fanni Luukkonen** Lotta-Svärdissä.

Sotilaskotityön johtotähtenä oli alusta alkaen epäpoliittisuus ja tasavertaisuus. Kaikki puoluekannasta tai sotilasrvesta riippumatta olivat saman arvoisia asiakkaita ja toimijoita. Sotilaskotisisarten oli tinkimättä hoidettava omat työvuoronsa, eikä esimerkiksi perheen kotiapulainen kelvannut tuuraajaksi.

Sotilaskotityö tehtiin alkuvaiheessa kasarmialueiden ulkopuolelta hankituissa vuokratiloissa. Eräät varakkaimmista yhdistyksistä hankkivat jopa oman kiinteistön. Pääsy kasarmialueille ja linnakesaarille antoi yhdistyksille taloudellisesti vakaamman toimintaympäristön. Varusmiehet pääsivät koteihin poistumatta kasarmialueelta.

Kenttääarmeijan kertausharjoitukset alkoivat 1930-luvun loppupuoliskolla, jolloin sotilaskotisisaret saivat konkreettista oppia työskentelystä maasto-olosuhteissa. Erityisesti Utin harjoitusalue oli kovassa käytössä.

Ennen talvisodan syttymistä oli eri harjoituskeskuksissa koulutettu noin 200 000 sotilasta. Harjoituskeskusten kanttiinitoiminta oli jaettu sekä sotilaskotijärjestön että lottajärjestön kesken erillisellä sotilasjohdon antamalla asiakirjalla. Niinialoon valmistunut kertausharjoituskeskus oli tuolloin lottien merkittävin toimipiste.

Sotilaskotiliitto on perinteisesti huolehtinut myös sotilaidensa henkisestä huollosta ja jo tuolloin Sotilaskotiliitto jakoi kaikille reserviin lähtijöille nykyään ”Sotilaan virsikirjana” tunnetun kirjusen. Perinne jatkuu yhä ja viime vuonna kirjusesta otettiin uusi, nykyhetken päivitetty painos.

Sotien aika

Bergholmin jälkeen Sotilaskotiliiton puheenjohtajaksi valittiin maisteri **Toini Jännes**. Hänen joh-

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

dollaan improvisoitiin talvisodan aikainen sotilaskotityö. Karjalan kannas oli talvisodan aikana sota-toimien painopistesuunta ja siten

Sotilaskotiliitto on ollut Puolustusvoimien huollon yhteistyökumppani jo 100 vuotta. (Kuva: Sotilaskotiliitto)

Viipurista muodostui keskeisin rintamasotilaskotityön keskus. Viipurissa oli jo rauhan aikana toiminut lähes kymmenen sotilaskotia.

Laatokan pohjoispuolella keskittettyä toimintaa oli vähemmän. Periaatteena oli pitää huolta omista pojista eli suunnata sotilaskotityö niille alueille, missä oman varuskunnan alueella perustetut rykmentit taistelivat.

Toiminta tapahtui siten, että takalinjoilla leivottiin sekä täydennettiin myyntiartikkelit ja iltahämärän tultua lähdettiin linjoille. Puna-armeijan ilmaylivoiman vuoksi päiväsaikaan ei voitu olla liikkeellä. Myynti suoritettiin linja-autoista, kuorma-auton lavoilta ja rekipeilitä. Lotat ja sotilaskotisaret työskentelivät rinta rinnan.

Sodan kokemusten perusteella päätettiin perustaa kunkin viiden armeijakunnan esikunnan yhteyteen oma sotilaskotikeskuselin, joka vastasi oman alueensa sotilaskodeista. Kenttäarmeijan koulutus oli tuolloin keskitetty valtakunnan uuden rajan tuntumaan perustettuihin korpivaruskuntiin: 12 prikaatia itärajalla ja yksi Hankoniemellä. Kuten ennen sotiakin, vastasi rannikkotyöstön ja merivoimien joukkojen kanttiini toiminnasta Rannikkosotilaiden Huoltoyhdistys.

Hyökkäysvaiheen aikana kenttäkotilaskodit eivät saaneet liikkua aivan etulinjassa, vaan niiden toiminta kytkettiin kenttähuollon yhteyteen. Tavaratäydennykset saatiin monessa tapauksessa armeijan elintarvikevarikoilta. Syksystä 1941 alkaen ryhdyttiin rintamalinjojen tuntumaan rakentaa sotilaskoteja ja kanttiineita. Sama rakennus palveli usein sekä lottakanttiinina että sotilaskotina.

Asemasotavaiheen pitkästyttävänä vuosina oli tärkeää tarjota rintamamiehille mahdollisimman hyvät kanttiinipalvelut sekä vaihtelua arjen harmauteen. Erilaiset viihdekiertueet, ohjelmalliset sotilaskotillat ja elokuvaesitykset olivat hyvin suosittuja. Sisaret lahjoittivat sota-

toimiyhtymille myös kenttäehtoolisvälineistöjä. Sotilaskotijärjestö on aina käyttänyt ansaitsemansa varat sotilaiden hyväksi ja näin tapahtui myös sotien aikana.

Lotat eivät rintaman ainoita naisia

Naisia oli rintamalla myös työvelvollisuuslain perusteella määrättyinä työvelvollisina, Punaisen Ristin palveluksessa olleina sairaanhoitajina, ilmavalvonnan tehtävissä sekä vapaaehtoisina etulinjaan ilmoittautuneina rintamasotilaskotisarisina. Rintamasotilaskoteja oli etulinjassa noin 1000, kun lottakanttiineita siellä oli vain noin 300.

Eri kirjallisuudessa esiintyvät virheet rintamasotilaskotien määräästä johtuvat siitä, että tutkijat ovat kirjanneet vain sotilaskotikeskuselin alaiset noin 500 kotia. Sotilaskotiliittoon kuuluvalla Rannikkosotilaiden Huoltoyhdistyksellä oli lisäksi saman verran toimipisteitä, mutta nämä ovat jääneet tutkijoilta huomaamatta. Rintamasotilaskodeissa toimi asemasotavaiheessa noin 3 000 sotilaskotisarta.

Joskus Lotta-Svärdin ja Sotilaskotiliiton välille syntyi erimielisyyksiä siitä, kumpi hoiti kanttiinipalvelut milläkin rintamaloikolla. Sotilaskotityötä tehtiin kaikilla rintamaosilla Rukajärven suuntaa lukuun ottamatta. Yhtymän komentaja saattoi valita, mikä järjestö hoiti kanttiinipalvelut.

Syynä reviiirikiistoihin oli rahan ansainta. Vaikka lottia oli rintamalla yli 10 000, olivat he yleensä tehtävissä, mistä maksettiin vain henkilökohtaista päivärahaa. Sen sijaan myyntipalvelusta ja varsinkin savukkeiden myynnistä kertyi järjestöille mukavasti tuottoa. Armeijan huolto nimesi myyntipaikat ja myyntityötä kontrolloitiin. Tupakka-askit oli merkitty erityisellä leimalla ja niiden myynti oli sallittua vain sotatoimialueella ja sotasairaaloissa.

Epävarmuuden ja kylmän sodan jälkeinen aika

Sotien jälkeen vallitsi epävarmuus työn jatkumahdollisuuksista. Pelättiin, että valvontakomissio määräisi lakkautettaviksi myös sotilaskotiyhdistykset ja varmuuden vuoksi järjestön varat säätöitiin.

Koska sotilaskotijärjestö oli koko toimintansa ajan ollut puolustusvoimiin kuulumaton epäpoliittinen organisaatio, sai se kuitenkin jatkaa toimintaansa. Poliittisesti arkana aikana työtä jatkettiin huomaamattomasti, mutta voimakkaan isänmaallisuuden hengessä.

Neuvostoliiton hajoamisen myötä purkautuneilla Pariisin rauhansopimuksen rajoitteilla oli vaikutusta myös sotilaskotityöhön, sillä nyt oli taas mahdollista harjoitella myös poikkeusolosuhteiden tehtäviä. Kesällä 1991 oli 500 sisarta leirillä Rovajärvellä maasto-olosuhteissa ja pari vuotta myöhemmin pidettiin Lohtajalla järjestön 75-vuotishuhtaan liittymisen 350 osallistujan valmiusleiri. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö sai valtiovallan siunauksen ja sotilaskotiliitolle lankei luonnostaan varautuminen ja valmistautuminen kriisijän kanttiinipalveluiden hoitamiseen.

Aluksi toimittiin pääesikunnan edustajien kanssa solmitun poikkeusolo-ohjeen pohjalta, nykyinen yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin vuonna 2007. Sotilaskotiyhdistykset jaettiin tuolloin alueellisesti puolustusvoimien huolto-organisaation mukaisiin sotilaskotipiireihin. Nämä jaettiin edelleen sotilaskotiyksiköihin, joihin kuuluu yksi tai useampi sotilaskotiyhdistys tai osasto. Piiripäälliköt vastaavat kanttiinijoukkueiden harjoittamisesta ja valmiussuunnitelmien laadinnasta. Poikkeusolojen tehtäviin sitoutuneet sisaret koulutetaan yhteistyössä puolustusvoimien ja MPK:n kanssa.

TEKSTI: PENTTI AIRIO

Prikaatikenraali, ST, Suomen sotahistorian dosentti

Partisaani-isku järkytti koko kansakuntaa

Sotavuodet vaativat myös sotilaskotisaren henkiä. Kolme heistä kuoli 5.7.1942 Murtovaaran karmeassa partisaani-iskussa.

Sotilaskotiliiton puheenjohtajasta **Toini Jänneksestä**, pohjoisen alueen sotilaskodeista vastaavan 5. Sotilaskotikeskuselin taluspäälliköstä **Faini Aflechtista** sekä Kiestingin suunnalla toimivasta sotilaskotisaresta **Greta Palojärvestä** koostuva delegaatio oli edellisen viiden päivän ajan kiertänyt 5. SKE:n toimialueeseen kuuluvia rintamasotilaskoteja.

Myöhään illalla 4.7.1942 seurue jätti taakseen Vienanhovin sotilaskodin ja otti suunnakseen Lohilahden, noin 20 kilometrin päässä Kiestingistä. Siellä heitä odotti Jalkaväkirykmentti 12:n sotilaskoti Tapparan pesä, jossa arvovieraita varten järjestettyyn juhlaan odotettiin satoja sotilaita. Heidän joukossaan oli Divisioonana J:n komentaja, kenraalimajuri **Vaino Palojärvi**, Gretan puoliso. Heidän matkansa kuitenkin katkesi Juntusrannan-Kuusamon tielle Murtovaaraan vain muutama tunti myöhemmin.

Muistelmissaan *Vihreä sisar korpisodassa* yksi Tapparan pesässä odottaneista sotilaskotisarisista, **Hilkka Salmio** kertoo, ettei Aflecht olisi halunnut matkalle lainkaan, sillä "hänellä oli alusta saakka paha aavistus".

Turvanaan naisilla oli saattovartio ja heidän edellään ajoi varmistusauto. Naisia kuljettavan auton ikkuna oli rikki, minkä seurauksena heidän edellä ajavan maastoauton jäljiltä pölyävä maantietomu tuli suoraan heidän autoonsa. Niinpä he ehdottivat, että autojen järjestystä vaihdettaisiin. Näin tehtiin ja matkaa jatkettiin. Valtakunnanraja yllettiin aamukahdelta.

Noin puolitoista tuntia myöhemmin saattue on nousemassa ylämäkeen kulkevaa tietä. Näkyvyys on huono ja molemmiin

puolin tietä väijytykseen ryhmitäytynt partisaaniryhmä pääsee yllättämään heidät. Vihollisen avatessa tulen saavat Palojärvi, auton kuljettaja sekä varmistusmies surmansa saman tien. Autoon seuraavaksi heitetty palopommi tekee sellaista tuhoa, että esimerkiksi Palojärvi pystytään tunnistamaan vain hänen klo 03.40 pysähtyneen rannekellonsa kai-verruksesta. Jännes ja Aflecht pääsevät pakenemaan autosta, mutta kaatuvat tulitukseensa auton viereen. Varmistusauton miehistö selviää vahingoittumatta.

Partisaani-iskut ovat pohjoisessa vuoden aikana vain kiihtyneet ja viikkoa aikaisemmin alueen liikenteestä vastuussa oleva, Divisioonana J:n esikuntapäällikkö, majuri **Wolf H. Halsti** oli sulkenut tien liikenteeltä partisaanien isettyä saksalaiskuormastoon. Tämä oli kerrottu myös naisille, mutta nämä olivat vastanneet saaneensa divisioonan komentajalta luvan ja turvatoimet.

"Niinpä oli mieheni vielä kerran varoitettuaan heitä antanut puomin nousta ja sanonut, että ajakoot sitten herran nimeen omalla vastuullaan", kirjoitti tragedian henkilökohtaisesti ottanut Halsti tapahtuneesta vaimolleen kolme päivää myöhemmin.

Iskua seuraavana päivänä Helsinkiin tuodut vainajat haudattiin 10.7.1942 Helsingin Vanhassa kirkossa kansalliseksi surujuhlaaksi muodostuneessa tilaisuudessa, jota kunnioitti läsnäolollaan mm. Tasavallan presidentin puoliso **Gerda Ryti**. Iskun tapahtumapaikalle pystytettiin vielä samana vuonna valkoinen puuristi, joka 1950-luvulla korvattiin kivillä muistomerkillä.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN

Miehet, jotka eivät palanneet; naiset, jotka jäivät

Riston ja Lainan yhteistä juhannusta ei koskaan tullut

TEKSTI JA KUVA: ARIELA SÄKKINEN

**SOTIEMME
NAISET
1939–1945**

Viimeinen katse rakkaalle omaiselle Sortavalassa 12. syyskuuta 1944. Karjalan evakot joutuivat jättämään taakseen myös sankarihaudat.

Harvoin tullaan miettineeksi, kuinka kovan hinnan sotavuosista maksoivat siviiliväestöön kuuluneet naiset.

Rintaman kauheuksia oli todistamassa Suomen sotavuosina noin 100 000 sotatoimialueilla palvelutta naista. Naispuolisia tunnuksen omaavia veteraaneja arvioidaan Suomessa olevan ensi vuonna enemmän kuin miespuolisia. Kovia uhrauksia vaadittiin kuitenkin myös kotirintaman naisilta.

Poikansa menettäneen äidit

Kymmenet tuhannet äidit jännittivät sydän syrjällään miestensä ja poikiensa kohtaloa. Kenttäpostin kautta saatuja pieniäkin elonmerkkejä vaalittiin aarteista kalleimpina eikä mitään pelätty niin paljoa, kuin pihaan kaartavaa autoa.

”Heti kun äiti näki kirkkoherran lähestyvän, hän tiesi, millä asialla sieltä tullaan”, muisteli yksi haastattelemani perheensä saamaa suru-uutista.

Suomi oli vielä tuohon aikaan pitkälti maanviljelyllä itsensä elättävä maa. Vaikka miehet olivatkin rintamalla, oli jonkun hoidettava maatilat ja muut kotirintaman työt. Tämä kaatui naisten niskaan. Jatkosodan vuosina apua tuli kahdesta lähteestä: valtion maaseudun työvoimapulaa lievittämään järjestämistä talkoista sekä maalaistaloihin sijoitetuista sotavangeista. Monen perheen kohdalla läheiseksi tullut oma vanki paikkasi talon miesten jättämää aukkoa muutenkin kuin vain työvoiman osalta.

”Andreilla oli omat, suunnilleen minun ikäiseni työt kotona, joita hän kaipasi ja niin hän osasi huomioida minut; vain neljävuotiaan isäänsä ikävöivän lapsen”, kertoo omista kokemuksistaan **Ira Vihre-älhdon** Kunnes sota heidät erotti -kirjaan haastateltu **Riitta**.

”En tiedä, miten olisin selvinnyt sodasta ilman häntä. Isä oli kaukana ja hänen puolestaan piti jatkuvasti pelätä. Kotona lomilla käydessä oli niin paljon hommaa, ettei häntä juuri pirtissä näkynyt. Nämä venäläiset olivat ainoat miehenkuvat mitä meillä oli.”

Traagiseksi muodostui elämä monessa niistä perheistä, joissa poika katosi, eikä kotiin saatu hänen ruumistakaan. Epätietoisuus mahdollisti pienimpiinkin toivonriippisiin takertumisiin, mikä toisinaan tuotti tuloksiakin: palattiinhan sotavankeudesta vielä 1950-luvun puolella.

”Kun ei arkkuakaan ollut, niin äiti jäi tuijottamaan ulko-ovea loppuelämäkseen, toivoen, että joku päivä poika sittenkin palaisi”, huokaisee yhden tällaisen perheen jälkeläinen.

Isänsä menettäneen sotaorvot

Noi 55 000 lasta jäi sotaorvoksi. Mm. heidän etujaan valvomaan keskittynyt Kaatuneitten Omaisten Liitto perustettiin heti sodan jälkeen, mutta julkiseen keskusteluun sotaorvojen kohtalo ja varsin kipeätkin kokemukset ovat nousseet vasta viime vuosina.

”Heti sodan jälkeen ei välttämättä haluta tai pystytä muistelemiseen, vaan sen aika tulee myöhemmin, sillä kivuliaiden kokemusten työstäminen vie aikansa”, huomauttaa **Juha Siltalan** koostama, sodan inhimillisiä seurauksia tarkasteleva Ihminen sodassa -kirja ja muistuttaa, että aina se ei onnistu lainkaan.

Isän ikävä ei koskaan hellittänyt, vaan jätti jälkeensä olennaiseksi osaksi identiteettiä muodostuneen juuretunisuuden, kertoo vuonna 2018 julkaistu Sotaorvot ja isän muisto -kirja.

”Vaikeinta oli monesti kestää ympäristön kylmäkiskoisuus. Tämä empatian puute saattoi ilmetä häpäisemisenä, nöyryyttämisenä ja kiusaamisena”, kertoo kirjan toimittanut **Sari Näre**.

Etenkin tyttöjen kohdalla seurauksena oli usein Näreen ”lunastajaidentiteetiksi” nimittämä mentaliteetti, jossa muiden tarpeet jo varhain huomioimaan ja menetyttä pelkäämään oppineet lapset pyrkivät lunastamaan oman olemassaolon oikeutuksensa suorittamalla

Liki 100 000 miestä ei enää palannut sodasta. Laina Tiaisen Risto oli yksi heistä.

ja muita auttamalla, omien tarpeiden tunnustamisen ja huomioimisen kustannuksella.

Traumaattisia lapsuudenkokemuksia sota jätti myös Ruotsiin ja Tanskaan lähetettyihin sotalapsiin. Toissa vuonna valmistunut tutkimus paljastaa tämän ylisukupolvisen trauman vaikuttavan nimenomaan tyttäriin: naispuolisten sotilaiden tyttäriin on sen mukaan peräti viisinkertainen riski sairastua masennukseen.

Sotaleskeksi jääneet naiset

1940-luvulla naimisiin mentiin nykyistä enemmän ja nuorempina, joten suuri osa rintamalla olleista miehistä oli ehtinyt jo avioitua. Sotaleskien määrä nousi liki 30 000:een. Samoin kuin sotaorvoille, maksettiin sotaleskille pientä eläkettä, mutta elämiseen ei tämä ainoa valtion tuki riittänyt.

”Alentuneen rahanarvon takia ja milloin kyseessä on ansiotyöhön kykenemätön omainen, on se aivan riittämätön”, huomautti Sotaleskien ja kaatuneitten omaisten huolto ry:n toimesta vuonna 1947 valmistunut 7.5-minuuttinen Koh-ti uutta elämää! - elokuva.

Edessä olikin varsin uudenlainen elämä: moni kotiäiti joutui

perheensä elättääkseen hakeutumaan työelämään. Vuonna 1943 oli säädetty työhuoltolaki, joka takasi sotaleskien saamaan huoltoeläkkeeseen oikeutetuille ammattikoulutuksen, mikä mahdollisti lisätienestien hankkimisen eläkkeen tueksi.

Jotkut avioituivat uudestaan, mutta yhteiskunta - ja etenkin kirkko - teki sotaleskistä koko kansan uhrin ikoneita, melkein odottaen näiden uhraavan oman loppuelämänsäkin sankarivainajansa muiston kunnioittamiselle. ”Älkää antako polun sankarihautoille ruohottua”, heitä ohjeistettiin.

Aviomiestä vaille jääneet

Monet hääit jäivät tanssimatta kokonaan, sillä sota vei mennessään huomattavan osan naimiaissa olleista miehistä.

Etenkin talvisodassa joukko-osastot koottiin tyypillisesti saman alueen miehistä, minkä vuoksi kovien taistelujen tappioluettelot kurittivat poikkeuksellisen kovalla kädellä tiettyjen kylien väestöä. Yksi esimerkki on Nurmo, jonka pojista kaatui Talvisodan viimeisinä päivinä käydyissä taisteluissa liki puolet kaikista sotaan lähteneistä. Erityisen kohtalokkaaksi koitui Äyräpää.

Yhteensä 89 nurmolaismiehestä palasi kotiin ehjänä vain 19.

Vuosien 1910 ja 1923 välillä syntyneistä ikäluokista menetettiin vähintään joka kymmenes mies. Kovimman uhrin Suomen sotavuosista maksoivat vuosina 1917, 1918 sekä 1920 syntyneet: noista ikäluokista menetettiin 16 prosenttia tai enemmän eli noin joka kuudes tuona vuonna syntynyt nuorukainen. Yhteensä sotavuodet veivät Suomelta noin kolmen kokonaisen ikäluokan verran miehiä. Suunnilleen saman verran miehiä haavoittui pysyvästi.

”Uhrin suuruutta korostaa vielä se, että henkensä antaneiden ja haavoittuneiden yleisin ikä oli vain 21 vuotta”, aihetta Sotaveteraani 1/2018-lehdessä tutkinut **Juhani Snellman** huomauttaa.

Helsingiläisveteraani **Laina Tiainen** tietää tämän omasta kokemuksesta.

”Nuoruudenrakastettuni Risto sanoi tulevansa juhannuksena lomillaan hakemaan minut kotoa”, hän kertoo näyttäen helatorstaina 1944 saamaansa kuvaa.

”Mutta sitä juhannusta ei tullut. Meidän perheemme oli silloin joutunut evakkoon jo toista kertaa. Ja Risto, hän haavoittui ja menehtyi.”

Anna aavisti Toivonsa kaatumisen

Sotavuosilta on säilynyt monta tarinaa kaatumisen etukäteen ennustaneista. Usein enne tuli unessa. Näin kävi lokakuussa 1944 utsjokelaisen **Toivo Seurujärven** vaimolle **Annalle**.

”Unessa mieheni Toivo kävi katsomassa muutaman viikon ikäistä poikaansa. Hän kertoi, että oli kuollut taistelussa, että häntä oli ammuttu vatsaan. Unessa hän piti lasta sylissään ja hymyili”, Anna kertoi myöhemmin **Pentti Pieskin** utsjokelaisveteraaneista toimittamassa kirjassa.

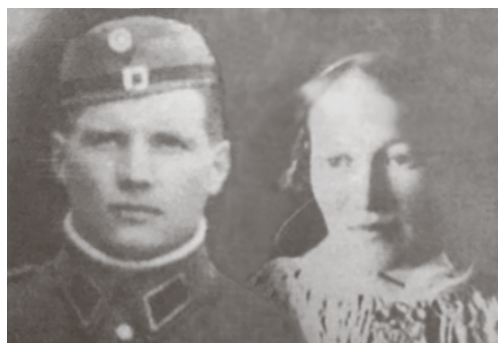
”Itkin aamuyöhön, kunnes nukahdin uudelleen. Seuraava päivä oli vaikea, sillä uskoin ueneen

ja itkin salaa.”

Ei mennyt kauaa, ennen kuin suruviesti tavoitti tuolloin Alataipaleella evakossa olleen Annan.

”Toivo oli kaatunut Kemin taistelussa. Hän oli saanut osuman vatsaan, aivan kuten uni oli kertonut.”

Pariskunta oli tavannut vähän ennen kuin Toivo joutui talvisodan alkaessa Petsamon rintamalla. Naimisiin he menivät Inarissa

Toivo ja Anna Seurujärvi.

1943. Heidän esikoisensa syntyi 16.9.1944, jääden vain kolme viikkoa myöhemmin sotaorvoksi.

”Toivo ei koskaan ehtinyt nähdä poikaansa, paitsi unessa.”

SUOMALAINEN PERHEIRITYS
Pakkausöhma
125
VUOTTA

KAIKKI
PAKKAUKSEEN

 MOVAX

HUOLTOVARMUUSKESKUS
FÖRSÖRJNINGSBEREDSKAPSCENTRALEN
NATIONAL EMERGENCY SUPPLY AGENCY

renta

STFEN
teräksellä tulokseen®

Viimeisinä Viipurista ulos

Seppo Korppoo oli toisen haavoittuneen kanssa viimeisiä Viipurista peräytymään päässeitä. Toinen heistä toimi pakomatkan silminä, toinen jalkoina.

Isäni **Seppo Korppoo** ei meille lapsilleen juuri kertonut sodasta vaan pikemminkin kehotti, että ”jos vanhana alan kelata sotajuttuja, käsketään pojat minua pitämään turpani kiinni!” Mutta joku poikkeuskin oli, varsinkin koskien hänen haavoittumistaan Viipurissa, kun kaupunki menetettiin.

Kuten pääosa puolustajista, hänkin oli saapunut kaupunkiin vasta edellisenä päivänä, mutta ei joukko-osastonsa mukana Syväriltä vaan suoraan lomalta. Matkaselän risteysasemalla hän oli saanut tiedon, että 20. Prikaati oli siirtynyt Viipuriin.

Venäläisten hyökkäys

Sotilaspassin mukana isä oli 20.6.1944 joukkueenjohtaja 20. Prikaatin I Pataljoonassa. Hän kertoi kuuluneensa siihen joukko-osas-

toon, joka teki Ristimäen kaupunginosaan suuntautuneen vastahyökkäyksen. Hän kertoi olleensa suojassa jonkin hautausmaan kiviaidan takana Kannakselta tulevan tien varressa siinä kohdassa etulinjaa, jossa venäläiset tankit hyökkäsivät.

Näin ollen hän lienee kuulunut kapteeni **Uuno Tarkin** johtamaan vahvistettuun 2. komppaniaan, joka aluksi oli sijoitettu reserviksi etulinjan taakse.

Ristimäen hautausmaat ovat Viipurin itäosassa, jossa sijaitsivat VKT-linjan etummaisat pesäkkeet. Kannaksentie kulki hautausmaiden välistä. Hautausmaat ovat luonnollisia asemapaikkoja ja tukikohtia. Kivisen hautuumaan aidan takaa oli hyvä ampua hyökkääjää ja sen suojassa vaihtaa paikkaa.

Isä kertoi hypänneensä hautausmaan kiviaidan yli, kun hyökkääjien Klim Vorošilov- tankki ajoi sillä

kohdalla Kannaksentietä kaupungin keskustan suuntaan. Hän yritti asettaa kasapanoksen tankin telaketjun päälle, jonka jälkeen hyppäsi suojaan tienojaan. Panos kuitenkin ponnahti juuri siihen samaan tienojaan, jolloin isä sai räjähdyksestä päähänsä tainnuttavan tällin.

Isän haavoittuminen

Ensimmäisen pataljoonan sotapäiväkirjassa mainitaan vänrikki Korppoon haavoittuminen ja evakuointi. Samaisessa sotapäiväkirjassa kerrotaan, että klo 12:30 alkoi vihollisen tykistökeskitys 2. komppanian alueelle, jolloin kahdeksan miestä kaatui ja seitsemän haavoittui.

Isän haavoittuminen lienee tapahtuneen noin kello 14 aikoihin. Parinkymmenen raskaan panssarin tukema neuvostojalkaväki onnistui

tekemään Ristimäessä läpimurron noin kello 16.

On kuitenkin todettava, että pataljoonan sotapäiväkirja on mitä ilmeisimmin kirjoitettu vasta jälkeempään, koska originaali oli tuhoutunut tai kadonnut Viipurissa. On siis mahdollista, että isän, vänrikki Korppoon, haavoittuminen olisi tapahtunut vastahyökkäyksen jo edettyä Ristimäen suuntaan lähempänä kello 15:ttä.

Ensimmäisen pataljoonan joukkosidontapaikka (JSP) oli klo 12:20 saanut käskyn siirtyä kauemmaksi etulinjasta ja sijaitsi Salakkakadulla Kesko Oy:n, entisen Savo-Karjalan tukkuliikkeen uljaan toimitalon kellarissa.

Vänrikki Korppoon ollessa tajuttomana JSP:lla Viipurin puolustus murtui. Kun suomalainen tykistökin ammusten loputtua vaikenä, oli tie auki kaupunkiin Neuvostoliiton

Pataljoonan joukkosidontapaikka sijaitsi vuonna 1937 valmistuneen Keskon toimitalon kellarissa. (kuva: SA-kuva)

Tapio Korppoo ja Klimi-panssarivaunu, jollaista hänen isänsä yritti vuonna 1944 kasapanoksella räjäyttää.

panssarivaunuille. Syntyneessä sekasorrossa haavoittuneiden evakuoitinkin epäonnistui.

Toinen toistaan tukien

Isä on meille pojilleen kertonut, että hän tuli tajuihinsa JSP:lla, joka sijaitsi ”jonkun kerrostalon kellarissa.” Hän kertoi, että hänen päänsä oli kokonaan kääritty siteisiin niin, ettei hän nähnyt mitään. Hän kertoi käyneensä kellarissa seuraavan keskustelun:

Isä: ”Missä minä olen? Onko täällä ketään?”

Läheltä oli silloin kuulunut vastaus: ”Ei täällä enää ketään ole, kaikki ovat jo lähteneet.”

Isä: ”Miten sinä sitten olet vielä siinä?”

Vastaus: ”Minulla on toinen jalka niin pahasti haavoittunut, etten pysty kävelemään.”

Isä kokeili jalkojaan ja sanoi: ”Minä taas en näe mitään, mutta jalat kyllä toimivat.”

Kaverukset päättivät lähteä kaksistaan Linnansiltaa kohti; isä käytti jalkojaan ja kaveri silmiään. Isä ei koskaan saanut tietää, kuka tuo toinen haavoittunut oli.

”Kun tulimme haavoittuneen kaverini kanssa Linnansillan kaupungipuoleisen päähän, huusivat pioneerit toisesta päästä, että pitää tulla vauhdilla, sillä tämä silta tuhoetaan nyt”, kertoi isä myöhemmin.

Hänen käsityksensä mukaan he olivat viimeisiä siltaa myöten yli tulleita, sillä heti heidän jälkeensä silta tuhottiin. Itse hän toki – sitteensä vuoksi- vain kuuli tapahtumat.

TAPIO KORPPOO

Vänrikki Korppoon kirje tuolloin vielä tulevalle vaimolleen Ilmille Iisalmen sotasairaalaan 21.6.1944:

Rakas, ikioma Imini – Kirjoitan tätä sairaalasta. Jouduin heti yksikköön päästyäni taisteluun. Olimme toista vrk asemissa ja torjuimme ryssän yhtämittäiset hyökkäykset. Ryssän tykistö tuli oli ankaraa. En ole sellaisessa vielä ollut, mutta luulen, että ryssän puolellakin oli ”elintaso matalalla”.

En ole haavoittunut, ryssän kranaatti vain viskasi minua kymmenkunta metriä ja sain vain pieniä ruhjevammoja ja menin tajuttomaksi. Nyt voin jo hyvin muuten, paitsi päätäni särkee kovin.

Ehkäpä ”näkkisi” suojeli minua.

Uutisetkin ovat nyt kovin ikäviä, mutta luotetaan aikaan parempaan – Muuten muista se, mistä lähtiessäni sovimme, että etsimme toisemme, vaikka maailma menisi miten sekaisin.

Toivuttuani menen luultavasti taas yksikköni. En osaa sanoa varmasti onko osoitteeni Kpk2

2621, mutta voithan kirjoittaa sillä osoitteella.

Rakas, minulla on täällä maattessani kovin ikävä Sinua. Loppuisipa tämä sota, että saisimme olla yhdessä. Lähetän sinulle monet tuhannet rakkaat suukot ja terveiseni ja toivotan Sinulle kaikkea hyvää. En voi varmasti luvata ehdinkö kirjoittaa Sinulle

joka toinen päivä, mutta älä ole huolissasi, muistan Sinua joka ainoa päivä.

Sinun ikioma Sepposi

P.S. Ole kiltti ja pistä myös aina äidille kortti tai soita hänelle, kun muistat. S:ma

Sodan jälkeen avioituneet Seppo ja Ilmi Korppoo saivat neljä lasta

LOTTA
SVÄRD
SÄÄTIÖ

LOTTAMUSEO

KUNTOUTUSTA

VUOKRA-ASUNTOJA

AVUSTUSTOIMINTAA

Elää tätä päivää,
ajan hengessä.

www.lottasaatio.fi

www.lottamuseo.fi

SORVOJA OY

Rakentamisen laatu jo yli 50 vuotta

Rakennusliike Sorvoja Oy | Oulunkatu 23 L 5, 86300 OULAINEN | Tel. +358 8-473 810 |
salennusliike@sorvojaoy.fi | www.sorvojaoy.com

DNA

AUTOSALPA

Minkä te taistelitte,
sitä me suojelemme.

PERUSSUOMALAISET

SA-Kuva

Yksi edellytys rauhanneuvotteluille oli Mannerheimin nouseminen presidentiksi. Kuva: SA-arkisto

Jatkosodan vaikea tie rauhaan

Päivälleen 75 vuotta sitten, 19.9.1944, Suomi ja Neuvostoliitto solmivat jatkosodan päättäneen välirauhansopimuksen Moskovassa.

Sotatoimet olivat tosin loppuneet jo kaksi viikkoa aikaisemmin aseleposopimukseen. Sotaan oli lähdetty kesällä 1941 siinä uskossa, että sodasta tulee voittoa Saksan rinnalla lyhyt ja Suomi saa takaisin talvisodassa menettämänsä alueet. Toisin kävi ja saksalaisten vuodenvaihteessa 1942 - 43 Stalingradissa kokeman katastrofin jälkeen useimmille oli selvää, että Suomen oli pyrittävä sodasta eroon melkein hinnalla millä hyvänsä.

Rauhaan on pyrittävä

Rauhantunnusteluja maat olivat käyneet jo keväällä 1944, mutta ne eivät olleet johtaneet tulokseen. Kesäkuun

9. päivänä alkaneen suurhyökkäyksen jälkeen Neuvostoliitto ei ollut suostunut enää rauhanneuvotteluihin, vaan Suomelta vaadittiin ehdotonta antautumista. Suomalaiset sotilaat onnistuivat kuitenkin pysäyttämään hyökkäyksen heinäkuun puoleenväliin mennessä Tali-Ihantalassa ja muilla rintaman osilla. Venäläisten tavoite nopeasta voitosta ja maan miehittämisestä ei näin ollen toteutunut.

Suomessa ymmärrettiin, että vaikka rintamatilanne oli saatu vakiinnutettua, oli kysymyksessä vain tilapäinen hengähdystauko ja rauhaan oli pyrittävä entistä ponnekkammin - Saksan lisääntyneestä avusta huolimatta. Ruotsi tarjosi-

kin tässä tilanteessa välittäjäapuaan. Monella suomalaisella oli hyvät yhteydet Tukholman hallituspiireihin ja sitä kautta saatiin heinäkuun alkupuolella tieto siitä, että ruotsalaiset ovat valmiita ottamaan tarvittaessa vastaan Suomesta pakolaisia ja Tukholmaan voidaan perustaa myös pakolaishallitus.

Tärkein oli kuitenkin sieltä saatu tieto siitä, että ruotsalaiset yrittävät saada - ja saivat/kin - neuvotteluyhteyden vihollisten välille. Se edellytti venäläisiltä perääntymistä ehdottoman antautumisen vaatimuksesta. Toisaalta venäläiset halusivat Suomelta suunnanmuutosta ja se voisi tapahtua vain korkeinta poliittista johtoa vaihtamalla. Venäläisten tulinjalla oli kaksi nimeä, presidentti **Risto Ryti** ja työväen johtaja, valtiovarainministeri **Väinö Tanner**.

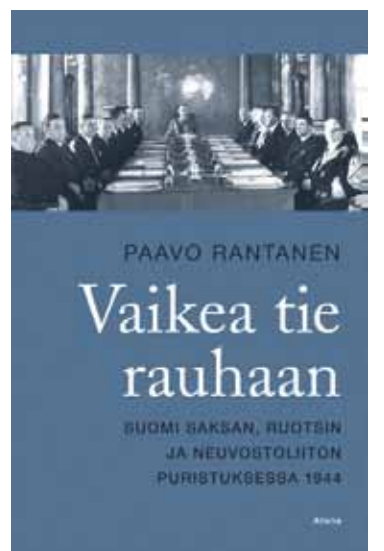
Nämä tiedot suomalaiset saivat Ruotsin Helsingin -lähettiläältä **Hans Beck-Friisiltä** heinäkuun 19.

päivänä. Tämä oli tavannut Neuvostoliiton Tukholman -lähettilään **Aleksandra Kollontain** viisi päivää aikaisemmin ja tapaaminen oli tapahtunut nimenomaan Kollontain aloitteesta.

Edellytykset rauhanneuvotteluille luodaan

C.G.E. Mannerheimin saaminen presidentiksi oli ollut rauhanoppositiopiiriin tavoite jo aikaisemminkin ja nyt tämän tavoitteen toteuttaminen vauhdittui. Kysymys oli enää vain siitä, miten saada marsalkka suostutelluksi tähän epäkiitolliseen tehtävään. Ryti puolestaan oli kyllä valmis luopumaan ylivoimaisia ponnistuksia vaativasta virasta.

Ratkaisevaksi muodostui hänen, Tannerin ja sotaministeri **Rudolf Waldenin** käynti Päämajassa Mikkelissä heinäkuun 28. päivänä. Mannerheim suostui ottamaan teh-

Paavo Rantanen on kirjoittanut aiheesta 2010 ilmestyneen teoksen

tävän vastaan, mutta kysymyksiä aiheutti vielä se, missä järjestyksessä vallanvaihdos tapahtuisi. Sekin asia saatiin sovituksi.

Moskovaan matkalla oleva Suomen rauhanvaltuuskunta Nurmin asemalla 7. syyskuuta 1944.

Rauha on tullut! Suomalainen ja venäläinen upseeri vertailevat kellojaan. Sorvalin rautatiesillan maastossa Viipurissa 4. syyskuuta 1944.

Neuvottelijoita rintamalinjan ylityskohdalla Juustilassa 7. syyskuuta 1944, hetki ennen suomalaisen rauhanvaltuuskunnan siirtymistä Neuvostoliiton puolelle.

Elokuun 1. päivänä Ryti jätti eronomuksensa, 4.8. oli eduskunnassa jo ratkaiseva kolmas käsittely ja vielä samana päivänä uusi presidentti vannoi virkavalan. Presidentin vaihdosta seurasi hallituksen vaihdoskin ja myös Tanner jätti ministerin tehtävänsä.

Edellytykset rauhanneuvotteluille oli luotu. Se ei kuitenkaan riittänyt siinä vaiheessa Neuvostoliitolle, vaan sen joukot jatkoivat heinäkuun 26. päivänä aloittamaansa hyökkäystä Ilomantsin suunnalla. Kahden divisioonan voimin suoritettu hyökkäys mureni suomalaisten suorittamaan saarroksien ja vain vaivoin onnistui venäläisjoukkojen, suuria tappioita kärsittyään, vetäytyä takaisin lähtöasemiinsa.

Kenraalimajuri **Erkki Raappanan** johtamat, 21. Prikaatin ja Ratsuväkiprikaatin sotilaista koos-

tuneet joukot saavuttivat tärkeän voiton ja estivät venäläisten viimeisenkin yrityksen murtaa Suomen puolustuslinjat. Viimeinen virsta rauhanneuvotteluille aukesi.

Suhteet Saksaan katkaistaan

Ihan helppo ei ollut tämäkään taval. Yhteydenpito venäläisten ja suomalaisten välillä tapahtui Tukholmassa ruotsalaisten välityksellä. Saatiin tietää vielä yksi venäläisten asettama ennakkoehto: Suomen oli julkisesti ilmoitettava, että suhteet Saksaan katkaistaan ja saksalaisten joukkojen on poistuttava maasta 15.9. mennessä.

Tämä ilmoitus saatiin vaivalloisesti tehtyä. Varmemmaksi vakuudeksi Mannerheim lähetti vielä 1.9. Stalinille sähkeen ja selonteon siitä,

miten Suomi täyttäisi lupauksensa saksalaisten poistamiseksi maasta. Mannerheim toivoi myös maiden välille aseleposopimusta, mikä auttaisi asiassa.

Tämän mukaisesti edettiin. Aselepo astui voimaan 4.9. ja rauhanvaltuuskunta matkusti 7.9. Moskovaan. Runsaan viikon odottelun jälkeen alkoivat rauhanneuvottelut, jotka päättyivät 19.9. solmittuun välirauhaan. Suomen sotilaat olivat kesän 1944 raskaissa torjuntataisteluissa varmistaneet maan itsenäisyyden.

TEKSTI: ESKO VUORISJÄRVI
VTT, sotahistorioitsija

**TILAA ILMAINEN
IDEAKIRJA
KOTIISI**

Lähetä maksuton tekstiviesti
PUUSTELLI 514
ETUNIMI SUKUNIMI
OSOITE
numeroon **18252**

Puustelli
PARAS OSA KOTIA

Kuntoutuksen osaamiskeskus Helsingissä
Oulunkylän
kuntoutussairaala **TV:STA tuttu**

Tarjoamme monipuolisia kuntoutuspalveluja so-
tainvalideille ja -veteraaneille, -leskille, puolisoille,
lotille, pikkulotille sekä kaikille senioreille.

- ✓ Kuntoutusjaksot ja päiväkuntoutus
- ✓ Avokuntoutus, fysioterapia
- ✓ Intervallihoido ja laitoshoido
- ✓ Pore- ja uima-allas, yrtytykylvyt
- ✓ Ravintola Veljeshovin ravitseva ja monipuolinen ruoka

Tiedustelut:
040-570 1439

*Lääkärit, sairaanhoitajat, fysioterapeutit, toiminta-
terapeutit, jalkaterapeutit, sosiaaliohjaaja ja va-
paa-ajanohjaaja sekä muu osaava henkilökun-
tamme ovat täällä Sinua varten.*

Kuntoutuksen kärjessä yli 25 vuotta - TERVETULOA

Käskynhaltijantie 5
00640 Helsinki

puh. 09 752 712
www.okks.fi

Lautex®

HARTMAN
1862

BERNER

Väinö Sammalkangas, runoileva veteraani:

“Kahden vuoden marssi tuntui jaloissa”

Nivalalaisveteraani Väinö Sammalkangas taisteli ensin saksalaisten rinnalla ja sitten heitä vastaan. Sota ja itsenäisyys ovat yhä tärkeitä teemoja hänen runoissaan.

Väinö Sammalkankaan ja hänen puolisonsa Annin kodin ikkunoista avautuu näkymä kahta puolen Kalajokivartta. Kyllä halkova joki on ollut Sammalkankaan mielenmaisema liki koko hänen 95-vuotisen elämänsä.

”Synnyin 27.9.1923 Toholammilla. Vanhempieni kuoltua ollessani neljän vanha muutti kotini Nivalaan, missä vartuin täini perheessä juuri tällä nykyisellä paikalla aikuiseksi.”

Vieläkään hän ei ole maisemaan väsynyt.

”Tästä on hyvä näköala tuonne vastakaiselle rannalle ja mukava kesällä seurata naapurin pikkupoikien kalastuspuuhia”, hän hymyilee tyytyväisenä.

Saksalaisten rinnalla ja heitä vastaan

Jatkosodan ja Lapin sodan veteraani ei ollut isänmaan kutsun käydessä vielä kahtakymmentäkään.

”Aloitin partiointitehtävissä 1943 Rukajärvellä ns. välipartiomiehenä Jalkaväkirykmentti 14:n konekiväärikomppaniassa jatkaen Petsamossa saksalaisten kanssa kenttäpartiossa. Niissä hommissa joutuinkin paljon kävelemään, kun kaikki välimatkat tehtiin jalkaisin. Kyllä se jaloissa tuntui, kun 1 v ja 9 kk tuli käveltyä!”

Muiden nuorten miesten lailla häntä tarvittiin vielä syyskuussa 1944 alkaneessa Lapin sodassa, jossa nyt sodittiinkin entistä aseveljeä vastaan. Muistikuvat noilta ajoilta ovat yhä tarkat.

Väinö Sammalkangas vihittiin Anninsa kanssa vuonna 1952.

”Lähdimme Kemistä saksalaisten perään ja yötä päivää kävelimme. Jossain ennen Tervolaan saimme syödä löytämästämme saksalaisten muonavarastoista keitettyjä lihaperunoita ja kyllä ne maistuivat hyviltä. Siitä sitten lähdettiin taas matkaa jat-

kamaan. Tervolaan tulimme lokakuun 10. päivänä.”

Ajankohta on jäänyt Sammalkankaan mieleen ihan erityisestä syystä: tuona päivänä sotamies Sammalkankaan sota tuli päätökseen.

Suomalaisten karkijoukot etenemässä Torniossa lokakuussa 1944

Nivalalaisveteraani on julkaissut neljä runokirjaa, joista tuorein on vuonna 2016 ilmestynyt Runopolkuni- niminen teos.

”Kello 10 sain osuman jalkaani ja selkääni ja siihen taisteluni rintamalla päättyi. Muistan, kuinka sakemannit antoivat koko ajan kranua, kun minua kannettiin suojaan mäkkikumpareen taakse. Meitä oli yksitoista haavoittunutta, joita lähettiin viemään Oulua kohti ja muistan, kun Toppilan valot alkoivat näkyä – se antoi toivoa, että elämä voittaa!”

Oulusta matka jatkui Punaisen Ristin junassa kohti Loimaata ja 5. Sotasairaala. Toipuminen kesti viikkoja. Joulukuussa 1944 hänet vapautettiin palveluksesta.

Vaimo piirinpyöriäisistä

Sodan jälkeen alkoi uusi elämä.

”Tartuin kiinni kotitalon töihin. Peruskansakoulun kävin, miten nyt siihen aikaan ennen sotaa tuli käytyä”, Sammalkangas hymähtää.

Elämä johdatti miehen lisäansioiden toivossa metsätöihin, joissa tehtävissä hän nousi työnjohtotehtäviin asti. Myöhemmin elämä johdatti kuvioihin myös tulevan puolison. Häitä vietettiin vuonna 1952.

”Tapailin Annia kylän nuorten piirinpyöriäisissä lähellä sijaitsevalla Törmäjärvellä ja siitä se yhteinen taival sitten alkoi. Edelleen saamme nauttia siitä omassa kodissamme. Lapsia syntyi kolme. Ehtivät usein käymään ja ovat valmiita auttamaan meitä vanhuk- sia”, hän kiittelee.

Runonikkari jo pienestä pitäen

Vuonna 1983 tilalla tehdyn sukupolvenvaihdoksen jälkeen Väinö Sammalkankaalla on ollut aikaa omistautua mieluisille harrastuksilleen: pyöräilylle sekä kirjoittamiselle. Runosuoni on Sammalkankaalla sykkinyt ihan pikkupojasta lähtien ja tekstejä syntyy vieläkin päivittäin.

”Kun olin vuonna 1987 Kyyhkylässä Sotainvalidien kuntoutuslaitoksessa Mikkeli-

sä, minua pyydettiin kirjoittamaan runo äitienpäiväksi ja niin minä kirjoitin. Saman tien kirjoitin vielä toisenkin runon kaikesta kokemastani siellä laitoksessa ja nämä runoni saivat henkilökunnan ihmettelemään minun kirjoittajantaitojani, ja sehän antoikin minulle uutta intoa jatkaa heti kotiin palat- tuani runojen sepittelyä”, pirteä sotaveteraani kertoo iloisena.

Runoja ja juttuja onkin ehtinyt kertyä vuosien varrella melkoinen määrä ja muutamia julkaisuja on jo kerätty kansiin ja julkaistu. Uuttakin on suunnitteilla.

Tuorein runo on syntynyt ihan vastikään. Vaan mitä ajattelee sotaveteraani tänään kaikesta kokemastaan? Mitä hän sanoisi evästyksenä jälkipolvillemme?

”Ennen oli elämässä keskinäistä iloa ja huumoria sekä sosiaalista kanssakäymistä - paljon enemmän kuin tänä päivänä”, hän miettii.

Sota ei ole jäänyt kummitlemaan Sammalkankaan elämään, mutta se on itsenäisyyden ohella yksi hänen runoissaan esiintyvistä teemoista. Hänen hartain toiveensa on, etteivät jälkipolvet joutuisi koskaan kokemaan sotaa. Tätä pohtii myös juuri valmistunut runo.

*”Vapautta vaalikaamme,
kansallamme kaunis maa.*

Rauhassa, jos elää saamme:

Aarteemme on Isänmaa.”

TEKSTI JA KUVA: ELSA LÖYTYNOJA

ETSITÄÄN TIETOA

Kuka on kuvan mies?

Kyseessä on isoäitini jäämistöstä löytynyt sotilaskuva, jonka taustaa olen kovasti jo useamman vuoden yrittänyt selvittää sukututkimustarkoituksessa.

Hihamerkin mukaan kyseinen nuorukainen on palvellut JR7 pioneeriosastossa, jonka mukana hän 49 vuonna 1925 syntyneen ikätoverinsa tavoin sai tehtäväkseen Lapin sodan lopettamisen ja tarkemmin Pudasjärven ja Ranuan pitäjiä alueella olevien miinakenttien purkamisen. Raivausosaston johtajana toimi luutnantti **Bertel Helenius**.

Mahdolliset vihjeet pyydetään toimittamaan osoitteeseen tiina.karjalainen-kihlman@terveystalo.com

Tunnistaako kukaan kuvassa olevia Er.P. 12/2:n sotilaita?

Kyseessä on Er.P.12/2 ryhmä Vaskisavotan Lohkolla vuonna 1943 (?). Alkuperäisen valokuvan takana on numerosarja 1295-4.

Isäni, alikersantti Keijo Palmroos on takarivissä toinen vasemmalta. Hän haavoittui vaikeasti Vaskisavotan lohkolla, tarkempi paikka on todennäköisesti Lavosenmäki. Haavoittuneena hän jäi vihollisen jalkoihin, eivätkä omat päässeet häntä auttamaan, kun vihollisen painostus oli niin ankaraa. Pataljoonan tuolloinen komentaja oli majuri Ahola.

Isäni katoamispäivä oli 11.6.1944, jolloin Valkeasaaren lohko oli jo murtunut. Olisin kovasti kiitollinen, jos saisin vielä jotain tietoa isäni kohtalosta. Häntä ei löydy sotavankien luettelostakaan eikä hänestä ole löytynyt muutakaan tietoa.

Pekka Palmroos
Ojalantie 35, 23360 Kustavi
puh. 050 514 2145

Tunnistatko tuntemattomat?

Kenttäpostia-lehden sarjassa julkaistaan kuvia rintamalta.
Tunnistatko kuvissa olevia henkilöitä?
Kerro siitä meille!

Nämä porukkakuvat ovat tietokirjailija Jukka Halosen kokoelmasta, ja niissä ei ole tietoja. Kuvista voi löytyä sinulle tuttuja henkilöitä. Henkilötiedot, porukkatiedot, ajat ja paikat ovat kaikki arvokasta sotahistoriallista tallennustietoa.

Ota yhteys: Kenttäpostia,
PL 600, 0521 HELSINKI tai
toimitus@sotaveteraaniliitto.fi.

KIRJAT

Raastava tarina rikki menneestä mielestä ja miehestä

● **Martti Backman:** *Rintamalääkärin kuolema - Urpo Viinikan sota.* Gummerus 2019, 213 s.

Urpo Viinikan nimi saattaa olla tuntematon sotahistorian innokkaallekin harrastajalle, eikä ihme. Hän kuuluu siihen joukkoon, joista ei sankaritarinoita kerrota: miehiin, jotka kuolivat omien luotiin. Suomalaiseen sotahistoriaan hän tosin jäi: hän oli ainoa jatkosodassa teloitettu päällystön kuulu- nut suomalaissoitilas.

Jatkosodassa eri joukkoyksiköissä lääkäri- nä palvelleen Viinikan soveliaisuus rintamapalvelukseen oli arvioitu yhdellä sanalla: ”ei.” Sodanaikaisesta sijoituksesta oli annettu yhtä lohduton suositus: ”ei itsenäiseen tehtävään.”

Sodan mielettömyys ja tuhoisuus olivat hänelle liikaa, samoin kuin hänen psyykel- leen ylitseväsemätön ristiriita lääkärin ja sotilaan tehtävien välillä: toinen parantaa, toinen hävittää. Lopulta käytännössä toi- mintakyvyttömäksi ajautuneen Viinikan pit- kään oireilleet hermot pettivät totaalisesti, minkä seurauksena hän karkasi etulinjasta

ja hylkäsi hänen vastuullaan olleen joukko- sidontapaikan. Kiinnijäädessään seuraavana päivänä hän oli niin sekaisin, että sairaalassa hänen arveltiin olevan psykoosissa.

Vajaa kaksi kuukautta myöhemmin hä- nen katsottiin toipuneen. Päämajan käskys- tä hänet pidätettiin ja määrättiin vartijoiden saattamana kuljetettavaksi takaisin omaan joukko-osastoonsa, missä alkavat kuuluste- lut pelkuruudesta.

Lopputuloksen kannalta ratkaisevassa asemassa on mielentilaselvitys: vailla ym- määrrystä toiminutta ei saa tuomita rangais- tukseen kenttäoikeudessakaan. Divisioonan johto oli kuitenkin tehnyt jo päätöksen rat- kaista asia pikaoikeudessa, mikä mahdol- listi nopeasti toimeenpantavan kuoleman- tuomion ja Viinikasta saatu lääketieteellinen arvio jätettiin huomioimatta. 25.8. hänet te- loitettiin.

Draamantaju kirjoittajalla on hallussa, eikä tuloksena ole mikään tavanomainen henkilökuva. Kahteen osaan jakaantuvan kirjan ensimmäinen osa keskittyy käytän- nössä kokonaan loppukesään 1944, toinen osa puolestaan käsittelee Viinikan lesken sodanjälkeistä taistelua selvittääkseen mie- hensä kuolemaan johtaneet seikat ja tuomi- on oikeellisuuden sekä sitä, miten Viinikan kohtaloa eri tahoilla politisoitiin.

Kirja ei etene kronologisesti, vaan liik- kuu ajassa eteen- ja taaksepäin, tapahtumi- en eri osapuolten näkökulmia rinnakkain kuljettaen ja luoden lukijan silmien eteen liki elokuvamaisia kohtauksia Viinikan vii- meisistä viikoista.

Backmanin tausta tutkivan journalismin parissa tulee sivuilta selväksi. Mm. sairas- kertomusten, oikeuden asiakirjojen ja Vii- nikan oman kirjeenvaihdon kaltaista do- kumentaatiota sekä silminnäkijälauseintoja taidokkaasti hyödyntävä taustatutkimus yh- distettynä hänen sujuvaan kynäänsä tuottaa lopputuloksena kirjan, jota ahmii kuin pa- rastakin dekkaria.

ARIELA SÄKKINEN

55-vuotiaan Rintamaveteraaniliiton historia

Rintamaveteraaniliiton - alkujaan Rintama- miesveteraanien asunto- ja tukiliiton - pe- rustamisesta tuli huhtikuussa kuluneeksi 55 vuotta. Kaksi pitkään liiton johtotehtävissä toiminutta, **Reino Toivio** ja **Tero Tuomis- to** ovat koonneet liiton 55-vuotisjuhla- julkaisun. Lisäksi veteraaniasioita sosiaali- ja terveysministeriössä pitkältä ajalta tunteva **Klaus Halla** on kirjoittanut veteraanipo- litiikasta valtionhallinnon näkökulmasta.

Juhlajulkaisun keskeisin tavoite on esi- tellä veteraanietuuksiin liittyvien asioiden etenemistä kuten tunnusasiaa, sotaeläkkei- tä, rintamaveteraanien vähimmäiseläkettä sekä esitellä Rintamaveteraaniliiton ja sen edeltäjien kannanottoja ja toimia niiden rat- kaisemiseksi.

Liiton valtuuskunnan ja toimikuntien sekä Rintamaveteraaniliiton Kannatus- ja Perinnesäätiön perustamista ja toimintaa avataan yksityiskohtia myöten.

Rintamaveteraaniliiton yksi painopiste- alue on ollut kansainvälinen toiminta, joh- hon on liittynyt yhteistyö Neuvostoliiton ja nykyisen Venäjän Sotaveteraanikomite- an kanssa. Pääasiallinen toiminta ulottui 1970-luvun alusta aina 2000-luvulle asti. Parin ensimmäisen vuosikymmenen ajan suomalaisten yhteydet olivat Rintamavete- raaniliiton hoidossa.

Viimeaikaisempia tapahtumia kuten ve- teraanijärjestöjen yhteistiloja Pasilassa esi- tellään tarkasti, samoin yhteistoimintaa veteraanijärjestöjen välillä ja erityisesti So- taveteraaniliiton kanssa mm. yhteisten toi- mikuntien ja yhteisen julkaisun Kenttäpos- tia -lehden aikaansaamisessa.

Veteraaniasioiden edistämisen kannal- ta mielestäni keskeisin 2000-luvun toimi

● **Tero Tuomisto (toim.):** *Tavoitteita ja saavutuksia.* Rintamaveteraaniliitto 55 vuotta. Rintamaveteraaniliitto 2019, 111 s.

oli sadan veteraanin käynti eduskunnassa 10.11.2011. Kirjassa esitellään muistikuvien pohjautuen tapahtuman suunnittelua, toteu- tusta ja merkitystä. Tästä veteraanijärjestö- jen yhteisestä toimesta olisi voinut olla tar- kempaa tietoa.

Juhlakirjan tekstit on sujuvasti kirjoitet- tu ja ne tuovat hyvin esiin Rintamaveteraa- niliiton kannanottoja ja toimia. Veteraanien edunvalvonnan keskeinen toimija kahden vuosikymmenen ajan on ollut veteraanijär- jestöjen perustama Veteraaniliittojen val- tuuskunta. Siksi on vielä tarpeen aikaan- saada kokonaisnäkemys järjestöjen toimista veteraanien etujen parantamisessa.

Kirjaa on saatavissa Rintamaveteraaniliit- tosta (9 € + postikulut).

MARKKU SEPPÄ
Sotaveteraaniliiton
toiminnanjohtaja 2004-2018

Sotilaiden lasten kokemukset koskettavaksi antologiaksi

Suomen Maakuntakirjailijat ry:n Suomen juhluvuoden kunniaksi 2017 järjestämän kirjoituskilpailun tuloksena syntyi yhdis- tyksen puheenjohtajan toimittama Sotilai- den lapsia-antologia.

Kilpailun, johon tuli 184 kirjoitusta, tavoit- teena oli koota talteen muistoja sekä tunte- muksia talvi- ja jatkosodasta sekä sitä, miten ne vaikuttivat perheiden arkeen rauhan tultua. Kirjaan valituista 16 tekstistä jokainen on erit- täin henkilökohtainen ja samalla koskettava. Niissä nousivat esiin tutut aiheet: isän kuolema rintamalla, sotaorpos, sotalapsuus Ruotsissa, evakkomatkat, köyhyys, asumisen vaatimatto- muus sekä aseveljeys, mutta myös pelko uuden

sodan syttymisestä noottikriisiin aikaan 1961.

Koulukiusaaminen kohdistui sotien jäl- keen varsinkin siirtolaisten ja sotavankina olleiden lapsiin. Sodan isille aiheuttaman henkisen pahoinvoinnin takia lasten fyysi- nen kurittaminen kodeissa oli valitettavan yleistä. Sodan aiheuttamista kärsimyksis- tä huolimatta kaikissa tarinoissa lukijan on aistittavissa vahvasti usko, toivo ja rakkaus.

Ote **Helvi Lanton** tarinasta kuvaa hyvin koettua: ”Olen kantanut sotaa sielussani koko elämäni ajan. Sota tunki esiin kaikkial- la. Sota pursusi avaimen reijistä, se tunkeu- tui ovien raoista, se tuli yöllä painajaishuu- toina seinien läpi.” Sota ei useissa perheissä

päättynyt rauhaan, eikä edes viimeisen sota- korvausjunan lähtöön 1952, vaan sen jäljet näkyvät vielä tänäänkin, ja ehkä vielä muu- taman sukupolven ajan.

Kirjoituskilpailun järjestäjä onnistui ta- voitteessaan erittäin hyvin ja kirja on selkeä ja helppolukuinen. Suomen Maakuntakirjai- lijat ja tarinoiden kirjoittajat ovat jättäneet tuleville sukupolville arvokkaan perinnön, jota tulee hyödyntää myös veteraanijärjes- töjen perinneyössä.

JORMA MIKKONEN
Pohjois-Karjalan
Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja

● **Kari Tahvanainen**
(toim.): *Sotilaiden lapsia.* Kirjokansi 2019, 252 s.

www.peltikate.com	JP-Metsäkoneurakointi Oy Lapua	Jarmo Lindström Oy Lempäälä
Kikaju Oy Lieto	CARRUS DELTA OY Lieto	Loimaan Tilipiste Oy
Luumäen Kaivu ja Kuljetus Ky Luumäki	Realmar Oy Mäntsälä	Lohkoasennus Oy Naantali
T:mi Jimmy Granqvist. -rakennustöitä- Nauvo	Laattatyö Wikman Oy Nokia	Minikonevuokraus J.Vänttinen Oy Nokia
Painokiila Oy Nummela	Rakennus Trowe Oy Nurmijärvi www.rakennustrowe.fi	OULUN LÄMPÖPUTKITUS OY
Taloco Oy Oulu	Oulun Betoniporaus	Oulun Palvelusäätiö
Finnsementti Oy Parainen	Virtasen Maalitehdas Oy Parainen	Kuljetusliike Trans-Mantila Ky Parkano
Byggnads Ab Nynäs Rakennus Oy Pietarsaari	Pesupalvelu Hans Langh Oy Piikkiö	Upcast Oy Pori
Heikki Laiho Oy Noormarkku	Tiilimäen Romuliike Oy Pori	Huoltopalvelu J.Holmberg Oy Porvoo
MG Trans Ky Porvoo	Rakennuspalvelu R.J.Hämäläinen Oy Porvoo	Kellosepänliike Naamanka Ky Pudasjärvi
Maa- ja Pohjarakentaminen M.M.T Heikkilä Ay Pyhtää, puh:045-260 5775	Team Juntunen Oy Rantsila	RTK Palvelu Oy Rauma
RAUMAN AKKU OY	Maansiirto Korkalainen Oy Rautavaara	Muoviura Oy Riihimäki, www.muoviura.fi
Napapiirin Residuum Oy	Metsä-Koskela Oy Ruovesi	Salon Tilipalvelu Oy Salo

KENTÄN KUULUMISIA

SUOMEN SOTAVETERAANILIITTO

Veteraania ei jätetä

RINTAMAVETERAANILIITTO

SEO kantaa kortensa kekoon

Myös maineikkaana neurokirurgina sittemmin tunnetun Stig Nyströmin teos tuo hyvinvointia sotaveteraaneille ja heidän puolisoilleen.

Hämeenlinnan Seudun Sotaveteraanit luovutti torstaina 20. kesäkuuta 2019 kymmenen ”Korpraali kantaa kortensa kekoon” -nimettyä väripainosta piirrokselta Suomalaisen Energiaosuuskunnalle eli SEO:lle. Kyseessä on helsinkiläisen **Stig Nyströmin** Lapin sodassa tekemä piirros, jonka nimesi sen mallina ollut helsinkiläinen panssarivaununkuljettaja.

Toimitusjohtaja **Arto Viljanen** sanoo, että veteraanien tukeminen sopii erinomaisesti SEO:n arvoihin. ”Mikään ei ole niin suomalaista, kuin tukea veteraanityötä ja sota-veteraaneja sekä heidän puolisoitaan ja leskiään.”

Tuki tulee tarpeeseen

Veteraaniyhdistyksen puheenjohtaja **Seppo Tikkanen** kertoo, että tauluista saatava 3500 euron tukusumma käytetään sotaveteraanien puolisoitten ja leskien hyväksi.

”Tuki tulee todella tarpeeseen, koska he ovat edelleen tukijärjestelmien ulkopuolella ja tarvitsevat apua fyysisen ja henkisen kuntonsa ylläpitoon. Nyt saatua rahasummaa käytetään muun muassa erittäin tarpeellisiin jalkahoitoihin.”

Sotakamreeri **Teuvo Mahrberg**

oli esittänyt tukipyynnön sotaveteraaniyhdistyksen nimissä.

Teokset ovat viimeisiä sadan kappaleen erästä, joka painettiin vuonna 2000 paikallisen veteraanimatrikkelin ”Vapauden hinta, Hämeenlinnan soturit 1939–1945” aikaansaamiseksi. Alkuperäisteos on muiden Stig Nyströmin sodanai-kaisten teosten tavoin Sotamuseon kokoelmissa.

Teos syntyi Savukoskella

Panssarijoukoissa palvellut Nyström maalasi taulun vuonna 1944, kun suomalaiset rakensivat Savukoskella kahluusiltaa joen ylitse panssarivaunuja varten. Nyströmin johtaman, kaadettavia puita etsineen ryhmän tuho oli ollut jo lähellä, mutta viime hetkellä Lapi- ta kotoisin ollut aseveli oli huomannut uhkaavan miinoitteen.

Saksalaiset olivat miinoittaneet tiensä kohti pohjoista. Jokainen jälkeen jätetty esine saattoi olla ansoitettu ja maastossa oli muun muassa putkimiinoja, teiden varsilla panssarimiinoja ja siltojen alla lentopommeja.

”Kun miinoite sillanrakennustyömaalla oli havaittu ja välitön

Hämeenlinnan Seudun Sotaveteraanien puheenjohtaja Seppo Tikkanen luovutti juhannuksen alla teokset toimitusjohtaja Arto Viljaselle. (Kuva: Pekka Rautiainen)

kuolemanvaara oli ohi, tarttui helsinkiläinen vaununkuljettaja pieneen rankaan, minkä tilanteen Nyström – helsinkiläisen pyynnöstä – tallensi tauluunsa”, mainitsee Nyströmin ”Tuokiokuvia sotavuosilta 1942–1944” -kirja.

Toimitusjohtaja **Arto Viljanen** kertoo, että SEO-kauppiat ovat tähän asti hoitaneet veteraanien tuke-

misen pääasiassa paikallisesti.

”Toki SEO on myös osuuskuntana aiemminkin ollut mukana veteraanien tukemisessa koko 40-vuotisen historiansa ajan.”

Taulut sijoitetaan ympäri Suomea, SEO:n Lahdessa sijaitsevan pääkonttorin lisäksi kauppiaiden ja yhteistyökumppanien toimitiloihin esille pantaviksi.

”Toivomme taulujen välittävän viestiä siitä, että niin kuin piirroksen korpraali, niin myös jokainen meistä voi kantaa kortensa kekoon suomalaisen elämäntavan ja -arvojen sekä yhteiskunnan ja suomalaisen yrittäjyyden eteen.”

TEKSTI: RAUNO LAHTI

Taiteilija ja aivokirurgi

Stig Nyström (1924–2018) oli lääketieteen tohtori ja professori, jonka sotakemuksilla oli merkittävä osuus hänen myöhempään työhönsä aivokirurgina.

Taideopinnojen jälkeen Nyström lähti opiskelemaan lääketiedettä vuonna 1950. Taustalla oli synkkä sotamuisto:

kaksi päivää ennen Lapin sodan päätymistä Nyström yritti aseveljensä kanssa estää panssarivaunua ajamasta miinaan. Aseveli haavoittui kuolettavasti, ja pitäessään tätä sylissä Nyström näki kertomansa mukaan ensimmäisen kerran ihmisen aivot – eikä kyennyt autamaan.

Myöhemmin Nyström huomasi, että taiteilijan kehittynyt muoto- ja väri-vahteiden taju auttoi häntä suuresti aivotutkijan ja kirurgin työssä. Hänen merkittävinnovaationsa neurokirurgina oli ns. Nyströmin klipsi, aivoverisuonien jousipuristin, jonka mekanismin nykyisinkin käytössä olevat klipsit perustuvat.

Paavolaan kymmenen veteraanimitalia

Paavolassa palkittiin Tasavallan presidentin kansallisena veteraanipäivänä myöntämällä Suomen Valkoisen Ruusun 1 lk mitalilla kymmenen veteraania. Historialliseen Sofian kirkkoon oli saapunut runsaslukuinen väki seuraamaan ansiomerkkien luovuttamista, jonka suoritti Siikajoen kunnanjohtaja **Pertti Severinkangas**.

Nyt jo varttuneeseen ikään ehtineet palkitut joutuivat sota-vuosina nuoresta iästään vastuunalaisiin ja vaativiin tehtäviin; rintamapalvelusta ilmavalvontaan tai jopa karjanajoon pitkille ja raskaille evakkotaipaleille. Monet ovat ehtineet jo maan poveen ja jäivät näin ollen ilman tätä myöhästynyttä tunnustusta.

PENTTI SYRJÄSALO

Paavolan Sotaveteraanit

Vanhimmat veteraanit palkittiin vanhainkodissa: Pauli Marjakaarto sai mitalin rintaansa Sotaveteraaniyhdistyksen sihteeriltä Aino Kannistolta.

”Operaatio Loppusota” päätökseen Ruotsinpyhtäällä

Loviisan Ruotsinpyhtäällä järjestettiin tiistaina 25. Kesäkuuta 2019 ravintola Fellmannissa arvokas Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan 1 lk mitalien luovutustilaisuus. Paikalla oli kaikkiaan kymmenen nykyisen Kymenlaakson Rintamaveteraanien aktiivijäsentä sekä myös Kymen piirin edustajia.

Juhlatilaisuudessa kolmelle ansioituneelle rintamaveteraanille luovutettiin veteraanipäivänä myönnetty mitalit sekä kunniakirjat ja ruusut.

TEKSTI: HEIKKI J. OKSANEN

Kymenlaakson Rintamaveteraanien puheenjohtaja

Vasemmalta Rintamaveteraanien Kymen piirin puheenjohtaja Pentti M. Hämäläinen, rintamaveteraanit Alf Nykänen, Else Nykänen ja Keijo Salojärvi, oikealla Heikki J. Oksanen. (Kuva: Satu Kallio)

Veteraanivastuun ansioristejä Kainuuseen

Ansioristit luovutettiin Terhin Kotimaku Oy:n tiloissa. (Kuva: Maija Rusanen)

Veteraanivastuu on myöntänyt hopeisia ansioristejä 43 kainuulaiselle, kiitoksena ja tunnustuksena pitkäaikaisesta toiminnasta Sotiemme Veteraanit -keräyksen hyväksi.

Huomionosoitusten luovutustilaisuudessa 16. toukokuuta Kajaanissa oli paikalla 33 ansioristin saajaa.

Luovuttajina olivat Kainuun keräyspäällikkö **Pekka Vaarala** sekä

reserviläis- ja veteraanivaikuttaja **Seppo Tuhkanen**.

TEKSTI: VEIKKO RUSANEN

Huomionosoituksia Isojoelle

Veteraanipäivänä palkitut yhteiskuvassa.

Kansallisena veteraanipäivänä 27. huhtikuuta. Isojoen seurakuntatalossa pidetyssä juhlassa jaettiin Tasavallan Presidentin sotaveteraaneille myöntämät Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan 1

lk mitalit kolmelle paikalliselle veteraanille.

Samassa tilaisuudessa luovutettiin myös Veteraanivastuun ansioristejä kaikkiaan 20 Sotiemme Veteraanit -keräyksessä ansioitu-

neelle vapaaehtoiselle. Isojoen keräystulos on joka vuosi piirin kolmen parhaan joukossa.

MAUNO TYYNISMAA

KENTTÄPOSTIA

Lehden nro 5/19 ilmestyy 6.11.2019

Marika Keskinen toiminnanjohtajaksi Satakuntaan "Työt eivät loput kesken"

Marika Keskinen palvelee satakuntalaisveteraaneja niin Sotaveteraanipiirin kuin Sotainvalidipiirin toiminnanjohtajana.

Vuoden alusta Satakunnan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtajana on toiminut **Marika Keskinen** pitkäaikaisen toiminnanjohtajan **Seppo Heinon** jäätyä eläkkeelle. Työt eivät Keskiseltä lopu: hän toimii nimittäin myös Sotainvalidien Veljesliiton Satakunnan piirin toiminnanjohtajana.

"Työviikko jakaantuu piirien välillä, eli kolme työpäivää teen Sotainvalidipiirille ja kaksi työpäivää Sotaveteraanipiirille. Käytännössä vaihdan työpaikkaa monta kertaa päivässä, varsinkin puhelimen soidessa tai ulko-ovea avatessa, koska molemmat työpaikat ovat saman yhteisen veteraanitoimiston sisällä", hän naurahtaa.

Liittojen välisellä sujuvalla yhteistyöllä on Satakunnassa pitkä historia.

"Yhteinen veteraanitoimisto Porissa avattiin Teljäntorille reilu kymmenen vuotta sitten. Toimistossa on porilaisilla sotaveteraani- ja sotainvalidiyhdistyksillä sekä niiden piiriyhdistyksillä omat toimitilansa sekä rintamaveteraaniyhdistyksellä oma arkistotila. Lisäksi kaupungin rintamaveteraani-asiain neuvottelukunta kokoontuu yhteisessä neuvotteluhuoneessa."

Keskinen toimii myös neuvottelukunnan sihteerinä.

Satakunnan piirien toiminnanjohtaja Marika Keskinen on ollut mukana veteraanityössä jo liki 30 vuotta.

"Työni on pitkälti järjestötyötä ja sitä riittää kahdessa piirissä runsain mitoin. Parasta on tyytyväisten veteraanien ja puolisoitten sekä leskien tapaamiset eri tilaisuuksissa ja se tunne, kun saa asiat hoidettua, määrästä huolimatta."

Työkenttää riittää

Sotainvalidipiirissä oli vuoden alussa sotainvalidijäseniä noin sata, Sotaveteraanipiirissä vajaa 300. Tuki- ja huoltotyö ei kuitenkaan lopu siihen, Keskinen muistuttaa.

"Heidän puolisoitaan ja leskiään

on kolminkertaiset määrät."

Veteraanien määrän vähentyminen näkyy myös henkilökunnan vähentymisellä, mikä on kymmenen vuoden aikana kutistunut kahteen.

Tällä hetkellä hoidan molemmat piirit. Porin Sotainvalidien ja Sotaveteraanien toimistoja puolestaan hoitaa niin ikään sama henkilö, **Anna Penttilä**. Voin sanoa yhteistyön veteraanijärjestöjen välillä olevan varsin hyvän", Keskinen kehaisee.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: PAAVO VALTANEN

Turun Sotaveteraaneilla kesäpäivä

Turun Sotaveteraanit vietti perinteistä kesäpäivää Kaksikerran Hirvilammella elokuun puolivälissä. Kauniista säästä, onnistuneesta musiikki- ja asiapitoisesta ohjelmasta sekä hyvästä ruuasta ja toinen toistensa seurasta nautti "tu-

van täydeltä" väkeä – joukossa ilahduttavan runsas määrä veteraaneja.

TEKSTI: OSMO SUOMINEN

Tilaisuuden avausta ja lipunnostoa odottamassa etualalla Turun Osuuskaupan toimitusjohtaja Antti Heikkinen (oik.) ja Turun Sotaveteraanien Tuki- ja Perinneyhdistyksen puheenjohtaja Risto Kapari. (Kuva: Mikael Andersson)

Kirkkopäivä keräsi salin täyteen Etelä-Pohjanmaalla

Kirkonmenoista vastasivat johtava kappalainen Jarmo Happonen (vas.), Seinäjoen kirkkoherra Jukka Salo, piirin pappi Jaakko Antila sekä seurakunnan diakoni Leena Ilkka.

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirissä vietettiin kesäkuun alussa kirkkopäivää Ylistarossa. Henkisen ja hengellisen hyvinvoinnin tukeminen on tärkeä osa veteraanien parissa tehtävää tukityötä, ja tämänkertainenkin kirkkopäivä keräsi komiaan kirkkoon noin 200 hengen yleisön.

Ylistaron kirkossa vietetyllä jumalanpalveluksella alkanut päivä jatkui seurakuntatalolle, jossa vuorossa oli ruokailu sekä juhla. Juhlapuheen piti Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin pappi **Jaakko Antila** käyden läpi kesän 1944 raskaita tapahtumia. Viihteestä vastasi Asevelikuoro **Saara Varismäen** johdolla.

ESKO PETÄJÄ

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja

Satakuntalaiset viettivät alueellista kirkkopäivää

Liturgina toimi Asko Riihimäki avustajinaan Ilona Koivisto (vas.), Jussi Pelto-Piri ja Anssi Joutsenlahti. (Kuva: Paavo Valtanen)

Eurajoella vietettiin kesäkuun 13. päivänä Satakunnan alueen seutukunnallista kirkkopäivää, jonka tunnuslauseena oli "Armo ja rauha teille". Kirkkopäivän vietto aloitettiin Eurajoen kirkossa, jonne saapui noin 300 osanottajaa ympäri Satakunnan. Kirkkopäivän yhteydessä laskettiin seppele sankarihaudalle.

Eurajoen kristillisen opiston henkilökunnan tarjoaman lounaan jälkeen ohjelma jatkui kirkossa päiväjuhalla, jossa saatiin kuulla mm. Eurajoen Mieskuoroa.

TEKSTI: MARIKA KESKINEN

Kurikassa järjestettiin perinteinen vihtakökkä

Kuvassa keskellä istuva päävihtamestari, vanhaisäntä Aatos Kuusio täytti juhannuksen jälkeen sata vuotta.

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin paikallisyhdistyksen varojenhankinta on aina muodostunut pienistä puroista. Yksi niistä on yli 30 vuotta jatkunut perinne vihtakökkä, joka järjestettiin jälleen **Simo Kuusion** tilalla Kurikan Lohiluomalla.

Pitkä perinne toimeenpannaan aina juhannusviikolla. Kurikkalaisten yrittäjien toive on saada juhannussaunaansa korkealaatuinen vihta ja kökkäporukka oli tänäkin vuonna saanut yli 400 etukäteistilausta.

PERTTI KORTESNIEMI

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja

Pirkanmaan veteraanit kävivät kesäteatterissa

Teatteri Valentino kutsui Pirkanmaan Sotaveteraanipiirin jäseniä uuden kesäteatterinäytelmänsä Myrskyluodon Maijan ennakkonäytökseen.

Tarjous sai pirkanmaalaiset veteraanit läheisineen joukolla liikkeelle. Noin sata katsojaa tuli Lempäälään eri puolilta Pirkanmaata kesäkuun lopun lauantapäivänä. Kukin yhdistys huolehti kuljetuksista ja Pirkanmaan Sotaveteraanipiiri kustansi väliaikakahvit joukolle.

Koko esitys oli veteraanien ja heidän avustajiensa mukaan koskettava ja katsomossa pyyhittiin silmiä muutamaankin otteeseen.

JOHANNA VUORI

Pirkanmaan piirin sosiaalineuvoja

Pirkanmaalaisveteraanit kiittelivät Teatteri Valentinin elettä.

Keski-Suomen veteraanit höyrylaivaristeilyllä Leppävedellä

Miehistön ja avustajien lisäksi veteraanit Toivo Pylväinen, Tapio Mattila, Lauri Lehtinen, Pentti Halonen, Aune Malinen, Reino Viinanen, Tauno Strandman, Aino Jaatinen, Elli Pöyhönen ja Sulo Hietanen.

Iloinen veteraanijoukko lähti Laukaan Taidekeskus Järvilinnan rannasta 12. kesäkuuta Rintamaveteraaniliiton Keski-Suomen piirin tarjoamalle risteilylle höyrylaiva Toimilla. Alus on 121-vuotias puksuttaja, jonka kyydissä viih-

tyivät niin veteraanit kuin heidän avustajansa.

Risteilyllä 101-vuotias Elli Pöyhönen yllätti itsensäkin kapuamalla konehuoneeseen, missä hän silmäloista keskusteli laivan huolloista vastaavan Pertti Virtasen kanssa.

TEKSTI JA KUVA:

MARIA KIVIAHO

Keski-Suomen Sotaveteraanipiirin sosiaalineuvoja

Lohjan veteraanit retkellä Marskin majalla

Retken oppaan Torsti Salosen (vas.) johdolla on tehty kiehtovia kesäretkiä aikaisemminkin. (Kuva: Marjatta Nikander)

Lohjan Rintamaveteraanit tekivät juhannusviikolla kesäretken Lopelle, Marskin Majalle. Veteraanien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä lisäksi mukana oli aktiivinen joukko kannatusjäseniä, joiden vapaaehtoistyöllä on säännöllistä toimintaamme ylläpidetty ympäri vuoden. Retkikohteesta jäi

mieliin massiivisen hirsimajan lisäksi erinomaisen monipuolinen ja maukas lounas paikallisessa ravintolassa.

Kenraalimajuri **Erkki Raappanan** komentaman 14. Divisioonan miehet rakensivat 1942 ylipäällikölle kelohonkaisen metsästysmajan syntymäpäivälahjak-

si. Alkuperäinen sijaintipaikka oli Lieksajärven rannalla Rukajärvellä, miehitetyssä Karjalassa. Sodan lopulla maja purettiin ja se siirrettiin 1945 Punelian rannalle Lopelle.

TEKSTI: REIJO SILTASAARI

Lohjan Rintamaveteraanien puheenjohtaja

Heli Lamimaa työharjoittelustaan Sotaveteraaniliitossa:

”Työtä suurella sydämellä”

Sosiaalisihiteeri Leena Seppälän apuna liitossa toimi alkukesästä työharjoitteluaan suorittanut Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Heli Larnimaa, jolle työharjoittelu tarjosi käytännönläheisen kurkistuksen veteraanityöhön.

”Olin jo etukäteen innoissani tästä mahdollisuudesta. Minulla on pitkä työkokemus vanhustyöstä, mutta vain kunnalliselta puolelta. Siellä organisaatiokaavio on erittäin raskas ja hierarkkinen. Monesti tuntuu, että asioita jää ns. roikkumaan ilmaan, kun kenelläkään ei ole kokonaiskuvasta vastuuta”, hän pohtii.

”Veteraaniliitossa toimitaan neljän ihmisen kesken, jonka koin erittäin hyväksi. Ihmiset työskentelevät lähellä toisiaan ja näkevät päivittäin, kanssakäymistä on paljon.”

Larnimaan mukaan tietty ”Talvisodan henki” elää liiton käytävillä yhä.

”Tuntui että jokainen puhalsi yhteen hiileen, ilman ’ei kuulu mulle’-asennetta.”

Harjoittelujakso syvensi hänen vanhus- ja veteraanityön tunteistaan nimenomaan inhimillisellä tasolla. Larnimaan työtehtäviin kuului mm. tukihakemuksien käsittely Seppälän ohjauksessa.

”Siinä sai kuulla monenlaisia elämäntarinoita ja se lisäsi ymmärrystä veteraanien usein kurjasta taloudellisesta tilanteesta. Kävimme myös vierailulla Helsingin ja Kouvolan piirijärjestöissä, missä tapasin vapaaehtoistyöntekijöitä. Siinä konkretisoitui, kuinka mittava heidän työpanoksensa on veteraanien asioiden hoitamisessa”, hän kertoo.

Marraskuussa voimaan tulevista lakimuutoksista kuntahenkilöstöä ja veteraaniliittojen paikallista väkeä kouluttavaan kiertueeseen osallistumista hän pitää ihan erityisen antoisana.

”Lakikoulutus Tikkakoskella oli hieno kokemus, josta on minulle käytännön hyötyä jatkossakin työelämässä. Sosionomin opintojen yksi keskeinen osa on lainsäädännön tunteminen, on tunnettava palvelu- ja tukijärjestelmä ja tiedettävä mihin lainkohtaan se perustuu”, Larnimaa muistuttaa.

Työharjoittelujaksoa hän olisi jatkanut mielellään pidempäänkin. ”Juuri kun tuntui että vähän

pääsin kiinni rytmiin, olikin neljä viikkoa jo hurahtanut ohi huomaamatta! Harjoittelun viimeinen päivä oli haikeutta täynnä. Tarjosin pullakahvit talon välle ja kävimme Leenan kanssa Terhokodissa tutustumassa saattohoitokodin toimintaan.”

Vastaanottoaan Sotaveteraaniliitossa Larnimaa kehuu erittäin hyväksi ja suosittelee paikkaa muillekin.

”Kaikki olivat ystävällisiä ja vastasivat kysymyksiini kärsivällisesti. Kannustan kaikkia opiskelijoita hakeutumaan tänne harjoitteluun, oppii valtavasti uutta ja työporukka on mahtava, jonka mukaan pääsee hetkeksi hyppäämään. On silmiä avaava kokemus huomata, että työnteko voi olla hauskaa ja palkitsevaa, kun siinä toimivat ihmiset ovat mukana suurella sydämellä.”

TEKSTI JA KUVA:
ARIELA SÄKKINEN

Moottoripyöräilijät veteraaniasialla

Lahden Rintamaveteraanit saivat 5000 euron lahjoituksen 8. syyskuuta Nastolassa.

Kiitos-paidoistaan tuttu Bikers for Veterans on perustamisestaan lähtien 2000-luvun alkupuolella tehnyt myyntityötä niin ahkerasti, että veteraanityöhön on lahjoitettu jo yli 400 000 euroa.

Lahjoitetut rahat käytetään sotaveteraanien virkistys- ja kuntou-

tuspalveluihin. Tuoreimpana shekin saivat vastaanottaa Lahden Rintamaveteraanit.

”Paidoilla halutaan osoittaa kunnioitusta veteraanisukupolvelle, jonka ansiosta saamme ajaa moottoripyörillä vapaan Suomen maan- teillä. Kaikki paitamyynnin tuotto

ohjautuu lyhentämättömänä veteraanijärjestöille. Myyntityö ja siihen liittyvät järjestelyt tehdään tal-koilla”, yhdistyksestä kerrotaan.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: MARI RIIKONEN

Keskipohtalaiset veteraanit virkistäytyivät Ohtakarilla

Vanhojen ystävien tapaaminen ja iloinen jutustelu oli yksi Keski-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin hengellisen toimikunnan 13. elikuuta järjestämän virike- ja virkistyspäivän näkyvintä antia. Samassa tilaisuudessa noin 140-henkinen yleisö sai tietoa alueen kuntayhtymien tämän päivän palvelutarjonnasta. Eniten kiinnostivat rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut.

Paikalle oli saapunut tunnuksellisia veteraaneja viisi miestä, leskiä oli kymmenen. He saivat muun yleisön kanssa nauttia musiikkipitoisesta ohjelmasta, unohtamatta sotaorvon ja veteraanin muisteluksia ja hartaustuokioita.

JOUKO LIIKANEN

Ylivieskan Sotaveteraanit ry:n sihteer

Kokkolalainen Antero Pallaspuuro (vas.) kiitteli piirin hengellisen toimikunnan puheenjohtajaa Tuomo Jukkolaa päivän annist

Juhlan musiikista vastasi mm. Oulun Sotaveteraanikuoro. (Kuva: Seppo Suhonen)

Sotiemme veteraaneilla yhteinen Elojuhla Oulussa

Oulun Sotaveteraanit ry järjesti 23. elokuuta 2019 Elojuhlan, johon osallistui yli 200 pohjois-pohjanmaalaista veteraania, puolisoa ja leskeä saattajineen.

Juhla sai alkunsa viime vuonna, kun nyt jo edesmennyt veteraani **Olavi Haapala** järjesti 100-vuotissyntymäpäivänään veteraanistävillään Elojuhlaiksi ristimänsä tapahtuman, jossa hän halusi oman merkkipäivänsä sijaan korostaa yhdessä-oloa. Tänä keväänä syntyi ajatus Elojuhlan muodostamisesta vuotuiseksi perinteeksi.

Oulun kasarmilla järjestetty ohjelma piti sisällään mm. kukkalaitteen laskun Veteraanipatsaalle, kenttähartauden sekä musiikkia ja runoja. Päätössanat lausui Rintamaveteraanien Oulun piirin puheenjohtaja **Onni Toljamo**.

TEKSTI: HILKKA MÄÄTTÄ

Perinteistä rosvopaistia Päijät-Hämeen sotaveteraaneille

Perinteinen rosvopaistitapahtuma kokosi Päijät-Hämeen sota-veteraanit elokuussa Elenia-areenalle.

Veteraanit saattajineen kiittelivät kilvan tapahtuman järjestäneitä Finnairin lentohenkilökuntaa sekä Puolustusvoimien aluetoimistoa mahtavasta tapahtumasta.

”Yhdessä olo, ystävien tapaaminen ja hyvän rosvopaistin nauttiminen saa

kiitosta, jonka ylitsevuotava hyvän olon tunne jatkuu kotonakin”, areenalta kerrottiin.

TEKSTI JA KUVA: JUHANI VILO

Lahden Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja

Tapahtuman isä Kalevi Rönnqvist ojentaa muistokynttilän sammuttavaksi tilaisuuden päättymisen merkiksi Saida Salolle, Niilo Kовisola seuraa taustalla.

Etelä-Pohjanmaan rosvopaistijuhla Härmän kuntokeskuksessa

Etelä-Pohjanmaallakin kokoonnuttiin elokuussa perinteiseen rosvopaistitapahtumaan. Osallistujia oli noin 300, joiden joukossa oli ilahduttavan suuri määrä veteraaneja sekä heidän leskiään ja puolisoitaan.

Rosvopaistin siunasi sairaalapastori **Raimo Lähteenmaa**, Puolustusvoimien Pohjanmaan aluetoimiston tervehdyksen toi everstiluutnantti **Mauri Etelämäki**.

Vähäkyröläisveteraani **Aale Mäki-Valkaman** syntymäpäivä sattui samalle päivälle, minkä kunniaksi 94-vuotias päivän-sankari sai onnittelut tapahtumaa järjestävältä Finnairin lentohenkilökunnalta ruusun kera.

ESKO PETÄJÄ

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja

Osanottajista vanhin oli satavuotias kurikkalaisveteraani Aatos Kuusio, joka saapui mm. purseri Päivi Löytäne-Mattilan emännöimään juhlaan Simo-poikansa kanssa.

Neljästä mukana olleesta veteraanista peräti kolme oli jo täyttänyt sata vuotta.

Veteraanit kuumailmapallon matkassa

Tikkakoskelaisyritys Aeronaut vei jo seitsemättä kertaa yhteistyössä Keski-Suomen veteraanipiirin kanssa neljä veteraania kuumailmapallolennot läpi Jyväskylän taivaan.

Lähtöpaikkana oli tällä kertaa Jyväskylän Reijunperän pelto. Ilma oli lämmin elokuun lopusta huolimatta. Tasainen kyyti maisemineen johdatti lentävät veteraanit Tikkakosken lentoasemalle, mis-

sä veteraanit saivat kokemukseltaan diplomit muistoksi.

PEKKA TOIVONEN

Rintamaveteraanien Keski-Suomen piirin puheenjohtaja

Yhteislaulutilaisuus keräsi Konttisen kesäteatteriin suuren joukon innokkaita laulajia.

Yhteislaulut raikuivat Rovaniemellä

Rovaniemen Sotaveteraanit ja Lapin Sotilassoittokunta järjestivät elokuun alussa Konttisen kesäteatterissa ”Varrella virran” -yhteislaulutilaisuuden.

Vaikkei säätila ollut paras mahdollinen (pilvipoutaa ja lämpötila +14 astetta), saapui tilaisuuteen

niin runsaasti laulun ystäviä, että mukaan varatut 150 laulunsanojen monistetta pääsivät loppumaan kesken.

Tilaisuuden laulut oli valinnut soittokunnassa varusmiespalvelusta suorittava tykkimies **Henri Leppänen**, joka myös toimi esi-

laulajana. Hänen antaumuksellinen eläytymisensä saikin yleisöltä suuren suosion.

HEIKKI HAAVIKKO

Rovaniemen Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja

Sulo Valtonen RVL:n kunniajäseneksi

Hyvinkääläisveteraani Sulo Valtonen kutsuttiin alkukesästä Rintamaveteraaniliiton kunniajäseneksi. Arvonimestä kertova kunniakirja luovutettiin Veteraanitalolla 25. kesäkuuta pienimuotoisessa juhlatilaisuudessa. Kunniakirjan luovuttajina olivat Uudenmaan piirin puheenjohtaja **Matti Leivo** ja sihteeri **Juhani Ranta**.

”Tunnustus tuntuu hienolta”, sanoi 99-vuotias Valtonen, joka edelleen asuu itsenäisesti.

Samalla kohotettiin malja itsenäiselle Suomelle. Hyvinkään osastossa on vielä 13 rintamaveteraania, joiden keski-ikä lähen-telee 95 vuotta.

TEKSTI: KATARIINA TALEVA

Hyvinkääläisveteraani Sulo Valtonen selviytyy arjesta yhä itsenäisesti. (Kuva: Eira Järvinen)

Salonkivaunu oli uusi tuttavuus kaikille retkelle osallistuneille veteraaneille. (Kuva: Reino Rouhiainen)

Veteraanit vierailulla ylipäällikön salonkivaunussa

Mikkelin rautatieasemalla on ylipäällikön käytössä 1939-1946 ollut, mm. viidestä makuuhytistä koostuva salonkivaunu, joka on avoinna yleisölle kerran vuodessa: sittemmin Puolustusvoimain lippujuhlanpäiväksi muutettuna Mannerheimin syntymäpäivänä 4. kesäkuuta. Rintamaveteraaniliiton Keski-

Suomen piiri järjesti veteraaneilleen vierailun Mikkelissä sijaitsevaan Päämajä-museoon, minkä yhteydessä tutustuttiin myös salonkivaunuun.

TEKSTI: MARIA KIVIAHO
Veteraanien sosiaalineuvoja,
Keski-Suomi

Mannerheimin muistojuhla Louhisaassa

Kenraalimajuri Juha-Pekka Liikola on Suomen Marsalkka Mannerheimin Perinnesäätiön puheenjohtaja. (Kuva: Tuula Rahkonen)

Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin perinteinen Marsalkka Mannerheimin muistojuhla keräsi jälleen runsaasti veteraaniväkeä eri puolilta piiriä muistelevaan historiamme suurmiestä. Yhdessä Sotainvalidien Veljesliiton Varsinais-Suomen piirin kanssa järjestettävä vuosittainen kesätapahtuma kokosi marsalkan syntymäkodin Louhisaaren puistoon noin 250 kuulijaa. ”Harva, jos kukaan toinen yk-

silö on niin paljon vaikuttanut isänmaamme itsenäisyyden alkutaipaleeseen, niin monella eri tavalla, niin pitkän ajan kuluessa ja niin ratkaisevan onnistuneesti kuin Suomen marsalkka Mannerheim”, totesi kenraalimajuri **Juha-Pekka Liikola** marsalkkaa myös kriittisesti arvioineessa juhlapuheessaan.

TEKSTI: OSMO SUOMINEN

Kokouskutsu Rintamaveteraanien Satakunnan piirin syyskokoukseen

Osastojen jäsenet ovat tervetulleita piirin syyskokoukseen keskiviikkona 6.11.2019 klo 11.00.

Kokouspaikka: Ravintola Liisanpuisto, Liisankatu 20, 28100 Pori. Kokouksessa käsitellään piirin sään-

töjen määräämät syyskokousasiat. Äänivaltaa kokouksessa käyttävät osastojen valitsemat piirikokousedustajat, muilla puhe- ja läsnäolo-oikeus. Kokouksen jälkeen ruokailu Ravintola Liisanpuistossa.

Rintamaveteraaniliiton myyntiartikkelit

Hinnasto

	osastolle	yksityiselle
Onnitteluadressi tekstinä Parhainta onnea	6,00	8,00
Suruadressit 4 eri värsyvaihtoehtoa ja 1 jossa vain teksti Muistoa kunnioittaen	6,00	8,00
Onnittelukortti 2 erikokoista korttia kannessa Onnea, sisällä Lämpimimmät Onnentoivotukset	3,50 2,50	3,50 2,50
A5 kortti A6 kortti		
Osanottokortti kannessa valkoisia ruusuja ja kynttilä ja teksti Lämmin osanotto, sisällä Suruun osaa ottaen	2,50	2,50
A6 kortti		
Rintamerkit hopeanvärinen jäsenmerkki kullanvärinen pienoiskunniamerkki liiton kunniamerkin saaneille	5,00	6,00
Liiton hautamerkki pronssinvärinen, pyöreä, halkaisija 6,5 cm	15,00	15,00
Liiton pöytäviiri marmorialusta	25,00	30,00
Tinalautanen liiton logolla - halkaisija 21 cm, seinään kiinnitettävä	50,00	50,00
Solmio - tummansininen	20,00	20,00
Solmioneula kullanvärinen, liiton logo	20,00	20,00
Kirjekuoret, liiton logo ja yhteystiedot		
A4	0,30	0,30
A5	0,20	0,20

Toimitusaika 1 viikko

Kaikkiin lisätään postikulut.

Tavaratilaukset: **Rintamaveteraaniliitto ry**
Ratamestarinkatu 9 C
00520 HELSINKI
puh. (09) 6840 770

Rakennusliike T.Rauman Oy Salo	Poltinhuolto Ahonen Oy Salo	Insinööritoimisto Marttila Oy Savonlinna
SIKAJOEN NUORISOKOTI	Stainless Team Finland Oy Suonenjoki	Maansiirtoliike Matti Knaapi Oy Tammela
Arkkitehtiruutu Oy Tampere	Tampereen Messut Oy	NPE Kulconsult Oy Tampere
Kiviketo Oy Tampere	Nikka Ky Tornio	KIITOKSET SUURET SOTIEMME VETERAANEILLE TURUSTA!
JP-Metalli Oy Turku	Trans Aarnio Oy Turku	Tuija Ukonmäki Oy LKV Isännöintipalvelut Tuusula
Neteram Oy Tuusula	Kuljetus T.Lemström Tuusula	JPS Maalaus Oy Tuusula
Seepsula-Yhtiöt Oy Tuusula	Tilipäät Ay Jokela	T:mi Konekorjaus Laaksonen Tuusula
www.parkettijuha.fi	Rautarakenne S.Lipponen Oy Kalanti	J.Tavela ja Kumpp.Ky Valkeakoski
Powernet Oy Vantaa	Sidita Engineering Oy Vantaa	Makner Oy Vantaa
Geotrim Oy Vantaa	J-PV Kuljetus Varkaus	PT-Palontorjuntapalvelu Oy Varkaus
Ympäristöhuolto Sovi Oy Sonkajärvi,Vieremä	Kalevi Seppälä Virrat	JJ-Konehuolto Oy Ylistaro
T:mi Rautakoski Joonas Ylivieska	kuljetukset ja maanrakennustyöt Yhtymä -Tahlo Oy Ylöjärvi, www.yhtymatahlo.fi	Matti Kaaja Oy Siivikkala
Leguan Lifts Oy Ylöjärvi	AV-Palvelut Tykkimies Oy Ylöjärvi	Arkkitehtitoimisto Raudasoja Oy Ylöjärvi

TIEDÄTKÖ

1. Kenestä tuli uusi pääministeri 1.12.1939 talvisodan alettua?
2. "Tapa tuttu jo taattojen..." Mistä laulusta?
3. Mistä Tuure Lehen ja Akseli Anttila tulivat tunnetuksi talvisodassa?
4. Missä taisteli talvisodan maineikas Osasto Pennanen?
5. Millä lempinimellä polttopulloa kutsuttiin?
6. Missä pastori Antti J. Rantamaa piti kuuluisaksi tulleen jouluhartauden 1939?
7. Kuka tunnettiin myös nimellä Lapatossu?
8. Miksi kutsuttiin talvisodan pääpuolustusasemaa Karjalan kannaksella?
9. Missä tuhottiin talvisodassa Dolinin hiihtoprikaati?
10. Mitä Suomessa piti tapahtua 20.7.-14.8.1940?

• Vastaukset sivulla 55

50 VUOTTA SITTEN

Poimintoja Veteraani-lehdestä 50 vuotta sitten

Sotaveteraanien valtakunnallinen marssi ja suurkokous Helsingissä 7.9.1969

Suomen Sotaveteraaniliiton liittovaltuusto teki kevätkokouksessaan yksimielisen päätöksen koko maata käsittävän sotaveteraanien suurkokouksen järjestämisestä Helsinkiin heti syyskuun alussa- ennen eduskunnan kokoontumista. Kokouksen tarkoituksena on mm. valtiovallan toimien kiirehtiminen siten, että jo tämän eduskunnan aikana saataisiin eduskunnan käsiteltäväksi mm. kansaneläkeikärajan alentaminen veteraanien kohdalta 55- vuoteen sekä ilmaisen vuosittaisen terveystarkastuksen järjestäminen veteraaneille.

Sotaveteraaniliitto toteaa, että valtiolta on tunnustanut velvollisuutensa vanhojen

maanpuolustajien vaikeuksien lieventämisessä, ja että tässä on päästy jo hiukan alkuun. Valtiovallan jatkotoimenpiteet ovat kuitenkin kehittyneet varsin hitaassa temppossa, joten tällaisen suurkokouksen järjestely on enemmänkin kuin tarpeellinen.

Liittovaltuuston tekemän päätöksen mukaisesti pidetään sotaveteraanien suurkokous Helsingin Messuhallissa syyskuun 7. päivänä alkaen klo. 14.00. Kokousta edeltää juhlava sotaveteraanien marssi lippuineen kauppatorilta Messuhalliin.

Suomen Sotaveteraani- lehden päätoimittaja Viljo Turunen

KESÄKUUN RISTIKKO

1	2	3	4	5	6		23	17	17	13		17		24	20	14	5	15		8		16	
7	8	9	10	11	12			23		13	15	4	17	13		15		23	15	9	17	20	17
13	14	15	16	17	18		18	9	16	21		22		19	23	9	21	23		10		21	
19	20	21	22	23				21		4	16	2	8	20		14		21	4	20	24	11	5
24		sanaris.fi/Erkki Vuokila				20	21	4	20		5		7	15	19	4	15	5		15		11	
	2	16	6	20		7		18	4	15	20	20		2		5	3	20	17	20	7	12	
	11		7		12	23	3	23	3		2		3	9	15	15	4		20		7		4
3	9	15	11	11	4		5	15	5	17	14	2	3		14		15	5	24	5	14	17	20
	15		11		3	2	17	4			20		2	24	5	3	5		5		20		3
4	4	19	5	21		6	20	17	4	24	20	4		5		5		3	7	21	17	20	20
11		5		20	8	20	17			2	17	17	4	12	5	17	17	4		7		24	
11	2	16	8	20		17		11	9	17	4	14		7		24		1	2	12	1	1	5
7		5		10	5	17	6	2		20		21		21	23	24	13	3		10		2	
17	2	7	24	7		7		10	5	3	24	20	10	5		4		2		5	6	2	24
5		24		24	4	24	5	21		3		24	4	4	21	5	1	1	4		2		1
	1	5	21	4	4	24	4		4		7		21	7	16	6	20						
4		2		21	4	24	3	20	23	3	23	24		5		17							
17	2	19	5	11		2		16		5		3	2	17	4	22							
5		4		7		17	5	7	3	3	4	5		17		20							
	1	2	R	3	3	4		5		5		24	3	5	21	21							

Steripolar

PHOENIX CONTACT

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Muovilami Oy
Ähtäri

Oy Varax-Products Ab
Ähtävä

Tilipalvelu Marja-Leena
Äänekoski

Toimistotiimi
Bello Forme Oy
Lahti

Sotaveteraanipiirien myyntituotteet

Kävelykeppi

Jääpiikillä ja rannelenkillä varustettu kävelykeppi. Sotaveteraanien perinneyhdistyksen jäsenten käsityönä valmistama. Tilatessasi ilmoita pituutesi.

Hinta 60 euroa

Tilaukset:

Loimaan Seudun Sotaveteraanien Perinneyhdistys r.y., Risto Jaakkola, Loimaankatu 8 C 5, 32200 Loimaa, puh. 050 566 0456, risto.jaakkola@saunalahti.fi Toimitus postiennakolla.

Kynttilänjalka

Kultakeskuksen perinteinen malli vuodelta 1918. Korkeus 77 mm. Varustettu liiton tunnukseella. Hopeaa.

Hinta 150 euroa

Tilaukset:

Kanta-Hämeen Sotaveteraanipiiri ry, Suomenkasarmi rak. 2 A 105, 13130 Hämeenlinna tai puh. 03 675 6839 (ma-to klo 9.00-12.00), kanta-hameen.svp@sotaveteraaniliitto.fi. Toimitus postiennakolla.

Veteraanivyö

Laadukas kotimainen käntövyö, nahkaa väri musta/viininpunainen. Soljessa liiton tunnus, solkea saatavana myös hopeanvärisenä.

Hinta 25 euroa

T-paita tunnukseella

tummansininen, koot L, XL ja XXL

Hinta 15 euroa

Henkselit

Kotimaiset, veteraanitunnukseella. Saatavana on viininpunaista, tummansinistä ja mustaa.

Hinta 23 euroa

Tilaukset: Solveig Hyöty, 09 612 7003, sodrafinlands.kvd@sotaveteraaniliitto.fi Toimisto on avoinna klo 10.00-14.00.

Uudenmaan kirkkopyhä valoi uskoa tulevaan

Uudenmaan ja pääkaupunkiseudun veteraanit viettivät Hyvinkäällä 8. syyskuuta kirkkopyhänsä. Messun jälkeen kirkossa oli vuorossa juhlatilaisuus, minkä jälkeen ruokailtiin seurakuntakeskuksessa.

Päivän ohjelmassa paitsi luotiin kiitollinen katse menneeseen, myös valettiin uskoa tulevaan.

”Vakaa käsitykseni on, että nykypäivänkin nuoret täyttävät tarvittaessa velvollisuutensa, myös siinä kovimmassa paikassa”, lausui Puolustusvoimien tervehdyksen tuonut prikaatikenraali **Rami Saari**.

TEKSTI: ARIELA SÄKKINEN
KUVA: HEIKKI KARHU

Nuoren puheenvuoron tilaisuudessa piti hyvinkääläislukiolainen Maria Karén.

KIRKKOPÄIVÄT

Etelä-Karjalan maakunnallinen kirkkopyhä

Veteraanijärjestöjen maakunnallinen kirkkopyhä järjestetään sunnuntaina 8.9.2019 Lauritsalan kirkossa. Messun jälkeen on ruokailu ja sen jälkeen päiväjuhla kello 13 alkaen. Tilaisuus on kaikille avoin.

Vasa Krigsveterandistrikt- Vaasan Sotaveteraanipiiri rf

Kyrkdag to. 26.9.2019 kl. 12.00
Högmässan i Korsholms kyrka
Kranspatrull till Hjaltegravarna
Lunch på Hotell Scandic Waskias restaurang

Kirkkopäivä to. 26.9.2019 klo. 12.00
Messu Mustasaaren kirkossa
Seppelpartio sankarihautoille
Lounas Scandic-hotelli Waskian ravintolassa

OIKEAT VASTAUKSET:

- 1) Risto Rytistä
- 2) Sillanpään marssilaulusta
- 3) He olivat Terijoen hallituksen ministereitä
- 4) Petsamossa
- 5) Molotov cocktail
- 6) Kollaalla
- 7) Näyttelijä Aku Korhonen
- 8) Mannerheim-linjaksi
- 9) Kuhmossa
- 10) Olympiakisat Helsingissä, jotka peruttiin

SANAKILPA

19.6. ilmestyneen Sotaveteraanilehden kilpailusana oli ”**Torjunta**”. Hyväksytyjä sanoja löytyi tällä kertaa 45 kpl, jotka on lueteltu alla olevassa luettelossa.

T	torjua	tunto	tarot	taju	toru	turta
	torua	tutor	tuoja	taru	tora	tuta
	torut	tanu	tajuton	turo		
O	orja	ontua				
R	rotta	ratto	raju	rantu	rujo	rutto
	roju	rotu	routa	runo	ruoja	
J	juna	junta	jano	jurta	juro	
U						
N	norja	nato	noja	nuotta	nuora	nurja
	narua	norua	narttu			
T						
A	auto	anto				

Kaikkien vastanneiden kesken arvottiin kolme kirjapalkintoa. Arpaonni suosi seuraavia vastanneita: Nestori Pehkonen, Vantaa; Leena Heikkonen, Uusikaupunki sekä Tuija Simonen, Hyvinkää.

Seuraava kilpailusana on ”KENRAALI”.

Lähetätkää vastauksenne perjantaihin 11.10.2019 mennessä osoitteeseen Sotaveteraaniliitto, PL 600, 00521 Helsinki tai sähköpostilla osoitteeseen toimitus@sotaveteraaniliitto.fi.

Muistakaa kirjoittaa vastauksen yhteyteen lähettäjän nimi ja osoite. Kuoreen merkintä ”sanakilpa”.

Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan kolme kirjapalkintoa.

Tässä vielä säännöt:

Hyväksyttäviä sanoja ovat suomen kieleen vakiintuneet Kielitoimiston sanakirjan hyväksymät substantiivit perussijansa yksikössä (esim. koti, sukka), ellei sana ole monikollinen (sakset) sekä perusmuotoiset verbit, adjektiivit, pronominit, konjunktiot ja adverbit. Emme hyväksy erisnimiä tai apusanoja. Sanassa on oltava vähintään neljä (4) kirjainta.

RISTIKON RATKAISU

P	O	T	I	A	J	Y	N	N	A	N	S	E	G	A	L	D	H						
U	D	Ö	B	K	M		Y		Ä	L	I	N	Ä	L	Y	L	Ö	N	E	N			
Ä	G	L	H	N	F	F	Ö	H	R	C	V	Y	Ö	R	Y	B	R						
V	E	R	C	Y		R	I	H	O	D	E	G	R	I	E	S	K	A					
S						S	E	R	I	E	A	U	L	V	I	L	A	L	K				
			O	H	J	E	U	F	I	L	E	O	A	T	E	N	E	U	M				
	K	U	M	Y	T	T	O	T	Ö	L	L	E	U	I									
	T	Ö	L	K	K	I	A	L	A	N	G	O	T	G	L	A	S	A	G	N	E		
	L	K	T	O	N	I	E	O	S	A	T	A	A	E	T								
	I	I	V	A	R	J	E	N	I	S	E	I	A	A	T	U	R	N	E	E			
	K	A	E	D	E	N	O	N	N	I	M	A	N	N	I	U	S						
	K	O	H	D	E	N	K	Ö	N	I	G	U	S	P	O	M	P	P	A				
	U	A	B	A	N	J	O	E	R	R	Y	S	Ä	T	B	O							
	N	O	U	S	U	U	B	A	T	S	E	B	A	I	O	A	J	O	S				
	A	S	S	I	S	A	R	T	S	I	R	A	P	P	I	O	P						
										P	A	R	I	S	I	I	U	R	H	J	E		
										I	O	R	I	S	T	E	Y	T	S	A	N		
										N	O	V	A	K	O	H	A	T	O	N	I	C	
										A	I	U	N	A	U	T	T	I	A	N	E		
											P	O	R	T	T	I	A	A	S	T	A	R	R

Suomen Sotaveteraaniliiton joulukorttimallistoa 2019

Sotaveteraaniliiton myyntitoimisto palvelee

Toimisto avoinna ma-pe 8.30-16.00. Soita Riinalle: 09 6126 2015

Sähköposti: riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa palvelee osoitteessa: www.sotaveteraanit.fi

40. Sotahistoriakirja

Kirjassa on yli 20 arvostetun suomalaisen sotahistorioitsijan kirjoittamaa artikkelia.

Hinta 30 euroa

35. Sotaveteraani-kalenteri vuodelle 2020

Kalenteri on tarpeellinen ja hyvä tietopaketti jokaisen jäsenen taskuun.

Hinta 6 euroa

12. Juhla-DVD

Sotaveteraani- ja perinnekourot Helsingin jäähallissa 14.3.2010. Arvokas DVD Talvisodan muistojuhlalta.

Hinta 25 euroa

43. Sama kaiku on askelten

Kymmenen sotaveteraanikuoron ja Haminassa sotaveteraanien konsertissa taltioituista äänitteistä on koottu 38 laulua sisältävä tupla-CD.

Hinta 20 euroa

4. Liiton standaari

Hinta 35 euroa

6. Suomen lippu

Hinta 30 euroa

1. Sotaveteraanimitali

Hinta 15 euroa

Myös kannattajajäsenille

8. Liiton virallinen hautakivimerkki

Halkaisija 60 mm
Myös uurnamerkinä
Hinta 15 euroa

2. Jäsenmerkki

Hinta 15 euroa

Myös kannattajajäsenille

9. Tammenlehvä-hautakivimerkki

Korkeus 90 mm
Myös uurnamerkinä
Hinta 20 euroa

TI LAUSKORTTI

Suomen Sotaveteraaniliitto
PL 600, 00521 HELSINKI

Nimi (tekstaten):

.....
Lähiosoite:

.....
Postinumero ja -toimipaikka:

.....

Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

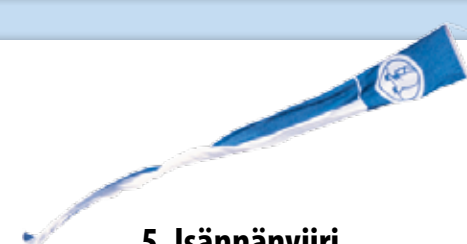
Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

Nro ..... kpl .....

5. Isännänviiri

Kotipihalle tai mökille.
Sinivalkoisen viirin
pituus neljä tai viisi metriä.
Hinnat 60 ja 70 euroa

KÄYNTIOSOITE: Kellosilta 4 C, Itä-Pasila.
Raitiovaunut 7 ja 9 kulkevat Kellosillan pysäkille.